શ્રી

સુરેખા હરણ.

બનાવનાર,

વ્યાસ વલ્લભરામ સુરજરામ-અમદાવાદી

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

શા. ફકીરચંદ કીલાચંદ.

તથા

બુકસેલર—લલુભાઇ અમુલખદાસ.

અમદાવાદ

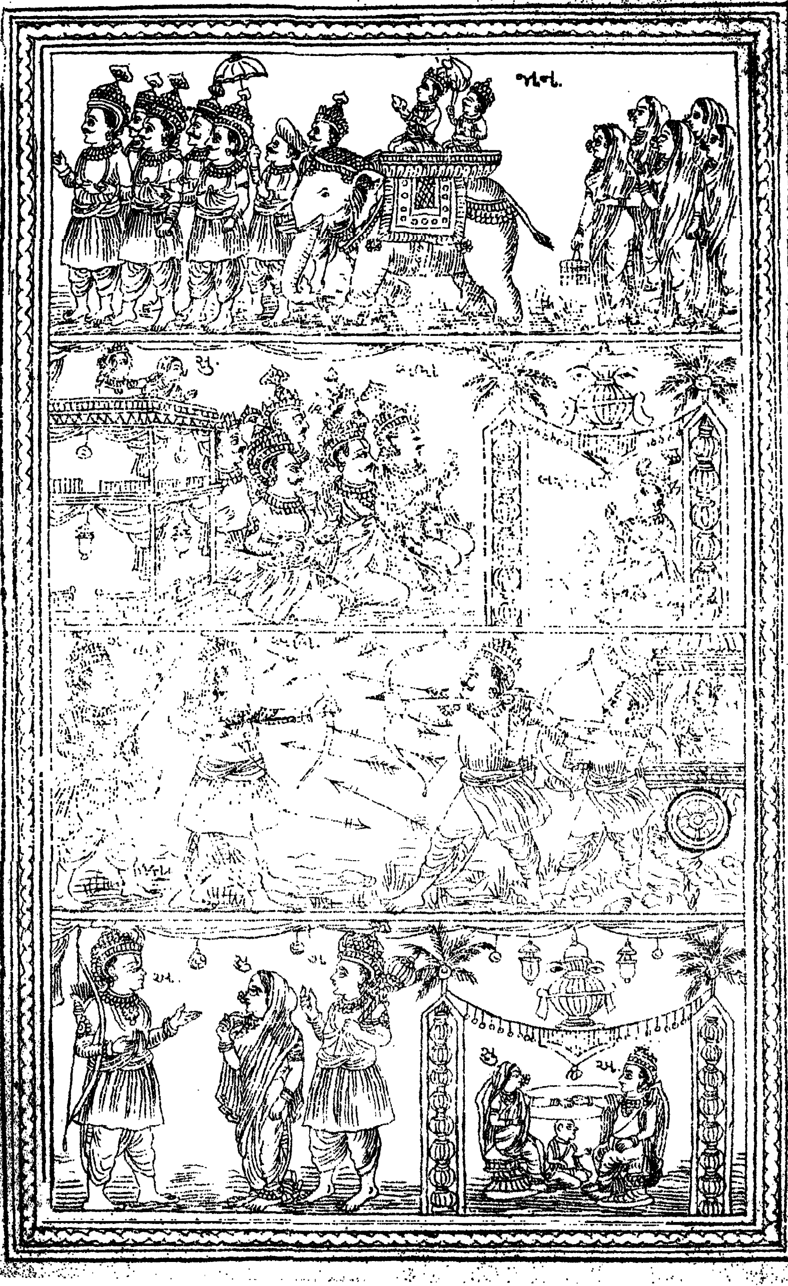
આવૃત્તિ ૭ મી   પ્રત [illegible]   સને ૧૯૧૭

અમદાવાદ-શાહપુર નવીપોળમાં આવેલા શ્રી 'જનહિતાર્થ મુદ્રાલય' માં

પટેલ ડાહ્યાભાઇ દલપતરામે છાપ્યું.

કીંમત ૦—૮—૦

सुरेखा हरणनुं चित्र.

સુરેખા હર્ણ.

કડવું ૧ રાગ ધન્યાસરી.

પ્રથમ પેહેલો પાય પડુ છું, શંકર સુત ગણેશ, સરસ્વતી રહો રસનાયે, ખામી ન આવે લેશ ॥ ૧ ॥ સુરેખા હર્ણનું વર્ણન કરૂં, કૃષ્ણ તણાં છે ચરિત્ર; ભક્તના સુતને સાહ્યતા કીધી, કથાયે પર્મ પવીત્ર. ॥૨॥ પાન્ડવ ગયેલા છે વન વીશે, કુંવર વીદુર ઘેર; કુન્તા સુભદ્રા અભેમન્યુ, રહેછે આનંદભેર ॥૩॥ બળદેવજીએ વીવા કરેલા, રાજસોઇ યજ્ઞમાંય; પોતાની પાળક પુત્રી દેવાનું, નીસ્ચે કરેલું ત્યાંય ॥ ૪ ॥ પાન્ડવ વનમાં જવાથી એમનું, મન થયું ઉદાશ; પુરણ લાગ્યા પસ્તાવાને, સુજે નહિ કોઇ પાસ ॥પ॥ વીવા કર્યો મેં અભીમન્યુનો, તવ દાહાડો થયો હાવો; નીરધનનો સુત આવે વરવા, મુને ન વીતે લ્હાવો. ॥૬॥ કન્યા કાળ થયો કુંવરીનો, તેડાનું અભેમાન; એકલો આવે નગ્ન શું શોભે, ન હોય જોડે જાન ॥૭॥ ભિસ્મ કૃપાચાર દ્રોણ જેવાને, લાવે તાણી તોશી; સુંદરીમાં સુભદ્રા આવે, બીજી કુન્તા ડોશી ॥ ૮ ॥ વેહેવાર કરવા વિદુર આવે, ભક્ત જનમના ભારે; ટીલું ત્રણ ગજનું તાણીને, છૈયાં હસાવી મારે ॥૯॥ તાલને કિડતાલ મ્હોટા મંજીરા, વગાડીને કરે ચાળા; છપન છાપા છાતિયે કરે; ડોકમાં દસ વીસ માળા ॥૧૦॥ ગાય ગીતાં ગોવિંદ વરનાં, ભગવત ભગવત ભણે; હોઠ બબડાવે જીભ ફફડાવે, ભમરા પેરે ગણગણે ॥૧૧॥ લ્હાવો ન વીતે સંસાર રીતે, હાસ્ય કરે સહુ લોક; ગરીબને ઘેર ન દેઉં કન્યા, વીવા આજથી ફોક ॥૧૨॥ છત્રપતી દુરીયોધન છે તે, ગ્રસ્ત ઘણો ભુપાળ; ભાણુમતિ છે ભામનીને, લખમણ જેનો બાળ ॥૧૩॥ તેનો વિવા કરી દેઉં કન્યા, અન્યા કહે નહિ કોય; જાન જથો લઇ ભુપત આવે, આનંદ મુજને હોય ॥૧૪॥ એમ વિચારી વિર મોરારી, બોલાવિ પુછે પ્રશન; દ્વારપાળને મોકલ્યો તે, તેડી લાવ્યો શ્રીકૃષ્ણ ॥ ૧૫ ॥ વિઠ્ઠલ પ્રત્યે વદે વડા વિર, કલ્પના મેં એક કરી; હસ્તિનાપુરના છત્રપતિને લખો કંકોતરી ॥૧૬॥ પ્રભુ કહે કંકોતરી શાની, સમજાવો શુભ અરથ;બળદેવ બોલ્યા અભેમન્યુનો, વિવા કીધો વ્યર્થ ॥૧૭॥ નીરધન થયા સુત

સતીના, વન પધાર્યા પ્રીતે; એકલા કુંવર વરવાને આવે, મુને ન લ્હાવો વીતે ॥ ૧૮ ॥ માટે તે વિવા ફોક કરીને, કરૂં હું રૂડી પેર; સુત સભાગી છત્રપતિનો, દુરિયોધનને ઘેર. ॥૧૯॥ કુરૂ રાજાના કુટુંબનો એ, લક્ષમણો છે નામ; જાનજ લાવે છત્રપતી તે. શોભી રહે ઘર ગામ. ॥૨૦॥ માટે વિવા કરૂ લક્ષમણાનો, કંકોતરિ લખો વિર; એવા વાંકા વાયક સુણી, બોલ્યા શામ શરીર ॥૨૧॥ વડીલ વિરા આ શું બોલો વિરૂધી વચન એજ; સુભદ્રા ભગની પોતિકી, અભીમન્યુ ભાણેજ ॥૨૨॥ વ્હાલાને માથે વિપત પડી, વ્હાલાના વ્હેરી શું થઇએ; ઉંમરો મુકી ડુંગરો પુજવા, કદી કાળે નવ જઇએ ॥૨૩ ॥ વિપત વેળા સગાનો સાથી, થાય સગો તે સાચો; ઘર શોભે તેવો સુત એ છે, શું લક્ષમણ પર રાચો. ॥૨૪॥ રાજ્ય ગયું ને દ્રવ્ય ગયું પણ, નથી ગયું એનું કર્મ; એક મુકી બીજો કરશો તે, નહિ જદુકુળ ધર્મ ॥૨૫॥ લક્ષ્મી હોયને જતી રહે છે, ન હોય ને ત્યાં થાય; વિવા ભંગથી ભાણેજ ભગની, બેઉનાં દલ દુભાય. ॥ ૨૬ ॥ વલણ ॥ દલ દુભાશે બેઉનાં, દેશે દારૂણ દોશ; વેણ વલ્લભના નાથના, સુણી વ્યાપ્યો રોશ. ॥ ૨૭ ॥

કડવું ૨ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યા બળદેવજી મુખ વાણી, મેં વાત વિરા તારી જાણી; તમે કીધાં ઘણાં વેવિસાળ, એક ન માન્યો એવો ભુપાળ ॥ ૧ ॥ તેથી દલડુ તમારૂ દુભાય, માટે મુને કહોછો નાય; લેઉ છત્રપતીનો હું લ્હાવો, તેથી ઝાંખા પડી તમે જાવો ॥૨॥ કરે વિશ્વ બધુ વાત; સોંપ્યો બળદેવે ભુનાથ; કરિ કૃષ્ણ થકી સરસાઇ, માટે દાજે બળો છો ભાઈ ॥૩॥ એમ સુણીને વદે શામ, વિરા સુખે કરો એ કામ; લાવો લખુ કંકોતરિ, પત્રલઇ બેઠા શ્રીહરિ ॥૪॥બળીભદ્રજી તેમાં લખાવે,છત્રપતી શીરોમણી કહાવે;સુભ સોભીતા દુરીયોધન,રૂપે ફુટડો તમારો તન ॥૫॥ અમેતેવર માગી લીધો, અભીમન્યુનો ફોકજ કીધો, માસ વૈશાખની દવાદશી, પધારો નીરભયથી ધશી ॥ ૬ ॥ જાન લાવજો આવજો વહેલા, પધારો દ્વાદશીએ પહેલા; લગન પુર્ણીમીને દન, પણ પ્રથમ આવો રાજન ॥૭॥ ચાર દન રેહેજો મુજ ધામ; જાન લાવો શોભે ઘર ગામ; એમ પુરણ લખી મોરારિ, વદે વિર પ્રત્યે ગીરધારી ॥૮॥ વાવો કુમકુમ છાટણાં કરીએ, માગી કંકાવટી શ્રીહરીએ; ગયા બળદેવ કંકુ લેવા, છાનુ લ-

ખે દેવાધિ દેવા. ॥ ૯ ॥ જોઇ વિચારિ આવજે રાય, નવ જાણીશ તુજ કન્યાય; સીંહનું ભક્ષ નલેશીઆળ,સામો છે અરજુનનોબાળ. ॥૧૦॥હંસ ભક્ષ શું પામે કાગ, કુવાશી ભમરાને કયાં બાગ; એમ લખ્યું છાનું છબીલે, બળદેવ વીના એકીલે. ॥૧૧॥ આવ્યા હળધર કુમકુમ લાવ્યા, પ્રભુએ છાંટણા છંટાવ્યા; તેડયા સેવક દીનાનાથ, આપી કંકોતરી તેને હાથ. ॥૧૨॥ જાવો જાદવ હસ્તીનાપુર, દુરિયોધનને દયો જરૂર; લેઇ ચાલ્યા અનુચર ચાર, આવ્યા પુર સભા મોઝાર. ॥ ૧૩ ॥ બેઉ ભુજથી જુહાર કરી, રાયને કર પત્રીકા ધરી; કુમકુમ જોઈ રાજન, વદે મામાની પ્રત્યે વચન. ૧૪ વાંચી જુઓ શકુની મામા, ઉભા જાદવના જોધ સામા; મામા વાંચે સભાની માંય; બેઠા વિદુર ભીશ્મ પીતાય. ॥ ૧૫ ॥ કહે શકુની સાંભળરાય, થયો તુજસુતનો વીવાય; થયા વેહેવાઇ છપન ક્રોડ, થયા બળદેવને રણછોડ. ॥ ૧૬ ॥ તારા ભાગ્યનો દિવસ જાગ્યો, અભેમાનનો વિવા ભાગ્યો; એવું સાંભળતાં રાય રિજ્યો, હવે ન મળે મુજ તુલ્ય બીજો. ॥૧૭॥ જદુનાથે કારજ સુભ કરીયું, મારા કર્મનું પાંદડું ફરીયું; પ્રભુ પાંન્ડવનું હેત તુટયું, હવેસગપણ એમનું છુટયું.॥૧૮॥ આખી અવની કરૂં જેર, થયો ઇંદ્ર થકી સમશેર મુજ સામુ કોઇ નવ થાય થાયતો આવે જાદવરાય. ॥ ૨૦ ॥ એમ સુણી શકુની કહે છે, જો લ્યા પત્ર નીચે શું લખે છે; કહ્યું છે આવજે વીચારી, લખ્યું છે નથી કંન્યા ત્હારી. ॥ ૨૧ ॥ એવું સાંભળી બોલ્યો ભુપાળ, લખીતંગ છે શ્રી ગોપાળ; એમની લખી વાત લ્યો શીધી, આતો મોહને મશકરી કીધી ॥૨૨॥ વેહેવાઇ જાણી દેવાધી દેવ, હાંશી કર્યાની એમની ટેવ; હોય વેહેવાઇ મશ્કરી કરે, લ્હાવો વીતે મ્હારૂ મન ઠરે. ॥૨૩॥ એમ કહીને ઉઠયો રાજન; ગયો ભાણુમતીને ભોવન; રાણી પ્રત્યે કહે છે રાય; થયો પુત્રતણો વીવાય ॥૨૪॥ થયા વેહેવાઇ પુન્ય શ્લોક કર્યો શત્રુનો વીવા ફોક; અભીમન્યુની કંન્યા જેહ, થઇ આપણી સુરેખા તેહ. ॥ ૨૫ ॥ આવ્યા દુત હરીના ચાર, તેડી ભાવે કરો કંસાર; તેવું સુણી રાણી હરખાણી, સજ્યા સણગાર ઉલટ આણી. ॥૨૬॥ વસ્ત્ર વીધવીધ ધારણ કીધાં છત દેખાડવા પ્હેરી લીધાં; ફુલીફુલાશોમાંફરતી, તેડયા લગનીયા આદરથી. ॥૨૭॥ આપી આસન ભોજન દિધાં, સુત તણા ત્યા વખાણ કીધાં; મારે લક્ષમણો જેહ બાળ, ભણ્યો ગણ્યોને રૂપે રસાળ. ॥ ૨૮ ॥ બળીભદ્રનું ભાગ્ય ઉઘડીયું, છત્રપતીનું છોકરૂં જડીયું; એનાં આવ્યાંતાં માગાં અનેક, પણ મેં નવ માન્યું એક. ॥ ૨૯ ॥ વીસ્વમાં સહુ

નાથી મ્હોટા. અમારે શા કંન્યાના ટોટા; એમ કરી બોલાવ્યો સુત, જો યો જાદવે કાળો ભુત. ॥૩૦॥ લાગ્યુ શેવકને મન દુખ, વર દેખીને મરડયું મુખ; કયાં હંસ અને કયાંકાગ સોભશેનહીં કંન્યા સોહાગ, ॥૩૧॥ હળધરને ન ખોટું કેહેવાય, ધણીનું સુજ્યુ ઢાંકણી માય; આતો વેવણ ગરવજ આણે, વરને વરની મા વખાણે. ॥૩૨॥ એવું સમજીને ઉભાથાય, માગી જાદવ જોધે વીદાય; આગ્ના લેઇને પરવરીયા, સહુ કઉરવ હરખે ભરીયા. ॥૩૩॥ સભામાં બોલ્યો દુરીયોધન, કેવો રઝળ્યો છે અભેમન; હવે ઉતર્યું પાંન્ડવ નુર, સુણી દલ દુભાયા વીદુર. ॥ ૩૪ ॥ સભા વિશે ઉભા થયા, અતી ઉદવેગથી ઘેર ગયા; કહી કુન્તાસુભદ્રાને વાત સુણી અબળા કરે આંસુપાત. ॥૩૫॥ અભીમન્યું પોતાનો બાળ, ગયો ભણવાને નિશાળ; તેના જાણવામાં નથી પેર. થયો કલેશ વીદુરને ઘેર. ॥ ૩૬ ॥ બેઠા ચોક વિશે વિદુર, દુખે ઉભરાયું આપનું ઉર; રૂવે પરસાળમાં કુન્તા, મેંડે રડયા કરે સુભદ્રાય. ॥ ૩૭ ॥ દૈવ દુખના દિવસ આવ્યા, પુરવના દોશે દલડાં દુભાવ્યાં ॥ ૩૮ ॥વલણ ॥ દલ દુભાવ્યાં દોશથી, નેત્ર વહે જળધાર; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે,સુણો શ્રોતા સાર.

કડવું ૩ રાગ બાવળીયાનો.

કુંતાજી વલવલતાંરે રે રે હો, દૈવદહાડો રૂઠીઓરે; ટેક પ્રભુમ્હારાનવે ગ્રહો થયા વાંકા, ગ્રહસ્થ મટીને થયા રઝળતા રાંકા. ઘટી માઝા ઝાઝા જગતમાં પડયા જાંખા, ડુબ્યા દુનીયામાં રે રે રે હો, અન્નોદક ઉઠીયોરે ॥૧॥ કીયાં પાપે સુખની વ્રતી ઉથાપી, કીધોપાંચે પુતરોથી પડપંચ પાપી, મતી બગડી સુતે દુતમાં ગાદી આપી. કર્મ કઠોરૂં જાગ્યું રેરેરેહો ધર્મ ધોરીંધર ભુલીયોરે. ॥ ૨ ॥ દુખીયા દીકરા ગયા છે વનકુળ પ્હેરી, ત્યારે જંપ્યો દુરીયોધન જનમનો ઝેરી, જાદવ કુળ જે વ્હાલું તે વ્હાલા થયા વ્હેરી, વિવા સુતનો ભાગ્યોરે રે રેહો કન્યા વિના ઝુલીયોરે. ॥૩॥ આ દિકરે ન દીઠું તાતજીતણુંસુખ,જનમી સમજ્યો સુખમાં ત્યારે આવ્યું દુખ;ફરેકુંવર લેવાઇ ગયેલે મુખ, છે છૈયો ઓશીઆળોરેરેરે હો પરઘેર ભરે પેટડુરે ॥૪॥થયું નહી સગુકોએને મોસાળ, ભાણેજ ભમતો મેલી ભાગ્યું વેવીશાળ.કેમ વિરોધી થયા હળધર ને ગોપાળ, શત્રૂ કર્યા રાજીરે રેરેહો; મુકયું છોરૂ છેટડુરે. ॥ ૫ ॥ વળણ ॥ કુન્તાજી એમ કળકળે, વિદુર સુભદ્રાય; નીશાળેથી આવીયો, અભેમાન જે રાય.

કડવું ૪ રાગ સવૈયો.

અભીમન્યુ નિશાળેથી આવ્યો, અરજુનનો કુમાર; દાદાદાદા ક-હી બારણેથી પાંચ કર્યા પોકાર ॥ ૧ ॥ નીત્યાન વિદુર કુંવર માટે, મીઠાઇ મેવા મંગાવે; નીશાળેથી આવે એટલે, હેતથી ધરશી બોલાવે. ॥ ૨ ॥ આવો કહી ઉછંગ બેસાડે, રૂદયા સરસો ચાપે; મુસ્તક ઉપર હાથ ફેરવી, મીઠાઈ મેવા આપે. ॥ ૩ ॥ રખે કુંવરને ઓછું આવે, સાંભળે કાકા કે બાપ; એવું જાણીને લાડ લડાવે, સંભાળ રાખે આપ. ॥૪॥ તે દીન કુંવરે બોલાવ્યા પણ, નવ બોલ્યા વીદુર; અભીમન્યુ ને ખોટું લાગ્યુ,, ભરાઇ આવ્યું ઉર. ॥ ૫॥ અરેરે દાદા કેમ ન બો-લ્યા, પાંચ કર્યા પોકાર; બાપ કાકા વણુકોણુ બોલાવે, ઓશીઆળો અ વતાર ॥ ૬ ॥ આંસુડાં આવ્યાં આંખમાં ને, ધરશી ધામમાં પેઠો; દાદા ને રડતા દીઠા, તેની પાસે પુછવા બેઠો. ॥ ૭ ॥ કેમ રડો છો કેમ રડો-છો, શો કલેશ મનમાં વ્યાપ્યો, કરગરી પુછયું પણ દાદે; ઉત્તર એકન આપ્યો. ॥ ૭ ॥ એટલે મન ઉભરાઈ આવ્યું, કુંવરનું તે વાર; હું ન બાપો તે કોણ બોલાવે, આંસુ વહ્યાં ચોધાર ॥ ૯ ॥ આક્રંદ કરતો આંસુ ભરતો, કુંતાજી કને જાય; શી સોચનાથી રડવા બેઠાં, ઓ મા-હારી વૃદ્ધ માય. ॥૧૦॥બાપ કાકા મારા વન ગયા તે, તને શુ સાંભ રી આવ્યાં; તે તણે દુખ દીલ દુભાયું, અતી આંસુડાં લાવ્યાં. ॥ ૧૧ ॥ એમ કહ્યું પણ વચન વહ્યાં, છોકરૂં પડયું છોછું; રૂદે ફાટે તેમ રડવા લાગ્યાં, ઉરમાં આવ્યું ઓછું. ॥ ૧૨ ॥ માતા કહી માનું મોઢું હલા-વે, આંસુ વારંવાર લુછે; ઢાંકેલું મોહોડું માનું ઉઘેડે, વાકો વળીને પુછે. ॥ ૧૩ ॥ તોપણ કુંતાએ કાંઈ ન કહ્યુ, આક્રંધ કરતો જાય; માળ પર ચડતો રડતો રડતો, જ્યાં છે જનેતાય. ॥ ૧૪ ॥ સુભદ્રાને આવીને પુછયું શું છે મારી માત; શા દુઃખમાં ડુબ્યાં છોજનેતા, કરો છો આં-સુપાત. ॥ ૧૫ ॥ ઓશીઆળાં થઈ આક્રંદ માંડયું; લેવાઈ ગયું છે મુ-ખ; બાપ કાકા મારા વન ગયા છે, તે શું સાંભર્યું દુખ. ॥ ૧૬ ॥ તે દુ-ખથી તમો રડતાં હોતો, મોહન કરશે મેહેર; દ્વાદશાઃવરસ જતાં રેહેશે ને, કાલે આવશે ઘેર. ॥૧૭॥ દ્રવ્યગયું મા તેનીસોચના;હોય તો તો લ્યો જોઈ; જનમ્યા જે જે પ્રાણી તે તે, સંગ ન લાવ્યા કોઇ. ॥૧૮॥ નથી લાવ્યા નથી લેઇ જવાના, સત્ય માનો મનમાંય; નહોયને થાય થયેલું જાય, વે

ળા વેળાની છાંય. ॥ ૧૯ ॥ આ સઘળું સમજો છો પોતે, કેમ રડો છો માત; કોઇએ તમોને દુભ્યાં હોય તો, તે કહો મુજને વાત, ગાળ દીધી હોય કોઇ પાપીએ, તો જીભ તેની કહાડું; હાથ કોઇએ ઉપાડયો હોય તો, કાંડાં તે તણાં વહાડું. ॥ ૨૦ ॥ તેમ છતાં તમે કેમ રડો છો, રડવે શું દુખ જાશે; ભાગ્યશાળીછું સુત તમારો,આગળ આનંદ થાશે. ॥૨૧॥ સુતનું સાંભળી સુભદ્રાને, ચટકી ચીતમાં લાગી; આગળ તે શું સુખ થવાનું, તું જનમ્યો નીરભાગી. ॥ ૨૨ ॥ સભાગી સુતને દુખ ન પડે ઓરે મારા તન; જનમ જ્યારે થયો તારે, પાંડવ પધાર્યા વન. ॥ ૨૩ ॥ તારે પગલેથી પીડા પડી, દુખ પડયું બહુ પેર;અભીમન્યુ કહે મારે ય રણે, યજ્ઞ થયો આપ ઘેર, ॥ ૨૪ ॥ વડીલ દાદા પાન્ડુ રાજા, તે પામ્યા સુભ ગતી; પુત્રને પગલે સારૂ થયું, હું નીરભાગી નથી. ॥ ૨૫ ॥ શુ-ણી સુભદ્રા સુત કહે છે, હસ્યા શત્રૂ લોક; ભાગ્યશાળી હોયતો તારો, ન થાય વીવાહ ફોક. ॥ ૨૬ ॥ બળભદ્રનો જીવ ભમ્યો તે, વેવીશાળ ન રાખ્યું; સાચા સ્નેહી શત્રૂ થયાજો, સગપણ કહાડી નાંખ્યુ. ॥ ૨૭ ॥ કુંવર કહે પેર મેં જાણી, એ વાતમાં સો દ્વેશ; કાચ્યા બીવાહની કન્યા ગઇ છે, તેમાં શો આવડો કલેશ. ॥૨૮॥ કન્યા ગઇ તો ભલે ગઇ મા, હજી હું મ્હોટો થાવું; બાપ કાકા મારા જીવે છે તો, લક્ષ કન્યા એવી લાવું. ॥ ૨૯ ॥ તેને સારૂ કલપાન્ત ન કરો, માનીલ્યો મન સુખ; સુ-ભદ્રા કહે કન્યા ગઇ છે, તેનું નથી મને દુઃખ. ॥ ૩૦ ॥ સાચા સત્રૂ હરખ પામ્યા, તે પ્રગટયું છે ઝેર; આપણી કન્યાનો થયો વિવાહ; દુરી યોધનને ઘેર. ॥ ૩૧ ॥ લક્ષમણાનું લગ્ન લીધુ, દગ્ધ થયું મમ ઉર; તે વેદનાથી કુન્તા રડે છે રડે છે વૃદ્ધ વિદુર. ॥ ૩૨ ॥ કુંવર કહે મી-થ્યા રડોછો, છો ગઇ શત્રૂને ઘેર; તેમાં શું ગયું આપણું મા, એ વાત-નું શું ઝેર. ॥ ૩૩ ॥ એવાં વચન સુતનાં સુણી, ક્રોધે ભરાણાં માત; જા નંદન નીરભાગી કહીને, મારી રૂદેમાં લાત. ॥ ૩૪ ॥ લાત મારીને માત કહે છે, ઉઠયો તું દૈવની વેઠ, દીકરો આવ્યો પણ તું મારે, દીકરી પડયો પેટ. ॥ ૩૫ ॥ ક્ષત્રી કન્યા ન જવાદે પોતાની, કરે મોટા સંગ્રામ; પણ તેં કુખ વગોવી મ્હારી, બાપનું બોળ્યું નામ. ॥ ૩૬ ॥ કાયર કું-વર ગાદી લજાવી, સાને તું જનમ્યો જોધ; એવાં વાયક માતનાં સુ-ણી, કુવરને થયો ક્રોધ. ॥ ૩૭ ॥ સાંભળો માતા, વાળો શાતા, નહી લ-જાવું માબાપ; એજ સુરેખા વરૂં નહી તો બ્રહ્મ હત્યાદીક પાપ. ॥ ૩૮ ॥

એમ કહીને નીચે ચાલ્યો, ઉઘેડયો ભંડાર; પોતાની પેટી માંહીથી લીધાં, વસ્ત્ર અને શણગાર. ॥ ૩૯ ॥ સુકનમાં મુખવાસ ખાધો, મુખડું કીધું લાલ; ઉપાન ચર્ણુંમાં ધારણ કીધાં, પ્હેરિ લીધો સુરવાળ. ॥૪૦॥ કવચ બકતર કમ્મર પટા, અંગ ઘણી ઉલટ; જરીનો જામો પ્રેમે પ્હેર્યો મુસ્તક પર મુગટ. ॥ ૪૧ ॥ કાનમાં કુંન્ડળ લોલક લળકે, કોટમાં કાવળ હાર; કટી કશી પટકેથી બાંધી, તેમાં ખોસ્યાં હથીઆર. ॥ ૪૨ ॥ ખપવા ખંજર સાંગ્યને ત્રીસુળ, જમઇયા કટાર; ગુપ્તી ગેડી ને ગદા લીધી; તરકસ તીર તરવાર. ॥ ૪૩ ॥કર્વત કુહાડા ભાલો ફરશી, કમ્મર સાથે બાંધે; બાણનો ભાથો બાણે ભરેલો ધનુષ્ય ભરવ્યું ખાધે. ॥ ૪૪ ॥ કારમી કીકીયે કુંવર ચાલ્યો, વિદુરને પડયો પાય; ઓરે દાદા દો આજ્ઞા હું લાવું એ કન્યાય. ॥ ૪૫ ॥ વીદુરજી જોઇને ગભરાયા, આ ખેલ કોણે લડાવ્યો; ચાંન્ડાળ બુધી કોણ મળ્યું તે, કુંવરને ચડાવ્યો. ॥ ૪૭॥ સુણી સતી કુંન્તાજી આવ્યાં, ત્યારે દીઠો તે ઠામ; કંન્યા લાવવા સુત ચડાવ્યો, સુભદ્રાનું કામ. ॥ ૪૭ ॥ બેટા તને તારી માયે કહ્યું, શું તે કહે માંડી વાત; અભેમન્યું કહે કન્યાને માટે, કરે છે આંસુપાત ॥ ૪૮ ॥ સુભદ્રાને દીધી શીખામણ, રડીશમાં મુજ માત; કન્યા ગઈ તો છો ગઇ કહ્યું, ત્યારે મારી મને લાત. ॥ ૪૯ ॥ દીકરો નથી, દીકરી છે તું, લજાવ્યો, અરજુન બાપ; તે સાંભળી કન્યા વરવાને, માંથે લીધુ છે પાપ. ॥ ૫૦ ॥ દ્વારીકામાં પરવરૂને કરૂં, સુરેખા કેરૂં હરણ; જીવશું તો આવશું જીતિને, નહીતો પામશું મરણ. ॥ ૫૧ ॥ વળણ ॥ એવાં વચન સાંભળી, કોપ્યા કુન્તા માત, ઉતર હેઠી પાપણી, કયાં કર્યો ઉતપાત. ॥ વલણ બીજું ॥ સુણી સુભદ્રા ઉતરી, થર થર કંપી કાય; વદે વલ્લભ શ્રોતાજનો, શું કહે છે કુતાય.

કડવું ૫ રાગ સિન્ધુ

વીવેક વણ વહુજી, દીકરાને ડુભાવ્યો શાથી, ઘેર ગોદો ઘાલવા વૈડાપો શીખી લાવ્યાં કયાંથીરે, વિવેક વણ વહુજી. ટેક. ॥ હરી ફરી મારે એક છોકરૂ, તેણે વેળા વળશે, ગોળી હશે તો ગોળી ઢાંકણાં, જોઇસે તેટલાં મળશેરે; વિવેક વણ વહુજી. ॥ ૧ ॥ હઠ ચડી અભીમન્યુને સાથ કોણુ રખાવવા; બ્હેલી વહુ જોઇએ તમારે સાસુપણું દાખવવારે;

વિવેકણ વહુજી. ॥ ૨ ॥ સાસુનીતો બીક હોયે શાની, સ્વામી વન સંચરીયો ધણી વીના ધણીઆપું માંડી, આશો જુલમ કરીયોરે, વી વેકણ વહુજી. ॥૩॥ પુત્રને પુંઠપક્ષ મળે નહી,નહી પીતાનહી કાકા;પીયર ના પુરાં નહીને, માંડયાડોળ ડમાકારે. વિવેકવણ વહુજી ॥૪॥છાછે છકી ગઇ છેક છાંછવી, છૈયાને છકાવ્યો, તેં જાણ્યું મને પુછનાર કોણ છે, બાળકને બકાવ્યોરે. વિવેક વહુજી. ॥૫॥ આવાં ગુણથી પીહેરી માં-યે, તુજ સંભાળ નલીધી; વળગણી શોધતાંવસ્યાં સાસરીયે, પરણાવી નાંખી દીધીરે, વીવેક વણ વહુજી; ॥ ૬ ॥ ભાઈ તો શત્રુ થઈ પડયાને, શા પર હુંપદ આણ્યાં; કદી નહીને આજ મેંતો, આવડાં ડાહ્યાં જાણ્યાં રે. વીવેક વણ વહુજી; ॥ ૭ ॥ ક્રોધે જનુની પણું જણાવ્યું, લાત રૂ-દયામાં દીધી; ઠીક કેડ કસી પાઘડી બાંધી, આખી મરદાઇ કીધીરે, વી વેકવણ વહુજી. ॥ ૮ ॥ કૌરવ જાદવ જમડા જેવા, ન દે કુંવરને મેલી એકલું અટવાય ઓથ વિનાનું, ત્યાં કોણ એનું બેલીરે; વિવેકવણ વહુજી. ॥૯॥ શું કરૂ સંસારની સરમે હું, તુંજ પ્રત્યે નવ ચાલ્યું; આ દીકરો દુશમનમાં ચાલ્યો, જીભડીએ ઘર ઘાલ્યુંરે; વિવેક વણ. વહુજી ॥ ૧૦ ॥ ચાહ્ય તેમ કરિ રાખ્ય કુંવરને; વીપ્રીત વાત ફેલવી વલ્લભ વદે શ્રોતાજન શુણો, રૂધીર રેલ રેલાણીરે. વિવેકવણ વહુજી. ॥ વળણ. ॥ શબ્દ સતીના સાંભળી, પડી પેટમા ફાળ; કર ઝાલ્યો કુંવર તણો, નહી જાવા દેઉં બાળ. ॥

કડવું ૬ રાગ મારૂનો પરજ.

મારા જાયારે નહિ જાવા દેઉ તુજને; જાવુ હોયતોરે, નાશ કરી નાંખો મુજને. ॥ ૧ ॥ પીન્ડ પાડુરે કાહાડું પાપી પ્રાણ માહ્યરો, ભુલ માહારીરે, વાક નથી તન તાહ્યરો. ॥ ૨ ॥ તાત વનમારે, મનમાં એ કેવું લાવશે, રડયા કૌરવરે, કાળ રૂપ તુજપર આવશે. ॥ ૩ ॥ જમજે વારે જાદવ ઝાઝા જોરાવરો, તેના સામારે, યુદ્ધ તણી હઠ પરહરો. ॥૪॥ હોય પાપીરે, તેવા શું રાઢ ન કીજીયે. છો બાળ કરે બળીયા શું બાથ નહીજીએ. ॥ ૫ ॥ પક્ષ વીનારે મુમત હાવો ન ઝાલવો કાલા કુંવરરે, કંથેરે કર નવ્ય ઘાલવો. ॥ ૬ ॥ નહિ પોહોચોરે, પુઠવના લાંબી દોડ મા; શાને ઘાલોરે, હાથ એ વાઘની બોડમાં. ॥ ૭ ॥ નથી જોઈતીરે, કં-ન્યાએ કાળા કલેશની, કેમ વરિયેરે, દારા છે; દારૂણ દ્વેશની.॥૮॥ દેશજી

વતોરે, લક્ષ નારી એવી આવશે, બાપ કાકારે, સામ્રથ તે ઘણી લાવશે. ॥૯॥ સહુ ક્ષત્રીયેરે, વીવા ફર્યા જ્યાં ભાળીયા, તવ આવશેરે મન ગમતા વેવીસાળીયા. ॥ ૧૦ ॥ ખોટ શી છેરે, કન્યાનો કાળ પડયો નથી, મુકો મુમતરે, માતા હું તારી મરૂં મથી. ॥ વળણ. ॥ એમ સુભદ્રા વલવલી, પ્રગટયો કુંવર તન તાપ, પેહેલું ન માન્યું માવડી, હવે બ્રહ્મ હત્યા પાપ.

કડવું ૭ રાગ ચોપાઇ.

અભીમન્યુ કહે માત મ્હારી, નીશ્ચે વરવી સુરેખા નારી લીધું છે બ્રહ્મહત્યાનું પાપ, બેશી રહું તો લાજે બાપ. ॥૧॥ લાજે જનેતા તાહારી કુખ, કેમ વ્યર્થ થાયે વદયુ મુખ; પાળે નહી તેને સું કરવું, ભલું તે જીવ્યા કરતા મરવું. ॥૨॥ તવ વીદુરે કીધો વિચાર, રોકયો રોકાશે નહી કુમાર; એમ જાણી વીદુરજી બોલે; ધન્ય સુત નહી કો તુ તોલે. ॥૩॥ ભલે જાવાનું આદરો તન. એક માની લ્યો મારૂં વચન; દીવશે નીસરવું નહી બાળ, સુખે સંચરો સાયંકાળ. ॥૪॥ તેનું કારણ સાભળ સુત, જાતા જાણે કૌરવો કપુત; પડે પુંઠળ પાપી પ્રાણી, કરે વીઘ્ન અતી દ્વેશ આણી. ॥ ૫ ॥ માટે જાજો મોડી પડે રાત, સંગ લેજે તું તાહારી માત; તવ અભીમન્યુ કહે વારૂ, વેણુ શીશ ચડાવું તમારૂં. ॥ ૬ ॥ નીશા પડે નીકળસું ગામ, પણ સુભદ્રા આવે સું કામ; ત્યારે વીદુર કહે મુજ તન, એને આવે થાશે લગન. ॥ ૭ ॥ તુજ સાથે સુભદ્રા આવે, એના બે બંધુને સમજાવે; કલેશ કરીને કષ્ટ કપાવે, કરગરીને કંન્યા અપાવે. ॥૮॥ સુણી સુત વદે મુખ એમ, વ્રધ થઇ ભુલો છો કેમ; આડા સંગ કરવો પડે અન્યા, નાવે કરગરે કરજને કન્યા ॥ ૯ ॥ વદે વીદુરજી સુણ બાળ, થાયે ખુશીથી જો વેવીશાળ; તો તો હેત રહે હંમેશ, નવ માને તો છે પછી કલેશ. ॥ ૧૦ ॥ સુણી સુત ટાઢા થઈ બેઠા, જાવા ચીત ચીતરવટ પેઠો; એવે દીનમણી બેઠા મેર, પેહેર્યા વસ્ત્ર આભુશણ ફેર. ॥૧૦॥ લીધા આયુધ કમર કશી, તવ સુભદ્રા શંઘ ધશી; લીધી ગાસડી વસ્ત્રની માત; ત્યાર થયા અભેમાન સાથ. ॥ ૧૨ ॥ રથ કહાડયો કુંવરે બાહર, તેણે જોતર્યા ચાર તોખાર; તવ ચઢી બેઠી સુભદ્રાય, રખે મુને મુકી સુત જાય. ॥ ૧૩ ॥ ભક્ત વીદુરે

આગના આપી, દેછે શીખ કુન્તા રૂદેચાંપી; બેટાટંટાનો તંતનધરીયે, કળ થાય તો બળ નવ કરીયે. ॥૧૪॥ નથી પુઠ કે પક્ષ એ બાળ, કદી લાંબી ન ભરીયે ફાળ, ધાર્યું થાશે હરીનું એ તંન, પછી વિદુર વધા વચન. ॥ ૧૫ ॥ સુણો સુભદ્રા સુંદરી, કેહેજે તુજ વીરને કરગરી; સગાં સાથ સહુ ભેળાં કરજે, માને નહી તો મરવું આદરજે. ॥ ૧૬ ॥ એમ કહી દીધી આગનાય, બેઠો કુંવર રથની માંય; એક ભુજે ગ્રહ્યા આછોડા, લીધી ચાબુક હંકાર્યા ઘોડા. ॥ ૧૭ ॥ ડગ ભરવાને વાજી જાય, તેવી સનમુખ આવી ગાય; જોઇ માન્યું વીદુરનું મન, જાઓ ફતેહ થયા શુકન. ॥ ૧૮ ॥ હાંકી અશ્વને પંથ પળીયો, નગ્રના દ્વાર બ્હાર નીકળીયો; તવ શબ્દ શીઆળના થાય, માઠા શુકન ત્યાં દેખાય. ॥ ૧૯ ॥ પણ ગણગાર્યું નહીં કુમાર, પુરપાટ હંકાર્યા તોખાર; પગ પડઘીને રથ ઘઘડાટ, જાતાં જાતાં આવી બે વાટ. ॥ ૨૦॥ અભેમન્યુ ઉભો ખમચાઇ, રાખ્યા ઘોડાના અછોડા સાહી; કહો માતા કેઇ દીશે વળીયે, ડાબે કે જમણે પંથ પળીયે.॥૨૧॥ તમો ભોમીયાં નીત્ય જનાર; શીયે રસ્તે દ્વારામતી સાર; તવ જાણ્યું અશરણા સરણ, આવે ભાણેજ કરવાને હરણ. ॥ ૨૨ ॥ પણ પંડે એકલો આવે, એનું બળ કદી નહી ફાવે; મ્હારા ભક્તનો પુત્ર એ સાચો એને પડવા ન દેવો પાછો. ॥ ૨૩ ॥ પેહેલું બળદેવને મેં કહ્યું, મ્હારૂં કહ્યું મ્હોટાએ ન લહ્યું; સમજાવ્યા હતા બહુ પેર, તોયે ગયા કૈરવને ઘેર. ॥ ૨૪ ॥ એમનું ધાર્યું થવા ન દેવું, વરે ભાણેજ હું જસ લેઉં; પણ એકલો શું ધાર્યું કરસે, નહી મનસુબો પાર ઉતરશે. ॥ ૨૫ ॥ એમ જાણ્યું શ્રી રણછોડ, મેળવું એની જોડે જોડ; કેમ જાયે પ્રભુ વર ચુકી, ભગનીને ભુલવણી મુકી ॥ ૨૬ ॥ સુતે પુછ્યું સુભદ્રાને જ્યારે, કરી વિચાર બોલ્યા તે ત્યારે; બેટા મારગ ડાબે ચાલો, એહ પંથ મોસાળનો ઝાલો. ॥ ૨૭ ॥ વળણ. ॥ એવા વાચક સાંભળ્યાં, માતાનાં જેવાર, કહે વલ્લભ રથ ફેરવ્યો, હાંકયા તવ તોખાર.

કડવું ૮ રાગ સાખી.

અશ્વ હંકાર્યા ડાબે પંથે, ઘણી લાંબી વહી વાટ; એટલે મારગ આવી રહ્યા, આવ્યું વન સપાટ. ॥૧॥ દીશા ભુલ થયો તવ કુંવર, અરણ્ય ચાલ્યો જાય; જેમ વળે તેમ અરણ્ય આવે, ગુંચાયો ગહવર મા-

ય. ॥ ૨ ॥ પાછા વળ્યાની સુજ ન પડે, રાત અંધારી ઘોર; સણુસણુ રજની સુંસવે છે, તમરા કરે બકોર. ॥ ૩ ॥ કુંવર રખડે વિકરાળ વગડે, બહુ બાવળના ઝાડ; ટેકરા ખાડા કોતર ડુંગર, પરવત પહાડ ને તાડ. ॥૪॥ નદીનાં નાળા; ઝાડનાં જાળાં, ઝાડી જાડી પડેલી; કાંટા કંથેર કાચકીનાં, લાંબી વ્રક્ષની વેલી ॥ ૫ ॥ ખેર ખાખરને ખાજલી છે, ખરસાણી ખારેકી; પત્ર વડે પવનથી ખખડે, ભયંકાર ભાસે નળેક્રી ॥ ૬ ॥ રાફડામાં સાપ શબ્દ કરે છે ચીતળા પડીયા આડાં; નાગફણા માંડીને ફરે છે, નોળીયા વણીયર વાડાં. ॥ ૭ ॥ સાહુડી શીયાળ સુવર સસલા હરણ મ્રગને હસ્તી; ભુડ રોઝાંને રિછડાં રખડે, સીંહ ચીત્તા વાઘ વસ્તી. ॥ ૮ ॥ તનછ ચંદનઘો પાટલાઘો, કરચલાં કાચંડા; ધુવડ ચીબડી ઘોર કરે છે, ઉંટ અને ઉડગંડા. ॥ ૯ ॥ એવા વનમાં વાટે વહે છે, ગુફામાં ગુચવાય; ઝાડનાં જડીયાં ડાળાં પડીયાં, પીંન્ડાં તેમાં ભરાય. ॥ ૧૦ ॥ રથ ન હાલે ઘોડા ન ચાલે, ઘણાક પાદ પછાડે; અંધારે સુત હેઠો ઉતરી, બળે કળે રથ કાહાડે, ॥ ૧૧ ॥ મુખ પોકારે ચાબક મારે; ધરે વાજી પર રોશ, એ દુઃખ દેખી સુભદ્રાજી, થઇ ગયાં અપશોશ ॥ ૧૨॥ અરેરે દીકરા ભુલ્યાંને દુલ્યાં, સંતાપ આવ્યો આવો; અભીમન્યુ કહે માતા મુને, પરણાવવા લ્યો લ્હાવો. ॥૧૩॥ ॥ મોહોડ ઘાલી લ્હાવ લેવો તે, આ કર્યા વીના ન ફાવે; દુખ વેઠયા વણ માતા મ્હારી; કયાંથી વ્હેલી વહુ આવે. ॥૧૪॥ એવાં મર્મનાં વચન સુણિ, માતાએ નીચું ઘાલ્યું; પછી કુંવરે વીચાર કરી, ધનુશ હાથમાં ઝાલ્યું. ॥ ૧૫ ॥ શાને શારૂં કષ્ટી વેઠું, વીદ્યા છે મુજ પાસ; અગનાસ્ત્ર થી અગ્ની મુકી, પંથ કરૂં પ્રકાશ. ॥ ૧૬ ॥ તીમ્મર નાસે મારગ ભાશે, થાશે અસ્વને સુખ; છતી વીદ્યાયે સાને સારૂ, વેઠું વેઠાણું દુઃખ ॥ ૧૭ ॥ એવું જાણી એક બાણ લીધું, મંત્ર ભણી તે વાર; અગ્નાસ્ત્રનું મુકીયું તે, પાવક પ્રગટયો સાર. ॥૧૮॥ ઝાડ બીડ સળગવા લાગ્યાં, તીમ્મર પામ્યું નાસ; વધ્યો વ્હની વનને વિશે; ઘણો થયો પ્રકાશ. ॥૧૯॥ તે અજવાળે અશ્વો ચાલે, કુંવર મ્હાસુખ ધારે; પ્રબળ પ્રકાશ પાછળ રેહે કે આગળ બીજું મારે. ॥ ૨૦ ॥ એવી રીતે સળગાવતો ચાલ્યો સુભદ્રાનો તન; સુખ રૂપે જાતાં જાતાં ત્યાં આવ્યું હેડંબા વન. ॥ ૨૧ ॥ તે વન વીશે રાક્ષસ રહે છે, માયાવી વીકરાળ; ત્રણ ત્રણ તાડના ઉંચા દૈતો, બાગ તણા રખવાળ. ॥ ૨૨ ॥ તેનું રાજ્ય કરે છે રા-

ક્ષણિ, રાણિ હેડંબા નામ; તે પ્રેમદા પરણેલી ભીમને, વસી વાસી વન ધામ. ॥ ૨૩ ॥ પુત્ર તેનો ગટોરગછ નામે, માયાવી બળવાન; તે વન સળગાયું સુસવાટે, અરજુનને સંતાન ॥ ૨૪ ॥ પવન ઝપાટે સુર સપાટે, આગ અતી ઘણી લાગી; ભભક ભભક જ્હની ના જોઇ, અસુર ઉઠયા જાગી. ॥ ૨૫ ॥ અરેરે આકૃત કોણે કીધું, રોશમાં વાળી રીસ; ધાજોરે ભાઇ ધાજો કહીને, પાપીએ પાડી ચીસ. ॥ ૨૬ ॥તે સબ્દ સુણીને સહુ જાગ્યા, તોફાની થયા ટોળે; આયુધ લીધા હાથમાંને ઉપડયા ફાટે ડોળે ॥ ૨૭ ॥ આપની રાણીના ભય થકી, કોપ્રાણીથી નવ અવાય; અંત્રીક્ષના ઉડનારા પક્ષી, આ મારગે નવ જાય. ॥ ૨૮ ॥ દેવ દ્રષ્ટી નવ નાંખી સકે તો, બીજાનો શો ભાર; અતળીક બળીયો ન જાય કળીયો રાણી તણો કુમાર. ॥ ૨૯ ॥તેવાના બાગમાં આગ મુકી, કોણે જણાવ્યું જોર; ચાલો ઝાલો ભાલા ભુજે, પકડી લાવીએ ચોર. ॥ ૩૦ ॥ એમ કહીને શહસ્ત્ર સુરા, તૈયાર થયા ચડી ચોટે; ફલંગ ભરતા દહીત ન ડરતા, દોડયા દડબડ દોટે. ॥ ૩૧ ॥ ત્રીતાડ ઉંચા નાકે ભુચા, હાથ હાથ લાંબા દંત; કાન સહુના સુપડા સરખા, બીહામણા બળવંત. ॥ ૩૨ ॥ ચાલ્યો ચોટે દારૂણ દોટે, ભુમી ભાર ભરપુર; રથમાં બેઠાં સુભદ્રાએ આવતા દિઠા અસુર ॥ ૩૩ અરેરે દૈવ દૈત આવ્યા કાહાડસે પુત્રના પ્રાણ; હું નિરભાગણિ આશું કીધું, જાન ફીટી થશે, કાંણ. ॥ ૩૪ ॥ ભયંકર ભય ભાસવાથી. મ્રતક મુરછા ચડી; સુભદ્રા મુરછાંગદ થઇને, રથમાં ઢળી પડી. ॥ ૩૫ ॥ વળણ. પ્રાણ ઉંચો ચડી ગયો, ન રહી શુધ બુધ સાન; કહે વલ્લભ તે જોઇને, મન ધાર્યું અભેમાન. ॥ ૩૬ ॥

કડવું ૧૦ રાગ લલીતનો છાયો.

અરર શું થયુ માત માહરી; પુરણ ના પડી, હોશ તાહરી. ॥૧॥ ધરણ તું ઢળી; રાંક માવડી; મરણ તુલ્ય શું રથમાં પડી. ॥ ૨ ॥ લગન ધારીયું દીકરા તણું; મન વારીયું, વાર તેં ક્ષણું, ॥ ૩ ॥ હઠ કરી અતી નાર લાવવા; રથ ચડી ગયાં, સંગ આવવા. ॥ ૪ ॥ રતન માતરે, હાથ હું ચક્ષું; જીભલડી લઇ, દંતમાં ડશું. ॥ ૫ ॥ અરણ્યમાં વશ્યો, તાત જે હતો; રઝળતો કર્યો માતા તેં છતો ॥ ૬ ॥ ઉછંગ લે-

ઇને, કોણુ પાળશે; નજર મીષ્ઠથી, કોણુ ભાળશે. ॥ ૭ ॥ અવર માત કો, માહ્યરો નથી; -હ્રદય ચાંપીને, તુ હશી જતી. ॥૮॥ રમીશ બેશીને, કેઈ મા કને; અગન ઉઠીરે, માત મુજને. ॥૯॥ જીવત ધીક છે; માહ્યરૂં હવે; મળીશ માવડી કયે ભવે, ॥ ૧૦ ॥ નયન આંસુડા જાય છે અતી; વલ્લભ ઓચરે, આવી આ ગતી. ॥ ૧૧ ॥ વળણ. રડતો રૂદે ફાટતું, આંસુ ચાલ્યા જાય; દહીતો દેખી કુવરે વીચાર્યુ મનમાય.

કડવું ૧૧ રાગ સવઇયા.

વૈશમપાયે એણિપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું સુરેખા હરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ મન વીચાર્યુ અભીમન્યુએ ધાર્યુ રડયામાં રોળાઈ જાશું; કઠણ કાળજુ રાખુ મ્હારૂં, લુછી નાખ્યાં આસુ. ॥ ૨ ॥ જાણ્યુ કે અસુર ઉત્પાત કરશે, મરશે મ્હારી માડી; પ્રાણ બ્રહ્માંડ છે જનેતાનો, એકાંન્ત દેઉં સુવાડી. ॥ ૩ ॥ બે ઘટીકાએ આવશે શુદ્ધી, રહેવા દેઉં રથ માંહ્ય; પણ પાપીનો પ્રહાર પ્રડે તો, માતાનો પ્રાણ પળાય. ॥ ૪ ॥ એમ જાણી રથમાંથી ઉતરીયો, કટી કશીને બાંધે; જનુની પડી શુધ બુધ વીના, કુવરે લીધી ખાંધે. ॥ ૫ ॥ લેઇને પળીયો કુવર બળીયો, એકાંન્ત જંગલ ઝાડી; વ્રક્ષ ગુફામાં વસ્ત્ર હોરાડી, ભુમી માડી સુવાડી. ॥ ૬ ॥ અસુર સાથે સંગ્રામ કરવો, ધારીને આવ્યો કુમાર; ઘોડાના અછોડા ગ્રહીને રથે, લઈ બેઠો હથીઆર. ॥ ૭ ॥ એવામાં અસુર આવી પ્હોચ્યા, દુષ્ટજનો દેઇ દોટ; કુંવરનો રથ ઘેરી લેઇને, ઊભા વળીને કોટ. ॥ ૮ ॥ લોચન રાતાં ક્રોધે ન માતાં, વદ્યા અસુરો વાણી; કોણ તું છે ને કયાંથી આવ્યો, બાળક મનુશ પ્રાણી. ॥ ૯ ॥ કેઈ નાતને જાતજ તારી, કીયું ઘરને ગામ; કોણ માબાપનું છોકરૂં છે, કોણ તારૂં નામ. ॥ ૧૦ ॥ અભીમન્યુ કહે શું સહુ પુછો, નાતને જાત અનુપ; લાંબુ કહ્યાં કરતાં કહું થોડું, સકળ ભુમીનો ભુપ. ॥ ૧૧ ॥ દાંનવ માનવ સર્વેનો રાજા; રૈયત છો તમે મ્હારી; તે સાંભળીને ક્રોધ વ્યાપ્યો દુષ્ટ જનોને ભારી. ॥ ૧૨ ॥ ન્હાને મ્હોડે ન બોલ મ્હોટું, ખોટું વગર વીચાર્યુ; બાગમાં આગ લગાડી માટે, મરણ તારૂં ધાર્યુ ॥ ૧૩ ॥ જેમ ફાવે તેમ બકયા કરે છે, આયુશ ટુંકો કાહાવ્યો; જો જે અક્ષ્યા જીવતો નથી જવાનો, કાળ તારે શીર

આવ્યો. ॥ ૧૪ ॥ અભીમન્યુ કહે કાળ કરો શું, કોણ હણે મમ કાય; જો તમે જીવ્યાનો ખપ કરો તો, નાશી જાઓ પડી પાય. ॥ ૧૫ ॥ તે સાંભળીને કુમતી કોપ્યા, કહાડી નાંખ્યો પ્રાણ; ભાલા લીધા ભુજમાંને કરી રહ્યા ઘુમરાણ. ॥ ૧૬ ॥ ઉછળીયા બળીયા મળીયા છે, માયાવી મ્હા વીકરાળ; ધશી ધશીને ધાયા કરડવા, ફટક દેતા ફાળ. ॥ ૧૭ ॥ ઉંચા નીચા અવળા આડા, ઘણી ગરજના ગાજે; લાગ આવે તેમ લાતો ફેકે, રથ તોખારને બાજે. ॥૧૮॥ લડત લડે લાંબા પંજે, મારો મારો મુખ ભાંખે; વાંસડાના ફાંસડા ઉખેડી, કુંવર ઉપર નાંખે. ॥ ૧૯ ॥ જોર જુલમ જોઇ જંગલીનો કોપ કર્યો અભેમાન; ધનુશ ચડાવી ટંકાર કીધો, ઉપર લીધાં બાણ. ॥ ૨૭ ॥ મ્હા દ્વેશ ધારે બાણજ મારે, મુમત દેવો મુકાવી; અસુર આડાને અવળા ખશી, આયુધ દે ચુકાવી. ॥ ૨૧ ॥ તાકી તાકી તન તોડીને મારે, પણ પાપીને નવ વાગે; વાગે કદાચીત કોઇ કને તો ખોડખામી નવ લાગે. ॥ ૨૨ ॥ પ્રાણ ન જાયે ઘાત ન થયો, અસુર એવાને એવા; કુંવર લાગ્યો વિમાસવાને, આ જીવ જાતી કેવા ॥ ૨૩ ॥ માતાને ઉદર રહ્યો હતો હું, ગર્ભે અષ્ટાદસ માસ; તવ કોઠા વીધા વાંચીતી, મમ મામા અવિનાશ. ॥ ૨૪ ॥ તેમાં એવો હેતુ આવ્યો હતો કે, માયાવી હોય જેહ; ખડગ ન વાગે વાગે ન લાગે, પતન ન થાય દેહ. ॥ ૨૫ ॥ તેમાંના અસુર ભાસે છે આ, જેમ ફાવે તેમ ફાલે, તેવી જાતના ઉપર એકલું શીવજીનું બાણ ચાલે. ॥ ૨૬ ॥ એવું જાણી ઉલટ આણી, કામ કુંવરે કીધું; મહાદેવજીનો મંત્ર ભણીને, એક બાણ તવ લીધું. ॥૨૭॥ ફેરની ફુંદડી ફરીને ફેકયું થયો કારમો કોપ; જે જે જોદ્ધાને બાણ અડયું તે, રાક્ષસ થયા લોપ. ॥૨૮॥ નવસેને નાવાણું હણાયા, કુંવર કળીયો માઠો; એક બચી ગયો રાક્ષસ સહુમાં, તે જીવ લેઇને નાઠો. ॥ ૨૯ ॥ જાતાં જોયો અભીમન્યુએ, સવળો લીધો સાર; છોને એ જાય જીવતો જૈ કેહેશે સમાચાર. ॥ ૩૦ ॥ વળણ. ॥ રાક્ષસ નાશી આવીયો, હેડંબા ભોવન; જાગો જાગો માવડી, શું કરો શયન.

કડવું ૧૨ રાગ સોહયણીની ચોપાઈ.

આવી અશુરે ગરજના કીધી, સાંભળી બળવંતી બીધી; ઉઠી આ

વી વીપ્રીત મન જાણી, શું છે શું છે પુછે છે રાણી. ॥ ૧ ॥જોયું વન સળગતું જ્યારે, બની બાવરી બાળા તે વારે; કોણે કરમ કર્યું આજ આવું વઠ્યો વહની શી રીતે સમાવું. ॥ ૨ ॥ સુણી દહીત કહે ઓ માડી, બાળી નાંખી બધી વન વાડી; જાગી ઉઠયા અમો સહુ દાસ, શત્રુ કરતાનો કીધો તપાસ. ॥ ૩ ॥ કોઇ મનુશ જાતી છે બાળ, આવ્યું રૂજની વન વીકરાળ, પંડે એકલો નથી કોઇ સંગ, બોલે નીરભય હીમત અંગ. ॥ ૪ ॥ અમે માંડી તે સાથે લડાઇ, કરી પ્રાણ લેવાની ચડાઇ; પણ પડી નહી કુંવરને વેઠ. એક બાણે પોંહોચ્યા સહુ ઠેઠ. ॥૫॥ આવ્યો એકલો જીવતો માડી, નવ્ય આવ્યું તે તુંને ઉઠાડી, સુણી દીલમાં દુભાણી દારા, રેહેજો ઉભા અનુચર મ્હારા, ॥ ૬ ॥ કહી ગઇ તે સાતમે માળ, આવી સુતો જ્યાં પોતાનો બાળ; ક્રોધે ભરી લોચન રક્ત માત; મારી તનની રૂદેમાં લાત. ॥ ૭ ॥ ઉઠય સુત થયો સંતાપ, આવ્યો બળીયો કોઇ તારો બાપ; જોને આગ લાગે અતી વન, તોએ દળીદ્રી તું કરે સયન. ॥ ૮ ॥ માર્યા સહસ્ત્ર શેવક એક પલમાં વાણ કાહાડયો બધો બહુ બળમાં; હજી હામ રાખી રહ્યો ઉભો, એનો શો હશે મનસુબો. ॥૯॥ એવાં વચન માતનાં સુણી, ઉઠયો ગટોરગછ માહા ખુની; કરી ગરજના કોપે ચડીયો, સાતમે માળથી ભોંય પડીયો. ॥૧૦॥ દીઠો વીકરાળ વહની વનમાં, લાગી તપત ઘણી તેના તનમાં; ઉડે અગની તણા અંગારા, થાય ભડકા ભારે ભબકારા. ॥ ૧૧ ॥ સળગે વનસ્પતી સુસોટ, વળે ધુમ્રના ગોટે ગોટ; દેખી દેખીને મ્હા રીસ વ્યાપી,કોણ આવ્યો એ હરૂન્ય પાપી. ॥૧૨॥ પુછયો સેવકને સમાચાર; તેણે કહ્યો વાત વીસ્તાર; જાણી ખબર ખુનસે ભરાયો, જુધે જાવા હેડંબાનો જાયો. ॥ ૧૩ ॥ વળણ. ખુનસે ભરાયો ખારીલો, જુધે જાવા મન; વદે વલ્લભ પછી શું થયું; સુણો શ્રોતાજન.

કડવું ૧૩ રાગ ધન્યાશરી.

વાયુના નંદનનો એ નંદન, નિકંદન મન ધાર્યું; વ્હેર વઢ્યું વીશ તુલ્ય વપુએ, મહા વિપ્રત વીચાર્યું ॥ ૧ ॥ થયો ઊતાવળો અતી આકળો; દારૂણ દીલમાં દ્વેશ, માયાવીએ માયા રચવાને, મુસ્તક છોડયા કેશ. ॥૨॥ રીશ કરીને શીશ ધુણાવી, પછાડયું પાશાણ માય,

જાુજાુ જેવડા શહસ્ત્ર જંતુ, ખરી પડયા તવ ત્યાંય. ॥ ૩ ॥ પવન પ્રથવી સ્પર્શ થયો કે હરન્ય થયા અસુર; સરીર પોહોળા પુષ્ટ ઘણેરા, લાંબા ત્રીતાડપુર ॥ ૪ ॥ ધ્રુજાવે ધરણ મુકતા ચરણ, આવી કરે ચકચુર; એવા યોદ્ધા ઉત્પન દીધા, ક્રોધ ભરેલા ક્રૂર. ॥ ૫ ॥ દેખીને આનંદ પામી હેડંબા, હું પણ રૂપે થાવું; બેટા ગટોરગછ તારી સાથે પુરણ પક્ષે આવું ॥ ૬ ॥ છે ઘણો સુરો પરાક્રમે પુરો, વીધ્નનો કરનાર; તે વણ રાત્રીયે રણ ન નીકળે, એ માહ્યરા કુમાર. ॥ ૭ ॥ તું બાઝેજે પણ અળગી ઉભી, કરીશ તારી રક્ષ; જો ને જોરાવર ઘણો હશે તો ગળે ઝાલી કરૂં ભક્ષ. ॥ ૮ ॥ સાભળી સતીનો સુત બોલ્યો; જાણી જાનેતાની વાત; પુરૂશે પુરૂષ પરાક્રમ કરીયે, કામ નહી તારૂં માત. ॥ ૯ ॥ યુધ કરતા હાર હું પામુ, તો તું આવજે ધાઇ; એકલાને હણવો છે તેમાં શી કરવિ સરસાઇ. ॥ ૧૦ ॥ એવું કહ્યું તવ બોલી હેડંબા, પધારો મ્હારા બાળ; બે ઘડી રહીને આવીશ જોવા, છે મુને પેટમાં ફાળ. ॥ ૧૧ ॥ ॥ વળણ ॥ માયે દીધી આગના, ગટોરગછ બળવાન, વ્યાસ વલ્લભ મુખ ઓચરે, શેન્ય કર્યું સાવધાન. ॥

કડવું ૧૪ રાગ નાટકમાં ચાલો ભૈયો ચાલો. એ રાગ.

ચાલો દૈતો ચાલો ઝાલો, હાથે હથીઆર; છાકમાં છકેલો કોઇ બાગ બાળનાર. ॥ ૧ ॥ જાુલમ વાપરે, શું સર્વનો સરદાર; ફાટેલો તે કોણ છે એ દૈત્ય મારનાર. ॥ ૨ ॥ બાંધો કેહેડ કશી કશી, ધશી ધશીને, પીટંપીટા મારો રીંટા, ધશી ધશીને. ॥ ૩ ॥ ઉઠો ઉઠો કુટો લુટો લાજ તે તણી; શીશ બે ધરાવી આવ્યો, આપણા ભણી. ॥ ૪ ॥ એવું સુણી સર્વ ઉઠયા, હારવી ન હોડ; હાથમાં આયુધ લેઇ, જાય જોડાજોડ. ॥ ૫ ॥ ધમક ધમક ધરણ ધ્રુજે, ચમક ચમક ચાલ, પરડ પરડ પગલાં પાડે, શત્રુને છે સાલ.. ॥ ૬ ॥ ધબડ ધબડ કરે ધબાકા, ફાટયાં રહ્યાં લોચન; પડઘી પગની સાંભળી કાને, કીરીટધરને તન. ॥ ૭ ॥ ચેતન બનીને આતુર ઉભો, આપ અતી હોંશીઆર; અસુર આવ્યા દોડતા દોડતા, સાથે છે સરદાર. ॥ ૮ ॥ રથજ દીઠો અભીમન્યુનો, પડી ગયા સુસોટ; વચમાં ઘેરીને આગળ પાછળ, ઉભા કરીને કોટ. ॥૯॥ વળણ. ॥ કોટ કરી ઉભા રહ્યા, દેવા દારૂણ દુખ; કહે વલ્લભ સુત ભીમના, રહો કુંવર સનમુખ.

કડવું ૧૫ રાગ સાખી.

કુવર સામો માયાવી ઉભો, ગટોરગછ બળવાન; સઘળી દીશા દ્રષ્ટી કરીને, જોઈ લીધું અભીમાન. ॥ ૧ ॥ ત્રીતાડ ઉચા સરવ દીઠા, એક મનુશ આકાર; કુંવરે જાણ્યું સર્વ તણો છે, સનમુખ તે સરદાર. ॥ ૨ ॥ એવું જાણી અભેમાન બોલ્યો, કોણ છો શા મનશુબા ભુપતી જાણી મુજ સામી શી, અરજ કરવાને ઉભા. ॥ ૩ ॥ સાંભળી સુત હેડંબાનો બોલ્યો, બકે શું વણ વીચાર્યું; મ્હોત ભમે છે તારે માંથે; પ્રત્યુ થશે અણધાર્યું. ॥ ૪ ॥ કોની નાતને કોણ જાત તું; કેઇ દીશા ઘર ગામ; કોના કુળનો કુંવર છે તું, તાત તણું શું નામ. ॥ ૫ ॥ અભીમન્યુ કહે શું પુછે છે, માંડીને મુજ વાત, તાહ્યરી જ્ઞાતી ને જાતી શી છે, કોણ છે તારો તાત. ॥ ૬ ॥ મુમત લેતાં નામ ન દેતાં, વીખાણુ આપ વડાઇ; જો તાતજી તણાં નામ કહેતો, થાય નહી લડાઈ. ॥૭॥ પણ જુવાનીયા છે બાળ ચેષ્ટા, હુંપદ બહુ મન આણે; શીઆળ સીસમાં કુતરૂં ગામમાં, તેવી રીતે મત તાણે. ॥૮॥ ગટોરગછ કહે સુણ છોકરા, વાંકાં વદે છે વચન; યાથી તું આવ્યો આ ભુમીમાં, લગાડયું મ્હારૂં વન. ॥૯॥ અભીમન્યું કહે ભુપતી હું છુ, સકળ ભુમી છે મ્હારી, કેટલા વર્ષથી અહી વસ્યો તું, વાત ખરી કહે તારી. ॥ ૧૦ ॥ સાચે સાચું કહેજે નહી તો ઉપજે દુઃખ આડુ; વણ રજાએ વશ્યો છે વનમાં, લાવ્ય ભુમીનું ભાડું. ॥ ૧૧ ॥ ભાડા વીના રેહેવા નવ દીજે; લીજે ધન માલ લુંટી; પાય ન પડેને બાકરી બાધે આયુશ દોરી ખુટી. ॥ ૧૨ ॥ વચન સુણી ખડ ખડ હસ્યો, હેડંબાનો તન, જુઓ દૈતો ભાડું આ માગે, ભાડે હું વસ્યો વન. ॥ ૧૩ ॥ શું છાકમા છકયું છે છોકરૂં, જેમ ફાવે તેમ બોલે; દેવ ધરા ધડી ડરે મ્હારાથી, ન ગણું તરણા તોલે. ॥ ૧૪ ॥ સાભળરે રથના બેસનારા નથી તું મુજ સમાન; શેશની સામું અળશીયું જેમ, સીંગની સામુ સ્વાન. ॥ ૧૫ ॥ સાગર આગળ ખાબડું જેવું, કનક કને કથીર, તે પ્રમાણે તું મુંજ સામો, શું રહ્યો રાખી ધીર. ॥ ૧૬ ॥ તેવું સાંભળી કુવર બોલ્યો, પારથનો સંતાન, કીંમત નથી તુજને મ્હારી; ન થૈશ હીંમતવાન ॥ ૧૭ ॥ અનેક તમે એકલો હું છું, પણ જો જો હાથ મારા; માહ્યરી આગળ કેવા તમો છે, એક ચંદ્ર બહુ તારા ॥ ૧૮ ॥ સુર્યના સામા દીપક કોટીક, મેઘ ધારા કન છાંટા, તેવા તમે છો કેવા જેવા, ભાલાની આગળ કાંટા.

॥ ૧૯ ॥ વળણ. ॥ એમ વચન અભીમન્યુનાં સાંભળી કોપ્યો અપાર; કહે વલ્લભ તવ બોલીયો, ભીમ તણો કુમાર. ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૧૬ રાગ ચોપાઈ.

બોલ્યો ગટોરગછ મુખ એમ, સહુ જોઇ રહ્યા છો કેમ મારો ઠેર કે-ર કરો ઝાઓ, બહુ બોલીને શું જાય સાજો. ॥ ૧ ॥ બાગમાં આગ મુકી અપાર, મારો મહા મન મેલીને માર; ચુંથો ચામડીને હાડ ભંગ, એનું આખું રહે નહી અંગ. ॥૨॥ કોઈ બાઝે ન આપ સંગ, વાળો રોસણ રીસને રંગ; એવું કહેતામાં કોપ્યા અશુર, રાતા તાતા થયા ભરપુર. ॥ ૩ ॥ ફેંકે ફાંસડા વાંસડા કહાડી મારે પાશાણ જંગલી ઝાડી; ગ્રહ્યા અભીમન્યુએ હથીઆર; લેઇ બાણ દેવા માંડયો માર. ॥ ૪ ॥ તવ વ્રકોદરનો તન, કરી ગરજના ગયો ગગન; જઇ વનમાં પાછો આવે, ઝાહાડ પહાડને તાડજ લાવે. ॥ ૫ ॥ નાંખે અંત્રીક્ષથી ધરી સુર, ચેતી કુંવર કરે ચકચુર; કરે કકડા આવી અંગ વાગે; પણ બાણોથી પરવત ભાગે. ॥ ૬ ॥ ઝાડ તાડ કરે છે છેદન, પાછો પડતો નથી અભેમન; એમ લડતાં બે વડતા શું કીધું; મંત્ર ભણી શંભુ બાણ લીધું. ॥ ૭ ॥ ફરી પુંદડી ફેકયું જ્યારે, સહસ્ત્ર દહીત થયાલોપ ત્યારે; દેખી વનવાશી ક્રોધ ભરીયો, માયાવી નર નીચે ઉતરીયો. ॥૮॥ એણે પછાડયું શીશ વીસ વાર, કર્યા અસુર વીસ હજાર, ટોળે ટોળાં ને ફાટેલા ડોળા, ફેંકે ફરશીને ગોફણ ગોળા. ॥૯॥ ઢેપાં ઢેખાળાં ધારીને મારે, પાપી પ્રચંડ પોક પોકારે; દૈત્યને સોંપી ગયો ગગન, રહ્યો અંત્રીક્ષ હેડંબા તન. ॥ ૧૦ ॥ કરે ઉંચે રહી અતી જોર, ભલો હાથ આવ્યો છે ચોર, એમ કર્યા કરે બકોર; આગ મુકી એ હરામખોર. ॥ ૧૧ ॥ કરે કુંવરને ક્રૂર કષ્ટી, પડે પાસાણની મ્હાવ્રષ્ટી, ખશે ખેવાડુ જાળવે અંગ, તો યે ગાત્ર ઘણું થાયે ભંગ. ॥૧૨॥ ધ્રુજ્યા થર થર કુંવરના ચરણ, જાણ્યું નીસ્ચે આવ્યું આજ મરણ; નહી જીવીયે જીવડો જાશે; મ્હારૂ ચામ્ર રણમાં ચુંથાશે. ॥ ૧૩ ॥ નીસ્ચે મરવું તો રડવું શા માટે, બહુ બાણ છોડયા શુસવાટે; એક લીધુ મોહાસ્તર ભણી, નાંખ્યું ગગન જાણીને ધણી ॥ ૧૪ ॥ ભોકાયું ભીમ શુતને જઇ, પેઠું પુરણ રૂદીયા મહી; તવ પ્રાણ બ્રહ્માંડે ચડીયો; નવ જોજન જૈ દુર પડીયો. ॥ ૧૫ ॥ રહી નહી એને શુદ્ધ સાન, પડયો ભુમીમાં થૈ બેભાન;

ભાન; પછી કુંવરે શું કામ કીધું, શીવ મંત્ર ભણી બાણ લીધું. ॥૧૬॥ નાંખ્યું બહુ બળથી કરી કોપ, થયા અસુર સઘળા લોપ; ઉભો એવે થઇ ઘડા ચાર, વળી મુરછા ભીમ કુંમાર. ॥ ૧૦ ॥ ઉડયો રૂઠયો ભરાયો ટેક, કીધા અસુર હજાર એક; ચાલો શેવક સુંરપણું કરીયે. પ્રાણુ શત્રરૂ તણો પરહરીયે. ॥૧૮ ॥ લેઇ ટોળુને આવ્યો બળીયો, દેખી દુશમન બહુ કળકળીયો; કરો બળ હોનારૂં હોય. ઝાહાડા પાહાડ ન મારશો કોય. ॥૧૯॥ મારો ઝપાટો જણાવો જોર, કરો ધુળે અંધારૂં ઘોર; નાંખો રેણું થશે અંધકાર. તેણે ગભરાવી દેવો કુંમાર. ॥૨૦॥ વળણ ॥ ગભરાવો એ છોકરૂં, ઉછાળો, ભુભાગ;નેત્ર નસુજે એટલે, ફાવે મહારોલાગ.

કડવું ૧૭ રાગ જીવાદ્દી ધુમાસ.

આજ્ઞા આપી અસુર જીવને, ખુંખાર્યા રાક્ષસ લોકજી; ઘણાક ગાજ્યા વડવા બાજ્યા; પાડતા પોકા પોકજી. ॥ ૧ ॥ જોરકરે કળકળે કારમા તે, મારોમારો મુખ ભાખેજી; ખોળે ખોબે ધુળ લેઇને, કુંવરઉપર નાખેજી. ॥૨॥ લોચન મીચી નજર નીચી, રાખીને રેણું ઉછાળેજી; વાંકાં વળીને દાટજ વાળે, આડું અવળુ; નવ ભાળેજી. ॥ ૩ ॥ ઠેકડા ભરતા હોકારા કરતા, જબરૂં જણાવે જોરજી; કાંકરા કુંકરી ઝીણી રજોટી, ઉડી થયું ગમઘોરજી. ॥ ૪ ॥ કરી ગરજના ગગનચડીયો, હેડંબાનો બાળજી; અંત્રીક્ષ રહીને ચરચા જોતો, વ્યાકુળ થઇ વિકરાળજી. ॥૫॥ અભીમન્યુ અકળાયો રૂંધાયો, ચરણુ થરથર ક્રૂજેજી રજોટી ભરાઇ નાશીકામાં, નેત્ર વડે નવ સુજેજી. ॥ ૬ ॥ સ્વાસ લેવાય નહી સ્વાસ મુકાયનહી રાક્ષસરેણુંરોળેજી;રજતજ કાંકરી ઉડતીઆવે, ઉભો ઉભો ચક્ષ ચોળેજી.॥૭॥ વસ્ત્ર વપુ સહુ ધુળે ભરાણાં, મુખ ન્રતીકા પુરાણીજી; વઢવાનું મેલ્યું લેગળુને, પટકુળ ઓઢયું તાણીજી. ॥ ૮ ॥ તવ ખબર પડી ગટોરગછને, પુરણુ ઉંચો ચડીયોજી, સમજી શમ ત્યાં ઝડપ મારી, આવીને રથમાં પડીયોજી. ॥ ૯ ॥ કુંવર ઉપર ક્રોધ કરીને, કીધો મુષ્ટી મારજી; ગાભરો કીધો ગટોરગછે, છીનવી લીધાં હથીઆરજી. ॥૧૦॥ અભીમન્યુને ફાળ પડીને. પટકુળ અંગથી કાહાડયુજી. મરણું આદર્યું મન થકીને, હસ્ત થકી યુદ્ધ માંડયુંજી. ॥ ૧૧ ॥ બે બળિયા ત્યા ગાજ્યા બ્હાજ્યા, બળથી બાથો બાથજી; કુસ્તાઇ લાગી સુસ્તાઇ ભાગી, જુએ અશુરનો સાથજી. ॥ ૧૨ ॥ લડતા કનડતા રથેથી

પડીયા, પૃથ્વીપર પ્રચંડજી, માયાવી દાવ જોઇ ઘાવ કરે છે, રાક્ષસે કીધું કુભંડજી. ॥ ૧૩ ॥ ગટોરગછની, પક્ષ કરીને,મારે કુંવરને મારજી. બીજાએ રથ બધો ભાગી નાંખ્યો, માર્યા ઘોડા ચારજી. ॥ ૧૪ બળી એ બળિયા બાઝયા કરે છે, એકએકને દે ઢીકજી; છાતીના બંધનો સમંધ તુટે, કળચડી આવે હીકજી. ॥ ૧૫॥ કરણ પકડી નાશીકા ભાગે, દે છે ઢિંચણની ઠેસજી; ધોલ થપડને ગડદા પાટુ, મારે ને ઝાલે કેસજી. ॥૧૬॥ કોણિએ કોણિ દે કુખ ચોંટી, લડાવે શીશે શીશજી; પડતા હેઠા થાય છે બેઠા, નાંખે ચીશેચીસજી. ॥૧૭.॥ એવામાં માયાવી દાવ જોઇ ને, બેસી ગયો છે ધરણજી; મ્હા ક્રોધ ભરીયો અભીમન્યુનો, ચપશી ઝાલ્યો ચરણજી. ॥ ૧૮ ॥ ઉચકી ઉભો થયો છે શુબો, હિલોળી નાંખ્યો હેઠોજી; પડયો ચતાપાટ; તેની રૂદેપર, ગટોરગછ ચડી બેઠોજી. ॥ ૧૯ ॥ કુંવર નીચે તરફડે છે, દુશ માયાવી ધારેજી; અભીમન્યુના મુખમાં રેણું; ભરીને ગડદા મારેજી. ॥૨૦॥ દંત પીશીને, બહુ ચપશીને, ગળે દીધો નક્ષજી, નસો નાડા ત્યાં તણાઈ સુતની, ઉંચાં ચડીયાં, ચક્ષજી. ॥૨૧॥ મોડેથી નિકળ્યા ફીણ ફીસોટા, કારમુ થયું કુભાન્ડજી; શુધ ગઇને સ્વાસ થયો બંધ, પ્રાણ ચડયો બ્રહ્માંડજી. ॥૨૨॥ અંતરયામી વિશ્વના સ્વામી, જાણી હરીએ વાતજી; જાણ્યું ભાણેજો ભોમી પડયો. થશે એની દેહ ઘાતજી; ॥૨૩॥ જો એ મરશે તો ધાર્યું ફરશે, કરશે હરણ નહિ કોયજી; મારૂં બોલ્યું રેહેશે મ્હારા મુખમાં, હળધારીનું કર્યું હોયજી. ॥૨૪॥ એવુંજ જાણી પુરૂશ પુરાણી, ચાતુર કેમ જાય ચુકીજી; ગટોરગછના પટમાં ગોવિંદે, દયાને દીનાા મુકીજી. ॥ ૨૫ ॥ તવ કોમળ રૂદે ગટોરગછનું, થઇ ગયું શુભ સારંજી; અરેરે જીવનીકળીગયો હવે એને શીદ મારૂજી. ॥ ૨૬ ॥ વળણ ॥ એમ કહી ઉભો થયો, ચાલો દૈતો બાગ;વદે વલ્લભ સહુ સંચર્યા, હોલવવાને આગ.

કડવું ૧૮ રાગ ચોપાઇ.

ચાલ્યા આગ હોલવવા અશુર, દોડયાદડબડ દોટેપુર; પણ વઢતાં થઇ જે વાર, ઘેર હેડંબા કીધો વીચાર. ॥ ૧ ॥ પુત્ર પરવર્યો દુશમન પાસ થઈ વાર પડયો મન ત્રાસ; હજી આવ્યો નહિ સુત બળિયો, સામો શત્રૂ માથાનો મળીયો. ॥ ૨ ॥ રખે કુંવરને કાંઈ થાય; મ્હારૂં જીવતર છુટી જાય; માટે ઘાલું લડાઇમાં લક્ષ, પરવરૂં હું પુત્રની પક્ષ. ॥ ૩ ॥

એવું ધારીને નીકળી નાર, આવી સોવ્રણ ધામની બ્હાર; હતી સુક્ષમ શામા અનુપ, એણે ધર્યું માયાવી રૂપ, ॥ ૪ ॥ રણ વઢવા જવાની રૂચી સાત તાડવા બની ઉંચી; ત્રણ તાડ લાંબા બેઉ ચરણ,ચાર તાડ લાંબુ દેહ વરણ. ॥૫॥ શીશ ડુંગર સમ કેશ કેવા, લાંબા જાડા મ્હોટા વાંસ જેવા; નવગજ નાશીકા ઢીંગાળા, સ્વાસ સીર મ્હોટાં ધડનાળાં. ॥ ૬ ॥ નગ્રદ્વાર સરીખું વદન, મ્હોટાં સરોવર સરખાં લોચન, બ્યામ દંતુવજી તોડે તેવા; બેઉ કરણ સાગર નાભા જેવા.॥ ૭ ॥ એવો કારમો વેશ ધરીને,ચાલી પુત્રની પક્ષ કરીને; દોડી પુત્રની પક્ષે આવે, જાતાં લોહ તણાં ચણા ચાવે. ॥૮॥ દૈત ટોળું જીતી આવ્યું જેવે, દીઠી માતા ગટોરગછે તેવે; કીધો જનુની જાણી જુહાર; શીદ સધારો માત આવાર ॥૯॥ તવ હેડંબા કહેઓ બાળ, લાગીવાર મનેપડી ફાળ; જાણ્યું કરી આવું શત્રુનું ભક્ષ, આવતીતી હું તારીપક્ષ. ॥૧૦॥ ભલે સામો મળ્યો તું કુમાર, બેટા કહે યુધના સમાચાર; હતો શત્રુ કેવડો કેવો, શુત કહે માતા મ્હારા જેવો. ॥૧૧॥ પણ ઘણો હતો બળવાન, કોઈ મોટા તણો સંતાન; બળવંત એ બાણાવળી માર્યો મુઓ છેતર્યો છળી. ॥ ૧૨ ॥ કહે હેડંબા હરાવ્યો હોડે, બેટાકોણ તે કુંવરની જોડે; બોલ્યો ગટોરગછ માત મ્હારી, નથી જોડે કોઈ નરનારી. ॥ ૧૩ ॥ આવ્યો એકલો રથમાં બેસી, પડયો રૂજની રણમાં પેશી આણ્યો કાળ મેં કારજ કીધું. એનું સબ રણમાં રહેવા દીધું ॥:૧૪ ॥સુણી બોલીહેડંબાએમ, છેતેછોકરૂં જોવાનો પ્રેમ; તેને જોવાને જાઉછું તન, તમે હાલવો આપણું વન ॥૧૫॥ આપી આજ્ઞા શુતને જ્યારે, ચાલ્યા સરવ શુરા બાગ ત્યારે; કરે વહુંની સમાવા ઉપાય, પણ હેડંબા ચાલી જાય. ॥ ૧૬ ॥ પડી શુભદ્રા મુરછામાંય, થઈ બેઠી વળી મુરછાય; આવી શુદ્ધીને આવ્યું ભાન, ગયો રથ સૈત કયાં સંતાન. ॥૧૭॥ વળણ॥ કયાં ગયો સંતાન માહરો. એમ કરે પોકાર; બ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, ભાસે વન ભયંકાર.

કડવું ૧૯ રાગ કાપી.

બોલ્યા વૈશમ પાયે વચન, શુણ પરીક્ષત કેશ તન; એતો પુત્રને પોકાર કરતી, વન વીશે આંસુડાં ભરતી. ॥૧॥ પુત્ર પુત્ર કહીને પોકારે, કોઇ ન બોલ્યું ગભરાઇ ત્યારે;અરેરે કેમ થયુંઓ બાળ, લાગી શોધવા વન વીકરાળ. ॥૨॥ મારે ફાંફાં અંધારે ફરતી, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય તે મુખ;ઓ-

ચરતી;દીઠો રથરણમાં ભાગેલો–જડયો સોધતાં પુત્ર પડેલો ॥ ૩ ॥ જોયુ સબ શુતનું જેવારે, બેઠી ગગળી ભુમીમા ત્યારે; હોશ કોશ ગયા એના ઉડી. હારા દુઃખ દરીયામાં બુડી. ॥૪॥ અરેરે દૈવડા આવું થયું. મારૂં નીર્ધનનું ધન ગયું, ફુટયું કરમ મ્હારૂ કઠોરૂં, ખોઇ બેઠી એકનું એક છોરૂ. ॥ ૫ ॥ દૈવ દહાડો થયો મ્હારો વાંકો, પડયું દુઃખ રહ્યો નહી આંકો, પુત્ર પુત્ર પોકારજ દીધો; શુત શુતેલો ઉછંગ લીધો. ॥૬॥ બોલો બોલો કહીને બોલાવે; મુખઝાલીને માત હલાવે, ઊંચો કસ કરીને જોતી, ફાટે રૂદીયા તેવું રોતી. ॥ ૭ ॥ ચાલે લોચન આંશુ ચોધાર, કુટે શીશને છાતી અપાર; નવે ગ્રહો વાકાં થઇ પડીયા, કેમ કઠોરાં કર્મનીવડીયાં, ॥૮॥ ગયું ઘરબાર ધનમાલ રાજ,ગયો ટેકતારોને લાજ, પડી પરઘેર પેટડું ભરતાં, તોહ્ય ફળ મળ્યાં અતી નરતાં.॥ ૯ ॥ સ્વામી મુકીને વન પડયો હુતો; લાવી રણમાં મુકી શુતશુતો; એમ વલવલે પ્રત્યું આદરે, રડે રણમાં રામા ઝીણે સ્વરે. ॥૧૦॥ આવી હેડંબા જોવા સંતાન, તેણે રૂદન સાંભળ્યું કાન; અહો કોઇ કામા કરે રૂદન, મને કહ્યું તું મ્હારે તન. ॥૧૧॥નથી શુત સંગકોનરનાર, ત્યારે આ કોણ કરે પોકાર; કોઇ છે અબળાની જાતી, રડે જેમ છળીજાય છાતી. ॥૧૨॥ શુતસાથેશીસગાઇએની, થાય સ્ત્રી માત, કે થાય બેહેની; હાલ જોવાને જાઉં હું પાસ, નહી બોલે પછી પામી ત્રાસ. ॥૧૩॥ માટેહાલ અહીંઉભી રહેવું, એનું સગપણ સાંભળી લેવું;એવું જાણી શુક્ષમ દેહ ધરી,બેઠી તર્ણ ગુફા શુંદરી. ॥૧૪॥ દીધું ધ્યાન ત્યાં કાનજ માંડયા, શુણે છબીલી ઊતપાત છાંડયા;રડે શુભદ્રા શીશ કર ધરી,પાડું દેહ મ્હારો કાંક કરી. ॥૧૫॥ વલણ. ॥ એમ અતી આક્રંદ કરે, સુત ગ્રહી બે હાથ; કહે વલ્લભ સંભારતી, સાસરીયાનો સાથ ॥

કડવું ૨૦ મું ઓખાહરણમાં ગણુપત બોલો

હો. બાળા એ રાગ.

મારા લાડકવાયા તન; અભેમાન બોલોનેરે; તારી માતા હું કરૂં રૂદન, અભેમાન બોલોનેરે. ॥ ૧ ॥ જરા જુઓને આંખ ઉઘાડી, અભે. તેંતો રઝળાવી રણમાં માડી. અભે. ॥૨॥ કીયા શત્રુએ કીધો આ કેર. અભે. હોયસંગ રણુતો લે વ્હેર. અભે. ॥ ૩ ॥ બેટા જનમનો તું રોશી.

અભે; નથી વડીઆઇ કુન્તા ડોશી, અભે. ॥ ૪ ॥ સુણી હેડંબાને આવ્યાં આસુ, અભે; કુન્તા નામે છે મ્હારાં સાસુ, અભે. ॥ ૫ ॥ બેટા તુજને નડયું મ્હારૂં કર્મ, અભે.; નથી વડીલ કાકો તારો ધર્મ, અભી. ॥ ૬ ॥ હેડંબાને સગપણ ભાસ્યું ઠેઠ, અભી; રાજા ધર્મ તો મ્હારા જેઠ, અભી. ॥૭॥ બેટા ન રહ્યો કુશળ ખેમ, અભી; નથી કાકો ભીડભંજન ભેમ. અભી. ॥૮॥ સુણી ત્રાસ હેડંબા પામી, અભી; કહ્યા ભીમ તે તો મ્હારા સ્વામી, અભી. ॥૯॥ બોલો બોલો બેટા અભીમુન, અભા; નથી તાત તારો અરજુન, અભી. ॥૧૦॥આવ્યો ઉમંગેઆયુધ ખોશી, અભી; નથી કાકો તો શેદેવ જોશી, અભી; ॥ ૧૧ ॥ હોય તો તે ફકાવે ધુળ, અભી; નથી નાનો કાકો નીકુળ, અભી. ॥ ૧૨ ॥હેડંબાએ સગાઇ સત્ય જાણી, અભી; આતો દેરાણી ને હું જેઠાણી, અભી. ॥ ૧૩ ॥ વળણ ॥ એમ સગપણ સત્ય જાણીયું, તવ મન પ્રગટયો શોક; કહે વલ્લભ તે માનુની, મુકી મોટી પોક. ॥

કડવું ૨૧. રાગ સાખી.

પોકજ મુકીકારમીને, આવીકુંવરનીપાસ; તેદેખી સુભદ્રા ધ્રુજી,પડીયો મનમાં ત્રાસ. ॥૧॥ અરેરે આ અઘોર વનમાં, અબળા જાતે કેવી; ભુત પીચાસ કે ડાકેણ સાકેણ, વંતરી કે વનદેવી. ॥ ૨ ॥ ચુડેલઝાંપડી કે મેલડી છે, શીકોતરી કે પ્રાણી; એમ અતી મન તરંગ ઉઠયા, ગોરી ઘણી ગભરાણી. ॥ ૩ ॥ એટલે આવી બોલી હેડંબા, બાઇ તમે દેરાણી; હું ભીમશેનની ભામની છું, તમ તણી જેઠાણી. ॥૪॥ જરા ન બીશો જરા ન ડરશો, ધારણ રાખજોમન; આ સુતસાથેજુદ્ધકરયું છે,ગટોરગછ મુજતંન. ॥ ૫ ॥ ભાઇએ ભાઇ લડયા અજાણે, નથી લડયુ અન્ય કોય; એવું સાંભળીસુભદ્રાના,મનમાંધારણ હોય. ॥ ૬ ॥ પછી હેડંબાએ પુત્ર લીધો, પોતાને ઉછંગ; હવે જીવીને શું કરૂં હુ, પાડું મારૂ અંગ. ॥૭॥ પેહેલી ન જાણી મેંતો દેરાણી, કાણી કીધી કુખ; અરજુન દીયર દાહ્યો મ્હારો, શું દેખાડીશ મુખ. ॥ ૮ ॥ કાળીટીલી મ્હારે કપાળ ચોટી, બેહું લાંછન મ્હોટું; કેહેશે કે પીતરાઇ પણું જણાવ્યું, ખરેખરૂ થયું ખોટું. ॥ ૯ ॥ એમ કરીને રડવા લાગી, પોક મુકે બે ભાન; ગટોરગછ બાગ હોલવે છે, તેણે સાંભળ્યું કાન. ॥ ૧૦ ॥ સાંભળો દૈતો સાંભળો દૈતો, માત મ્હારી પોકારે; સો વશા પેલો જીવતો થયો, મ્હારી જનુ-

નીને મારે. ॥૧૧॥ સું જુઓ છો જૈએ ઝપાટે, સપાટે સુસોટ; એમ કહ્યું કે અસુર સવવે, દરબડ મુકી દોટ. ॥૧૨॥ લગભગ આવ્યા દોડતા છે, લડતના મમસુબા; જનેતાને જ્યાં રૂદન કરેત્યાં ઘેરો ઘાલીને ઉભા. ॥ ૧૩ ॥ સું છે સું છે પુત્રજ પુછે, કેમ આ છોકરૂં ઝાલ્યું; હેડંબા કહે અણસમજણના, ઉધમાતમાં ઘર ઘાલ્યું. ॥ ૧૪ ॥ એકાએક સું વગર બોલે. આરંભ્યો સંગ્રામ; સામા સામી સું પુછ્યુ નહિ હોય, ઘરગામ બાપનું નામ. ॥૧૫॥ ગટોરગછ કહે મુજ માતા, તે વાત કયાં તું પુછે, હળમળી સુત ઉછંગ લીધો, તે તણું કારણ સું છે. ॥ ૧૬ ॥ સુતના વાયક સાંભળીને, વદીયાં મા વચન; મરણ પામ્યો બંધવતારો, અરજુનજીનો તંન. ॥૧૭॥ એવું સાંભળી પડયો ચરાડો અરેરે શ્રી રણછોડ; ત્રીલોકમાં આવો ભાઇ ન મળે, ભાગી ગઇ મ્હારી જોડ. ॥૧૮॥ અરેરે ભાઈ બેહક બેસાડયો, કહી ઢળી પડયો ધરણ; હવે જીવીને શું કરૂં હું, આણું મારૂ મરણ. ॥ ૧૯ ॥ વલણ. ॥ મરણ આણું માહારૂં, જીવ્યામાં શો સાર; કહે વલભ રૂવે ઘણો, ભીમ તણો કુમાર.

કડવું ૨૨ રાગ લલીતની છાયા.

અરર બંધવા, આમ શું કરયું; ધરણ પોડતાં. દીલનાડર્યું. વીરરી સાળવા, રીશ શું ચડી; પ્રથમ આવીરે, વાતના જડી.॥ ૨૨ ॥ મરણશું પડયો, પુર્ણ પીડનો; સુરપણે ઘણો, ભાઈ ભીડનો ॥૩॥ ખબર હોતતો, આમ ના બને; એકલડો કર્યો, બંધવા મને. ॥ ૪ ॥ રઝળતો થયો, વિર તાહારો; અમુલ્ય ભાગીયો, ભુજ માહારો. ॥૫॥ નજરથી તને, જોઈ ન શકું; વગર ઓથનો, કયાં જઈ ટકુ. ॥૬॥ હથળ થૈ ગયો, તુજ દુખડે; ફરીશ તું વીના, રંક મુખડે, ॥૭॥ બળ ન દાખુંરે, સંગ કોઇને; દીવસ માહારા, કાઢું રોઇને. ॥૮॥ મુખ દેખુંરે, કયાંથી તું તણું; જન્મ માનતું, દુઃખ આ ક્ષણું. ॥ ૯ ॥ વળણ ॥ એમ ગટોરગછ વલવલે, વાગ્યો પેહેલો ઘાવ વલ્લભ દુઃખે ડુલીયો, કીધો મરવા ભાવ.

કડવું ૨૩ રાગ સવૈયા.

ગટોરગછે આદર્યું મરવું, હેડંબા વદી વચંન; શો માલ છે સુતએમ કર્યામાં ઓરે માહરા તન. ॥ ૧ ॥ ભ્રાત તારો નથી મરણ પામ્યો, છે હજી બ્રહ્માંડે પ્રાણ; પ્રધાને પુન્યે જીવતો થાયે, નીશ્ચે છે નીરમાણ. ॥૨॥ કલેશ મુકીને કુંવર મહારા, આપણા ધામમાં જાઓ; ચરણામૃતી

અમર કુંપો છે, સાતમે માળથી લાવો. ॥ ૩॥ સુણિ ગટોરગછ સંચયો
તે, આવ્યે પોતાને ધામ; કુપ્પોલાવ્યો વ્હેલો, આવ્યો પ્રભુ કરો વિરા-
મ. ॥૪॥ તેમાંથી અમ્મરહાથમાં લીધું, હેડંબા હેત આણી; બીજું લી
ધું ગટોરગછે, ત્રીજું સુભદ્રા રાણી. ॥ ૫ ॥ સુભદ્રા કહે આવજો આડે,
ધરમ જેઠનું પુન્ય; મરણ પામેલો બેઠો થાજો, કુંવર અભેમન્ય ॥ ૬ ॥
ગટોરગછ કહે પરમેશ્વર, દુખડું મ્હારૂ સમાજો; આડે આવજો સત્ય કુ-
ન્તાનું, બંધવ બેઠો થાજો. ॥૭॥ હેડંબા કહે અરણ્યમાં હું, ન્હાનેથી
મોટી થઇ; ભીમ વીના અવરના સામું, જો મેં જોયું હોય નહિ. ॥ ૮ ॥
પતીવ્રતા વ્રત પાળ્યું હોય તો, તે પુન્ય આવજો આડે; સુત પડેલો બેઠો
થાજો, કહિ મુખમાં જળ પાડે. ॥૯॥ ત્રણે મળી મુખમાં જળ મેલ્યું,
પુન્ય તણું જે વાર; પ્રાણ બ્રહ્માંડે ચડિ ગયેલો.ઉતરીયો તે વાર. ॥૧૦॥
નસેનશોમાં પ્રાણ પ્રસરીઓ, શુદ્ધી આવી તવ રૂઠયો; મારમારકરતો ક્રોધ
ભરેલો, અભિમન્યુ ત્યાં ઉઠયો. ॥ ૧૧ ॥ કયાં થયો શત્રૂ કયાં ગયો શત્રૂ,
હળહળ વ્યાપી રીસ; ગટોરગછે અભિમન્યુના. ચરણોમાં ધર્યું શીશ,
॥૧૨॥ સુભદ્રા કહે કુંવર મ્હારા, કોને શત્રૂ દમે છે; શો સગો થાય તા-
હ્મરો જો, ચરણ કોણ નમે છે. ॥ ૧૩ ॥ ધરમાંને ધરમાં વઢી મુઆ, ન
થી દુસમનદાઇ; ભીમ કાકાનો સુત ગટોરગછ,વડીલતારો ભાઇ. ॥૧૪॥
તે સુણતામાં અતી હેત આવ્યું, મુમત મોઝા વળીયા; ઉઠાડયો ભાઇ
ભુજ ઝાલી; અન્યોઅન્યબેમળીયા.॥૧૫॥ આંગળી ઝાલી નીકળ્યા ચા
લી, ધામ ભણી સુખ જાણી, તે બેઉ પુંઠે હાથ ગ્રહીને, જાય જેઠાણી દે
રાણી. ॥૧૬॥ મેહેલમાં આવ્યાં સ્નાંન કરાવ્યાં, ભોજન ભેળાં કીધા; દે-
રાણી જેઠાણીને બે બંધુ, પાન સોપારી લીધાં. ॥૧૭॥ સામા સામી બે-
હીંદોળા ખાટયો; તેમાં કર્યાં આસન; એક બાજુ શુભદ્રા બીરાજી; સાથે
અભેમાન તને. ॥૧૮॥ એક હીંદોળે બેઠી હેડંબા, સુત પોતાનો સાથ;
તે બેઉ લાગ્યાં પુછવા, શુભદ્રાને સરવ વાત ॥ ૧૯ ॥ હેડંબા કહે ઓરે
દેરાણી, શું કરે છે સહુ ઘેર;પાંડવ અહીંથીપરવર્યા તે, પછી થઇશીપેર
॥૨૦॥ સુભદ્રા કહે સુણો જેઠાણી, કહું કહેલી વાત; તમારે ધામેથી ફ-
રતા ફરતા, ગયા જે પાંચે ભ્રાત. ॥૨૧॥ પંચાળ દેશમાં પંચાળી નારી,
પરણ્યાં પાંચે વીર; ઘેર જઇને રાજ્ય લીધું; ધર્મ ઘોરીધર ધીર. ॥૨૨॥
પછી નર દીયર તમારા આવ્યા એ દ્વારામતી;હરણકીધું માહ્યરૂં ને, લ-
ક્ષ્મ થયું ત્યાં ફરતી. ॥૨૩॥ જન્મ થયો અભીમન્યુનો કહેવાઇ લીલા

લ્હેર; પાંડુ રાજાને સદગતી દેવા, યજ્ઞ કર્યો આપ ઘેર ॥ ૨૪ ॥ એકારો કર્યો કૈરવ સાથે, કહેવાયા વિસ્વમાં દીવા; તે યજ્ઞમાં અભિમન્યુનો બળદેવે કીધો વિવા. ॥ ૨૫ ॥ તે પછી વાંકા દહાડા આવ્યા કૈરવે કપટ કીધું; દુત રમાડી પાંડવ કેરૂં, રાજ્યાસન લૈઈ લીધું. ॥૨૬॥ દ્રૂપતી સતી દુતમાં હાર્યા, કૈરવ કુમતિ કહાવ્યા; નગ્ન નચાવવા મારદેતા, પંચાળી સભામાં લાવ્યા. ॥૨૭॥ સો વિર મળિને તીરતાણ્યાં, સતી સાથે બળ દાખી; અનેક ચીર પ્રભુએ પુર્યાં, દ્રૂપદીની લાજ રાખી. ॥ ૨૮ ॥ તે થયા પછી વ્રતી ધરી તે, પાછા સોંપી નાર; પાંચે ભાઈને પ્રેમદા તે, વન વસ્યાં વર્ષ બાર. ॥૨૯॥ હું અભિમન્યુને કુંતાજી રહ્યાં વિદુરને ઘેર ગરીબ અવસ્થા આપણી આવી, તે જાણી સરવે પેર ॥ ૩૦ ॥ નીરધન થયાંને રાજ્ય ગયાં, તે સમજ્યા સહુ લોક; બળદેવે જાણ્યું ન વીતે લ્હાવો, માટે વિવાહ કર્યો ફોક ॥ ૩૧ ॥ ફોક કર્યાની ફીકર નહોતી, નહોતું તેવાતે વ્હેર; પણ તેવિવાહ ભાગીને કર્યો, દુરયોધનને ઘેર ॥૩૧॥ તેથી મને મહા કલેશ થયો, તે કુંવરે પુછી વાત; મેં દીકરી દીકરી કહી દુભ્યો મારી છાતીમાં લાત ॥૩૩॥ તેથી અભેમન્યુને રીસ આવી, કળકળિ બોલ્યો આપ; એણે કહ્યું એ કન્યા ન વરૂં તો, બ્રહ્મ હત્યાનું પાપ. ॥૩૪॥ એમ કહીને તૈયાર થયો એ, વાર્યું ન કીધું લગાર; કૈરવના ભયથી રાત્રિએ, નીકળ્યા ધામની બ્હાર. ॥ ૩૫ ॥ મેં જાણ્યું જે કુંવર સાથે, પીહેરીયે હું જાઉં; મ્હારા બે બંધુને કરગરીને, એ કન્યા પરણાવું. ॥૩૬॥ એમ જાણીહું જોડે આવી, દારૂણ દુઃખમાં ડુલ્યાં; પંથ તણી ફામ રહી નહીને , દ્વારીકાં મારગ ભુલ્યાં. ॥૩૭॥ વનને વીશે વીપત વેઠા, આવી પોહોચ્યાં હાંઇ; અજાણે અજાણ લઢાઇ લઢયા, નીશા સમે બે ભાઇ. ॥૩૮॥ ઓરે ગટોરગછ દીકરા તારા, ભાઇને બહુ સમજાવો હઠ મુકી દે એ કન્યાની ઘેર પાછો મોકલાવો. ॥ ૩૯ ॥ કલેશની કંન્યા ન જોઇએ આપણે; ઘણીક મળશે તન; કાકીનાં તેવાં વેણ શુણી વદે, ગટોરગછ વચન. ॥૪૦॥ ઓ કાકી ભાઇને પાછા મોકલું લાજે માહારા બાપ; એ કન્યા એને ના પરણાવું, તો બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ॥ ૪૧ ॥ શુભદ્રા કહે જુઓ હેડંબા, આશો તમારો ધારો; તમ સુત ટંટાનો તંત લે છે તમે, પાસે છો કેમ ના વારો. ॥૪૨॥ હેડંબા કહે ટેક ગ્રહેછે, તેમાં તે હું શું વારૂં. મરવું ન ડરવું પાછાં ન ફરવું. કામ એ ક્ષત્રીનું સારૂ. ॥૪૩॥ ધારે તે કરે કુંવર મહોરો, હુ પણ પક્ષે મારૂં; દ્વારીકાંધીશ-

જો પુત્રને મારે, તો દ્વારીકાં ગળી જાઉં. ॥ ૪૪ ॥ સુભદ્રા સુણિ વીસ્મય પામી, સુરતણી છે સવાઇ; માતનું જોર તેનો દીકરો કરે ધાર્યું તેમાં શી નવાઇ. ॥ ૪૫ ॥ પછી હેડંબાનો પુત્ર પુછેછે, કાકી કયારે લગ્ન થાશે; જાન લેઇને કૌરવ જોધા, દ્વારીકા કયારે જાશે ॥૪૬॥ સુભદ્રા કહે કાલે સવારે, નીકળશે એની જાન; ગટોરગછ કહે પરમ દહાડે, અમે થશું સાવધાન. ॥ ૪૭ ॥ :વળણ॥ એમ કહીને એ રહ્યા, આગળ કહ્યું મહીમાય; કહે વલ્લભ કૌરવ ઘ્રહે, વીવાહ સામગ્રી થાય. ॥

કડવું ૨૪ મું ચોરાગી ચોપાઇ.

વધા વૈશમપાયે વચન, તુતો સાંભળજે રાજન; હવે હસ્તીનાપુર સું થાય, કરે ત્યારિ દુર્યોધન રાય. ॥ ૧ ॥ લીધી સેન્યા ક્ષોણી અગીયાર, કીધા વર રાજાને ત્યાર સાથે સર્વ કુટુંબ પરીવાર, લીધા ભીસ્મ દ્રોણને કૃપાચાર. ॥ ૨ ॥ ચોથા અસ્વસ્થામા પણ સંગ, ભલો કીધો ત્યાં જાનનો રંગ; કર્યા સાબેલા સોભીતા સારા, પેહેરી પટકુળ નીકળી દારા. ॥૩॥ વાગે દુન્દભીડંકા અપાર, થાય ભેર ભુંગળ ટંહકાર; વાગે મોરલી મોવર સરણાઇ; તાસાં ઢાલ પરઘમ વાગે માંહી ॥ ૪ ॥ વાગે છત્રીસ વાજાં તે સાથે, કાહાડયો વરઘોડો ભુનાથે; વરને સજાવીયા સણગાર, જામા પટકા ચીરા હીરા હાર ॥ ૫ ॥ કાને કુંડળ લીલમ લળકે, બાંધ્યા બાજુબંધ રત્ન ચળકે; કેડે કામનીયો ગાંણુગાય, ભાણુમતી દીપક કરમાંય. ॥૬॥ ચાલ્યાં સુભ સોભાયે સોહાગ; થયા વકન આડા વઘાનાગ; પુછે પાપી આ શુકન કેવા, કહે મામો ફતે થાય હેવા. ॥ ૭ ॥ પછીચાલ્યાસરવ સુખભેર, નરનારી બાળકભલીપેર;એણે ઘણીશોભાવી છે જાન, મનમાં મ્હોટાઈ અભીમાન. ॥ ૮ ॥ થયા લગભગ દ્વારકાંમતી ત્યારે બોલ્યો છે છત્રપતી; મામા સેન્યના જોદ્ધાછેજેહ, આપો આભુશણ શોભે તેહ. ॥ ૯ ॥જોઇ જોઈ જાદવ વીસ્મે થાય, જોઇ બળદેવ બહુ હરખાય; જોઇ જાણે હેતું વીશ્વપતી,આવો વેવાઇ મને મળ્યો નથી.॥૧૦॥ ગાજ્યો ગોરીયો ગીત ભાત ભાત, જૈયે તેવા થૈયે પ્રખ્યાત; હેવી આગના દીધી ભુપાળ, કહ્યા પ્રમાણે કર્યું ત્રતકાળ. ॥૧૧॥ આવ્યા દ્વારીકાને ઝાંપે જ્યાયે, દીધા દુન્દભી ડંકાત્યારે; જેના ઉંટ ઉપર ઘોંસા વાગે રસ્તે આવી માગણ લોક માગે. ॥ ૧૨ ॥ ઘણા બંધીજનો આવી જાચે, ચાલતે રથ અપછરા નાચે; રસ્તે જાતા થાયે થેઇકાર, ઝુલે ઉંટ હાથીને

તો ખાર, ॥૧૩॥ ઘણા રથ સુખપાલ ને મેના, બોલે છડીદાર જસ ઘણા એના; લે છે પુરણ વિવાનો લ્હાવ, રસ્તે થયા અતર છંટકાવ.॥ ૧૪॥ આવી દ્વારીકાંને ઝાંપે જાન, સામા આવ્યા બળદેવ ભગવાન; આવ્યા જાદવ છપન કોટી, અહો જાન આવી ઘણી મ્હોટી. ॥૧૫॥ એવાવીખાણ થાય અપાર, દેખી ગાય કૌરવની નાર. ॥વળણ.॥ ગીતાં ગાતી કામની, નહી મનમાં કાંઇ શોક; વરરાજાને નીરખે આવી ગામનું લોક.

કડવું ૨૫ મું ઝરમરીયા ઝાલા એ રાગ.

બંકા રાજાનાડંકા વાગીયા, જાદવરાય જાગો; આવી કૌરવ કેરીજાનરે. જાદવરાય જાગો. છત્રપતી હૈ પધારાયા, જાદવરાય જાગો, જાગોબળદેવ ભગવાનરે. જા. ॥૧॥ ભવિસ ભલા તમાહ્યરૂ, જા. કયાંથી જાનૈયા તમ ઘેરરે. જા, કૈઆવ્યા નેકઈ પાછાગયા, જા. પણ તમપર થઇ મ્હેરરે જા. ॥ ૨ ॥ ભુપતી નરપતી નામના, જા. મલપતા દુરીયોધનરે; જા. શેન્યા સકળ સોહ્યામણી જા. કરશે એ નગરી પાવનરે. જા.॥ ૩ ॥ આવ્યા હલમલતા હાથીયો. જા. રથમેનાને સુખપાલરે. જા, આવ્યા છે ઘોડલા ખુંખારતા. જા. વાગે મરદંગ ઢોલ તાલરે. જા. ॥૪॥ ગોકુળ ગામના રેહેવાશીયો, જા. ઘણા દાહાડા ચારી ગાયરે, જા. હમે વેવિશાળમાં નીયું, જા. હવે આવ્યા જ્ઞાતી માંહ્યરે. જા. ॥૫॥ નહીં તો કો ક્ષત્રી કેહેતું નતું. જા. સહુ કહેતું હતું ભરવાડરે. જા. હમે મળ્યા તો દહાડા વળ્યા, જા. વેવઈનો માની લેજો પાડરે. જા. ॥૬॥ ગાય જાદવ કેરી કામની, ફુલાશો મેલો. નથી અજાણ્યું તમકુળરે, ફુલાશો મેલો; થોડાં ફુલીને થાવો ફાળકો. ફુ. વિચારો વેવાણો મુળરે. ફુ. ॥ ૭ ॥ બોલો વિચારી ઢીંમર જાતનાં, ફુ. સંતનુની મછગંધા નારરે. ફુ. તે બાઈ માંછીની દીકરી. ફુ. તેણે હતું ઘર નાત બારરે. ફુ. ॥ ૮ ગાંધારી વેવણ વડીલ છે. ફુ. તેને જૈ પુછી જુઓ વાતરે, ફુ. માહાદેવજીનો નંદીયો. ફુ. તે પરણિ ગયો તેનિ સાથરે. ફુ, ॥૯॥ આજ કાલ વધી પડયા વિશ્વમાં, ફુ. પેહેલાનો કયાં કહીએ અંન્યાય, ફુ. તમને લેવા ક્ષત્રીની નાતમાં; ફુ. હમે આ દિજીયે કંન્યાયરે. ફુ. ॥૧૦॥ ચંદ્ર સરિખી અમ છોકરી, ફુ. વરરાજા ભુતડાંનો ભાઇરે, ફું. ડાહી ડમરી દીકરી દીજીયે, ફુ. બુધી નથી વરમા કાંઇરે. ફુ. ॥૧૧॥ વાયશ સંગ હંશ બાંધીયે, ફુ, જેવા મરકટને

મોતી હારરે. પ્રુ. ભોળવાયા બળદેવ દે છે દીકરી. પ્રુ. કેહેવરાવશો નહીં બહુ વારરે. પ્રુ. ॥ ૧૨ ॥ વલણ ॥ એવી રીતે વેવણો, આનંદના ગીત ગાય; કહે વલ્લભ સહુ લોક ત્યાં, વરને જોવા જાય.

કડવું ૧૩ રાગ સાખીની ચાલ.

વરરાજાને જોઈ જોઈ લોકો, મરડે પોતાનાં મુખ; બળદેવે બીહામણો વર સોધ્યો જોઈ પૈસાનું સુખ. ॥૧॥ ચંદ્ર સરીખો સુત પારથનો, અભિમન્યુ જેનું નામ; કન્યા લાયક એ વર હતો, રૂપે રૂપનો ધામ. ॥૨॥ બળદેવજીએ આ વર લેવા, શું જોઇ કીધું પ્રયત્ન; કાગડાની કોટમા બાંધે છે, શુરેખા સરખું રત્ન. ॥૩॥ એમ છાના વાતો કરે છે, ટોળેટોળાં વળી ત્યાંય; બળદેવજી જાન તેડીને લાવ્યા, દ્વારકાં કેરી માંય. ॥૪॥ સામાસામી બે મુકામ આપ્યા, જુજવા નરને નારી; આસના વાસના ઘણી કરીને, હળધર ગયા ઉતારી. ॥૫॥ એવે આણંદે દીવશ ગયો, ॥૬॥ અભેમન્યુને આપે ઉઠાડયો, વીર હું દ્વારીકાં જાવું; અરજુન સુત કહે મમ વીરા, હું પણ સાથે આવું. ॥૭॥ ગટોરગછ કહે મમ બંધુ, બેઠા ભજો. શીવ શીવ; હું એકલો જાવું શુભદ્રા કાકીનો ઘણો છે અધીરો જીવ. ॥૮॥ શુણી સુભદ્રા એમ બોલી, બેટાએ બોલે તું ઠાલો; જેવો મ્હારો મોઘો મને તેવો, તારી માને તું વ્હાલો. ॥ ૯॥ ભત્રીજા તેં એકલે શાં રણ ભોગવ્યાં તે બતાવો; દીકરા હું આગના આપું છું, હળીમળી બેઉ જાવો. ॥ ૧૦ ॥ ગટોરગછ કહે ખુશી તમારી, ઉઠો વીરા થાવો ત્યાર; અભીમન્યુએ વસ્ત્ર પેહેર્યાં, હાથ લીધાં હથીયાર. ॥ ૧૧ ॥ ત્યાર થઇને કુંવર બોલ્યો ઓરે ગટોરગછ ભાઇ; તમારે ઘેર છે સાહેબી જાજી, તેવી નથી જોઈ કાંઇ. ॥૧૨॥ રીદ્ધીસીદ્ધી નવનીધી તમારે; ઇન્દ્રચેહારે સુરપતી; પણ મને એક ખામી લાગે છે, વાહન કેમ કાંઇ નથી. ॥૧૩॥ ન મળે ઉંટ કે ન મળે હાથી, ન મળે એક તોખાર; ચરણે ચાલીને દ્વારીકાં જાસું કેવે પ્રકાર, ॥ ૧૪ ॥ ગટોરગછ કહે વીરા મ્હારા, જે કહો તે છે ત્યાર; એમ કહીને દહીતમાયાવી, બોલાવ્યા તેણીવાર. ॥૧૫॥ ચાર દહીતનો રથ બનાવ્યો, ચારને કીધા ઘોડા; ચાર દહીતનાં પીન્ડાં બનાવ્યા, ચારના ચાર હછોડા. ॥૧૬॥ અભીમન્યુ જોઇ આનંદ પામ્યો, આ ગુણ કેમ કળાય; વીરના વખાણ કરતો આવી, બીરાજ્યો રથમાંય, ॥૧૭॥ ચાબુક ઝાલી હાંકવા બેઠો, ભીમ ત-

ણે કુંવાર; બંને માતાની આગના લીધી, હંકારીયા તોખાર. ॥૧૮॥ રથ ચલાયો પવન વેગે, દ્વારીકાં લગભગ થાય; એક જોજન ગામ આઘુ રહ્યું કે, બોલ્યો અભેમાન ત્યાંય. ॥૧૯॥ ઓ ભાઇ રથ રાખો હાંઇ ઉભો, આ રહ્યો અશોક બાગ; તેમાં છે ભોંયરૂ ઉતરવાનું, જાણે નહી કોઈ કાગ. ॥૨૦॥ ગામમા ગયાનું કામ નહી. લેવી છે પરાઇ છોરી; નથી આવ્યા કરવા શાહુકારી, છે કરવાની ચોરી, ॥૨૧॥ એવું સાંભળીને રથ રાખ્યો, ઉતરીયા બે વિર; માયાવીયે રથ લોપ કીધો, બાગે ગયા રણધીર, ॥ ૨૨ ॥ સોહામણા, શોભા બાગ તણી છે, લીલાશ ભરી અપાર; શીતળ વાયુ વાય ઘણેરો, ત્યાં વ્રક્ષ અઢારે ભાર. ॥ ૨૩ ॥ વચ્ચમાં સરોવર સુંદીર શોભે, હંસ રહે તે કીનાર; કમળ પોયણા ખુબ ખીલેલાં ભમર ભમે વારોવાર. ॥ ૨૪ ॥ બપૈયા બાગમાં બોલ્યા કરે છે, કોયલ કરે બકોર; પોપટ ઝીંણિ ડાળીયે હીંચે. ટૌકા કરે છે મોર. ॥ ૨૫ ॥ શબ્દ પાડી પાડી મેના બોલે, લોલા છે લાલ રંગ; ચકલી ચકચક ચકોર બોલે, કૌઆ છે સ્વેત અંગ. ॥ ૨૬ ॥ તેતરના ટોકા થાય મીઠા, દાદુર પક્ષી અનેક; અનંત પક્ષી બાગમાં:બોલે, કહેતાં ન આવે છેક. ॥ ૨૭ ॥ લટરો લીલી તરૂવર કેરી, ઘણીક લાંબી વધેલી; ગુલબાસ ગુલછડી ગુલસબ્બો, ચંપોને ચંબેલી. ॥૨૮॥ મોઘરો મલીઆગરી ને મરેઠી, સુર્ય વંશી ફુલ મોહોટા; કરેણા કરેણીને ગુલાબાસો, ગુલદાવડી ગલગોટા ॥૨૯॥ ખડચંપો ચંપાવતી ચમરી, અમ્બર ફુલ સુવાસી; રેવતી કેતકીને જાઇ જુઈ; બોરસલી બારમાસી. ॥૩૦॥ હારસંગોને અગથીયો છે ફનસવંસી ફુલ; જાયફળ જાવંત્રી તમાલ પત્ર, તજ ઘણી અમુલ. ॥ ૩૧ ॥ સફરજને શીફળ ફોફળ, શીકારાં સેતુર; શેકટો શીમળો સીતાફળી છે, લીલાં મરી મ્હા મધુર. ॥ ૩૨ ॥ રામફળ જામફળ ઝાડ જાંબુનાં, બપૈયાને બદામ; કનસ ફનસ પપનસ લીંબુ, દાડમડીને જામ. ॥ ૩૩ ॥ અખોડ અંજીર અનનસ કાજુ, કમરખ કેળને ડમરા; કલમી આંબા બોરડી નારંગી, તે પર ભમે ભમરા. ॥૩૪॥ દ્રાખ ચોરૂ ચારોળી ને પસ્તા, ફાલસાં ખારેક મ્હોટી; પીપર લવીંગ અકલગરો એળચીની લંબ સોટી. ॥ ૩૫ ॥ અગરચંદન સુખડ જાસુદ, લજ્યાળુ રાકોચેલી; આશાળ વળયારી પડો પાંદડી, હેરામણી શામ વેલી. ॥ ૩૬ ॥ સમુદ્ર સોસ ને નાગર વેલ્યો. પંકજ ધરણ ઢળીયો; પોપટ વેલી ચાંદવેલી તે, વૃક્ષમાં વાંકી વળીયો. ॥ ૩૭ ॥ વળણ એવા બાગમાં આવીયા, હરખ્યા જોઇ નરેશ; પછી દીઠું ભોયરૂં, તેમાં કર્યો પ્રવેશ.

કડવું ૨૭ મું ॥ રાગ સમેરી. ॥

ઉતરીયાબેભાઇ ભોંયરામાં,ભોયરૂભારેવિશાળ; ગટોરગછે તેમાંકરી માયા, દહીત કીધા તતકાળ ॥ ૧ ॥ બે દૈતની બે ખુરશી કીધી, બેઠા ભાઇ શ્વાસ વળ્યો; હેડંબા શુતે ચાર દહીતનો, ઢોલીયો કરીને ઢાળ્યો ॥૨॥ ચાર દહીતનાં પાત્ર બનાવ્યાં, લોટા લોટીને થાળા; ચાર દહીત માનુશ બનાવ્યા, ચાકરી કરવા વાળા. ॥ ૩ ॥ અભીમન્યુ જોઇ વીષ્મય પામ્યો, ભાઇ પ્રત્યે ઓચરીયો; સામાન ઘર ખટલો જોઇએ તે. ભલો માંથામાં ભરીયો. ॥ ૪ ॥ એમ અતી મન આનંદ પામી, બેઠા છે બેઉ ભ્રાંત; દ્વારિકાંધીસનું નથી અજાણ્યું આવ્યાની જાણી વાત. ॥ ૫ ॥ અંતરધ્યાન થઇ હરી આવ્યા, ભાણેજ શું ભાવ ભરીયા; આવ્યો છું મળવા કેહેતા કેહતા, ભોયરામાં ઉતરીયા. ॥૬॥ ગટોરગછ કહે કોણ છે એ, તવ બોલ્યો અભેમાન; આવવા ધો મારા નાહાના મામા, નામ એનું ભગવાન.॥૭॥ વીહીવાફોકમાં એ નથી રાજી, વાત જાણું છુ તમામ; કન્યા દેવી ધારી દુશમનને, મોહોટા મામાનું કામ, ॥ ૮ ॥ એમ કહીને બેશી રહ્યા બે, ભાણેજને દલ દુખ, મામા આવ્યા કે અભીમન્યું,મરડી બેઠો મુખ. ॥૯॥ પ્રભુ કહે કેમ આડુ જુએ છે, શો મુજથી થયો શોક; કશુર છે બધી હળધારીની, તેણે વિવા કર્યો ફોક. ॥૧૦॥ સુર્યની સાખ્યે સત્ય વદુછું, ચોખ્ખે અંતસકરણ; શુખ રૂપે બે ભાઇ મળીને, કરો કન્યાનું હરણ. ॥ ૧૧ ॥ જેવું ધુમાય તેવું ધુમો. સલામાં છું ગોપાળ; છે. વટ સુધી સાહ્યતા મ્હારી, વાંકો ન થાયે વાળ.॥ ૧૨ ॥ અભેમન્યુ કહે વારૂ મામા, તમે ધારી રૂડી પેર ;દારૂણ દુખનો દહાડો આવ્યો, રહ્યાં પરાયે ઘેર. ॥૧૩॥ મુજ બાપ કાકા વન સધાર્યા, નાંખી દેઇને નેટ; વિદુરને ઘેર પુત્રને માતા, પોશીયે પાપી પેટ. ॥ ૧૪ ॥ બેહેન તમારી શુભદ્રાજી, હું તમારો ભાણેજ; પરઘેર વેઠ કરી પેટ ભરિયે, લાન્છન તમને તેજ. ॥ ૧૫ ॥ ભાંણેજ ભગની નવ્ય તેડાવ્યાં, સગાઇ સુંપડી છેટી;જગ્તની લાજ તમોને ન આવી, સું ગયું ખાવા ખુટી. ॥૧૬॥ કૃષ્ણ કહે તું સુણ ભાણેજા, કહું વિશ્વનો મહિમાય; દીવસો વાંકા આવે ત્યારે કોઇ સગુ નવ થાય. ॥૧૭॥ ચઢનો દીવસ હોય તે વારે, રહે વશ મરદ મેહેરી; આયફત આવે એટલે ભાઇ, થાય વ્હાલું પણ વેહેરી. ॥ ૧૮ ॥ સમજીને સું મારે છે મેહેણાં; વળી આ વેળા વળશે;ધાર્યું કરો હાંઈ કામ તમારૂં, જરૂર કન્યા મળશે. ॥ ૧૦ ॥ ગટોરગછ સાભળી થયો ખુશી,

બોલ્યા પ્રાણજીવન; એ ભીમ શુત તમારી પાસે હું માગુ છું વચન. ॥૨૦॥ માયાવી કહે માગો મહારાજા, બોલ્યા અસરણા સરણ; સોળ સહસ્ત્ર મ્હેલ માહારામાં, તમે ન મુકો ચરણ. ॥ ૨૧ ॥ અભીમન્યુને મા-હા દુખ લાગ્યું. મામા એવું કહો કેમ; મ્હારા ભાઈને કેવો જાણ્યો, શું પડયો મનમાં વેમ. ॥૨૨॥ પ્રભુ કહે કાંઇ વેમ નથી ભૈ. ભલે બધે સ્થ-ળ ફરે; પણ તારો વિર છે મસ્કરો, જ્યાં જાય ત્યાં હાંસી કરે. ॥૨૩॥ ગટોરગછ કહે વિરા, માહારા, હરી કરી ખરી વાત; તેમાં તું દુખલાવ્ય ન મનમાં, સમજાવ્યો એમ ભ્રાત. ॥ ૨૮ ॥ગટોરગછે ગોવીંદજીને, વેણ દીધું ત્રત કાળ; જાવો તમારે ધામ ન આવું, પછી ગયાં ગોપાળ. ॥૨૫॥ ગટોરગછ કહે મમ વિરા, હવે હું દ્વારિકાં જાવું; કૌરવ કુળનો હું છું અજાણ્યો ત્યાં જઈ ઓળખી આવું. ॥૨૬॥ એમ કહિને ભોયરામાથી, નીકળી ચાલ્યો બ્હાર; નગ્રને દ્વારે આવીને ઉભો, ભીમતણો કુમાર. ॥ ૨૭ ॥ હેવે દીઠો એક જાદવ જતો, ગટોરગછે બોલાવ્યો; કહો ભા-ઇ કોણ લોક તમે છો, પુછવાનો પ્રેમ આવ્યો. ॥ ૨૮ ॥ જાદવ કહે જદુ-પતિના, હમો જાદવ જાતે; ગટોરગછ કેહે પધારો,કામ નથી લાંબીવાતે. ॥ ૨૯ ॥ એમ કહિને વીદાય કીધો, માયાવિ જે ભુપ; આકતી જોઇ જા-દવનીને, તેવું ધરિયું રૂપ. ॥ ૩૦ ॥ જાદવ જેવો જોધબનીને, નગ્રનેવીશે પળીયો; બજારમાં બીજો જાદવ દીઠો, તેને જઇને મળિયો. ॥ ૩૧ ॥ ગટોરગછ કહે કેમ ભાઇ, વેવાઈ આવ્યા કયારે; હું નથી જાણતો વાત આવ્યાની, જાદવ બોલ્યો ત્યારે. ॥ ૩૨ ॥ ગૈ કાલની જાન આવેલી છે, જાની વાસે જોવા જાવો; ગટોરગછ કહે ચાલો સાથે,મને સઉ ઓળખા વો. ॥ ૩૩ ॥ જાદવ કહે શું નવ ઓળખે, દુરિયોધન ભુપતિ; હેડંબા સુત, કહે ઓળખાવો, ઓળખતો હું નથી ॥ ૩૪ ॥ એમ કહિ જોડે જાદવ લિધો, આવ્યા જાની વાસે; જદુ કહે જો ગાદીયે રાજા, શકુનીમા મા પાસે. ॥ ૩૫ ॥ જેદ્રથ ભગદત ભુરિશ્યેવા, કરણ સુસરમાંય; આ દ્રોણ આ ગોરને આ અમ્મર, આ વ્રધ ભીશમ પીતાય. ॥ ૩૬ ॥ એમ સહુ જોદ્ધા ઓળખાવ્યા, ઓળખી નીકળ્યો બ્હાર; ભીમ સુતે જાણ્યું, ઓળખી લૌ, કૌરવ કેરી નાર ॥ ૩૭ ॥ એવામાં એક જાદવ કેરી, કામની દીઠી ભુપ; માયાવીએ માયા કરીને, તેવું લીધું સ્વરૂપ. ॥ ૩૮ ॥ જા દવની બીજી જુવતીને, મળ્યો હેડંબા તંન;સાંભળ સુજની જાન આ-વી છે, છે તે જોવાનું મન. ॥૩૯॥ ચાલ તું સાથે સયર મ્હારિ, સમજા

વી લેઇ જાય, નારીયોને જાનીવાસે આવ્યો, જોવા લાગ્યો શોભાય. ॥૪૦॥ જાદવની નારીએ ઓળખાવી, ભાણુમતી જે રાણી; તેની સાથે ઓળખાવી દીધી, રાણી તણી દેરાણી. ॥ ૪૧ ॥ ઓળખાવી શકુનીની નારી, ધુસ્સે ભરાયો મનમાં, વેહેરે વેહેર લેઉં તોજ ખરો, એમજ તાકયું તનમાં. ॥ ૪૨ ॥ ત્યાંથી નીકળ્યો ભાણુમતીની, મુખ્ય દાસી દીઠી ભુપ; જદુની નારીથી જુદી પડીને, ધર્યું દાશીનું રૂપ. ॥ ૪૩ ॥ પછી ગયો બળદેવને ધામે. જોવાને સર્વે તપાસી; તવ રેવંતીએ એમ જાણ્યું, આવી રાણીની દાસી. ॥ ૪૪ ॥ એવું સમજી આઉકાર દીધો, આવ્યા સું સંદેહ ખોવા; ગટોરગછ કહે રાણીયે મોકલી, સુરેખા કન્યા જોવા. ॥૪૫॥ કન્યા દેખાડી રેવંતીયે, રૂપે શશી હોય તેવી; ગટોરગછે મન વિચાર્યું, ભાભો તો ભાઇ જેવી. ॥ ૪૬ ॥ બીજા સહુને ઓળખી ચાલ્યો, હેડંબાનો તન; મીઠાઇ મેવા લાવ્યોને આવ્યો, ભોંયરામાં રાજન. ॥ ૪૭ ॥ બે ભાઇએ ભેળા ભોજન કીધું, કહી સહુ માંડીને વાત; એવે સમે દીવશ વીત્યો, પછી ગઇ પોહોર રાત. ॥ ૪૮ ॥ તે સમે ભીમનો નંદન બોલ્યો, વીરા અભેમાન જાવું, કૌરવ કાકાને ખંખેરીને, કાલે રાત્રીએ આવું. ॥૪૯॥ આપણું ધન એણે હર્યું તો, એનું હું હરી લેવું; બાગની પાસે મેદાનમાં છું, સમીપ રહ્યા જેવું ॥૫૦॥ એમ કહીને બ્હાર નીકળીયો; બળીયો માયાવી તન; મોહોટા મેદાનમાં ઉભો રહીને, માયા રચે રાજન. ॥ ૫૧ ॥ વળણ. મેદાનમા :ઉભો રહી માયા રચે બળવાન; વલ્લભ વદે કામ કારમું. :કરે ભીમ સંતાન.

કડવું ૨૪ રાગ સાખી.

વૈશમ પાયે એણીપેરે બોલ્યા સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારિ તુજને સંભળાવું; સુરેખા હરણ મહીમાય, ॥૧॥ કેશ છોડીને શીશ પછાડયું માયાવિયે તે વાર; જુજુ જેવડા જીવ ખરી પડયા, દહીત થયા નીરધાર. ॥૨॥ તેર શહસ્ત્ર અસુર ઉપન્યા, લાંબા પોહોળા સુરા સારથી; તેમાંથી હજ્જાર દહીતને, કીધા મ્હોટા હાથી. ॥ ૩ ॥ એક હજ્જારને ઉંટ બનાવ્યા. ન મળે જેના જોડા; એક શહસ્ત્રને અળગા રાખી, તેના બનાવ્યા ઘોડા. ॥ ૪ ॥ હાથી ઘોડાને ઉંટ સુદ્ધાં, કીધા ત્રણ હજાર; ત્રૈણશહસ્ત્ર અસુર કેરી, સાંકળો કીધી સાર, ॥૫॥ અકેકી સાકળે અકેક પસું, બાંધી

દીધું તેવાર; જુજવિ જાતની જુજવિ ઓળ્યો, ઉભી રાખી નીરધાર.॥૬॥ પછી ત્રણુ શહસ્ત્રને કીધા, મનુશ જાતી દાસ; એક એક શેવક બેશી ગયા એક એક જાનવર પાસ. ॥૭॥ જેથી જાનવર વશમાં રહે, માંને માવતના ત્રાસ; ત્રણુ શહસ્ત્રને ખાવા કીધી, ત્રણ શહસ્ત્રની ઘાસ. ॥ ૮ ॥ એ રીતે બાર હજાર દહીતો, વાવરીયા વિવેક; રહ્યા ત્રેણ હજારમાંથી, અસુર હજાર એક,॥૯॥ ત્રણસેનો તંબુ બનાવ્યો, જરીયાનનો નહિ ભુલ; સોનાનું શીખ્ખર હિરા લળકે, ફરતી મોતીનિ ઝુલ. ॥૧૦॥ લીલમો લળકે રત્નજ ચળકે, જોતાં પામે મોહ મન; એકસો દહીતનું તંબુવિશે, બનાવ્યું સીંહાસન. ॥ ૧૧ ॥ સોના ચોપડા સો કર્યા મેહેતા ખળપણુ કરી ન શકે, ખડીયા કલમો લેઈ લેઇને, બેઠા બેઠા લખે ॥ ૧૨ ॥ ત્રણસેને પેરાદાર બનાવ્યા, તે બાહાર પેરા ભરે; ઉઘાડાં આયુદ્ધ કરમાં ગ્રહિને, ચોકસચોકી કરે. ॥૧૩॥ એકસોને અનુચર બનાવ્યા, ખંમ્મા ખંમ્મા મુખ ભાંખે; ગટોરગછની સેવામાં રહિ, પંખાથી પવન નાંખે. ॥ ૧૪ ॥ કૈ પાન આપે સોપારી આપે, કૈં જન ચમ્મર ડોળે; કૈ પગચાંપે માગે તે આપે, શોભે કળા જેમ સોળે. ॥૧૫॥ લીલી ટોપી લીલી કફની, લીલા સુરેવાળે પેંઠો; આંખ કપરિ આકૃતિ જબરિ, સોદાગર થઇને બેઠો; ॥૧૬॥ સીંહાસનપર સોભે માયાવિ, થઇ બેઠો વેહેપારી; રૂજની વિતી વહાણું વાયુ, દેખાઈ શોભા સારી. ॥ ૧૭ ॥ ઉઘડયા દરવાજા દ્વારિકાંના, ચાલી ગામમાં વાત; વેહેપારી આવ્યો જાનવર લાવ્યો, જાણી રાય પ્રખ્યાત. ॥ ૧૮ ॥ છત્રપતિ છે ગ્રહસ્થ ઘણેરો, તેથી આવ્યો વેહેપારી; એવી વારતા થઇ સભામાં બળદેવ હરખ્યા ભારિ, ॥૧૯॥ કૃષ્ણની પ્રત્યે હશીને બોલ્યા, સાંભળો શ્રી ગોપાળ; તમોને મુજસરખું નવ મળીયું, એકે વેવિશાળ. ॥૨૦॥ ગ્રહસ્થ વેવાઇનું નામ જાણીને, મોહોટો વેહેપારી આવ્યો;હાથી ઘોડાને ઉંટ સારા, વેચવા માટે લાવ્યો. ॥૨૧॥ પ્રભુએ જાણ્યું ખરો વેહેપારી, લાવ્ય હું ખેલ લડાવું; જાનવર લેવરાવવાને માટે બળદેવને ચડાવું. ॥૨૨ ॥ એમ વિચારિ કહે ગીરધારી, કરમ હીણો કોઇ આવ્યો, ફેરો એનો ફોગટ પડશે, શું વેચવાને લાવ્યો. ॥ ૨૩ ॥ જાનવર એવું નથી ખપવાનું, બળભદ્ર કરો વિચાર; હું તમ વેહેવાઇ ને ઓળખું છું, નાદારનો નાદાર. ॥૨૪॥ ચમડી તોડે પણ દમડી નછોડે પુરણ મખીચુસ; મરે દોડી ખરચે ન કોડી. જીવનો છે કંજુસ. ॥ ૨૫ ॥ તવ બળદેવને માઠું લાગ્યુ શું મુજ વેહેવાઈ એવો; મુમતાપર જાનવર લેવરાવું પછી તું કહીશ કેવો. ॥ ૨૬ ॥ કૃષ્ણ કહે તમે મમત મુકો,

પન્ડે કહેવા નવ જાશો; તમારૂં બોલ્યું રહેશે તમ પાસે, પાછા વળી પસ્તાશો ॥ ૭ ॥ બળદેવ કહે જારે અદેખા, લેવરાવું તારી હોડે, પ્રભુ કહે આબરૂમાં બેસો, આવસો ઢીલે મોહોડે ॥ ૨૮ ॥ એમ અતીસે વળ ચઢાવ્યો; બળદેવ ઉભા થાય, મુમતે ભરીયાને સંચરીયા, જાની વાસે જાય ॥૨૯॥ દુરીયોધને માન્ય દીધું, પુરણ બતાવ્યો પ્રેમ; આસન આપી બેસાડી પુછયું, કહો પધારયા કેમ ॥ ૩૦ ॥ બળદેવ કહે નામ તમારૂં સાંભળી વ્હેપારી આવ્યો, હાથી ઘોડાને ઉંટ સારાં વેચવા માટે લાવ્યો ॥ ૩૧ ॥ તેથી વખાણ થયાં તમારાં, મારી સભાની માંય, તે સાંભળીને કૃષ્ણ માહારો, ઝાંખો પડી ગયો ત્યાંય. ॥૩૨॥ અદેખાઇથી એવું બોલ્યો, મુરખ કોઇ આવનાર, દુરીયોધન શું જાનવર લેશે, છે જીવના નાદાર ॥ ૩૩ ॥ એમ તમારી કરી ચેષ્ટા ળી, માટે ઉઠો તમે જાવો, મારા તમારા ટેકને માટે, જઈ જાનવર લઇ આવો ॥૩૪॥ રાખીને હીંમત માગે જે કીંમત, તે આપીને લાવો, દુરીયોધન કહે લાવું ઝપાટે, હવે તમો ઘેર જાઓ ॥૩૫॥ મુજ ઘેર ઘણો પૈસો બળ્યો છે ॥૩૬॥ ઉઠો મામા પહેરો જામા, ઉઠો દુસ્યાસન, કરણવીરા તમે પણ ઉઠો, માને વેવાઇનું મન ॥ ૩૭॥ એમ કહીને ચારે ઉઠયા, રથમાં બેસી તે વાર, છકેલા ધનને અહંકારે નીકળ્યા નગ્રની બહાર ॥ ૩૮ ॥ બાગના મેદાનમાં જવા લાગ્યા, ટેક ધરયા છે સ્પષ્ટ, હાથી ઘોડાને ઉંટ બાંધ્યા, તે તો પડીયા દ્રષ્ટ ॥ ૩૯ ॥ દુરીયોધન કહે જુઓ મામા, મોહન લાગે શાથી; આપણે ઘેર સોધ્યો નવ મળે, આવો ઘોડો કે હાથી ॥ ૪૦ ॥ આપણા લાયક જે જાનવરો મોહ ઘણેરા ચડીયો, એવે લગભગ જાતાં, જાતાં તંબુ નજરે પડીયો ॥ ૪૧ ॥ દુરીયોધન કહે જુઓ મામા, હુંછું છત્રપતી, પણ જરા આનનો આવો તંબુ, આપણા ઘરમા નથી ॥૪૨॥ એવી એની સાહ્યબી દીઠી, તંબુ કને પરવરીયા, ચારે જણા રથ વીસેથી, માલ લેવા ઉતરીયા ॥ ૪૩ ॥ ડેરા તંબુમાં જવા લાગ્યા, આગળ છત્રપતી; ગટાર ગછના સેવક રોકયા, તંબુ જવાનું નથી ॥ ૪૪ ॥ શેઠની આગના મળ્યા વિના; ચાલ્યા જાવો ભરયા છરના, મામો કહે આતો છત્રપતી છે, સેવકે કહ્યું તેના ધરના. ॥ ૪૫ ॥ એમ કહી ત્યાં ઉભા રાખી એક સેવક મહી જાય; સેઠને કહ્યું મળવા ગ્રાહક

આવ્યા છે, રાજ્યકુંવર દેખાય. ॥૪૬॥ ગટોરગછ કહે આવવા દો, કહિ બેઠો આડું જોઇ; છડીદારે કહ્યું છત્રપતીને, હવે જાઓ સહુ કોઇ. ॥૪૭॥ એટલે આવ્યા ચારે જણા, ડેહેરા તંબુમાં પેઠા, ભભકો જોઇને ભય ભરેલા, આવકાર વીના બેઠા. ॥ ૪૮ ॥ પછી ગટોરગછે સામું જોયું, હશી દીધો આવકાર; કહ્યું કે હશો પાન્ડવમાંના, બોલ્યો અંધ કુવાર. ॥૪૯॥ ઓરે મામા આતો જુઓ, પાન્ડવ ગામો ગામ; જેને તે એમને સંભારે, મ્હારૂં ન લે કોઇ નામ. ॥૫૦॥ એટલે વેહેપારી પ્રત્યે બોલ્યો, મામોમુખ વચન;પાન્ડવ તો ભીખારી થઇને, ચાલ્યા ગયાછે વન.॥૫૧॥ અનવસ્ત્રના છે ઉધારા, એવી થઇછે ગતિ; સહુનાશીરોમણી છે આતો દુર્યોધન ભુપતી. ॥ ૫૨ ॥ વળણ ॥ નરપતી છત્રપતી, આ દુર્યોધનરાય; વલ્લભ વદે વખાણીયો, મામાયે મહીમાય. ॥

કડવું ૨૯ મું રાગ ઝડપની સામેરી.

ગટોરગછ કહે મેહેતા મ્હારા, પડે વહેપારમાં વાંધો; શુકન આપણને મળ્યા માઠા, ઝટપટ ચોપડા બાંધો. ॥ ૧ ॥ આપણે હોંશ ભરેલા આવ્યા, જાણિ કુન્તા તન; રાંડીરાંડ મળેલી સામી, નીકળ્યો દુર્યોધન ॥૨॥ ફોગટ ફેરો પડયો આપણે, ચાલો થાઓ તૈયાર; એ આપણો માલ શું લેતો તો, નાદારનો નાદાર. ॥ ૩ ॥ ચમડી તોડે દમડી ન છોડે, જાણું એની કરણી; છે આંધળાનો છોકરો એની, મા આખલાને પરણી. ॥૪॥ મારા હાથીની કિંમત જાણે, વ્રકોદર વાયુ તન; અશ્વની કીમત અરજુન જાણે, વળી નિકુળ રાજન. ॥ ૫ ॥ ઉંટની કીંમત રાયકા જાણે, વળી જાણે સહદેવ; પરિક્ષા વીના પારખશે શું, કંજુસ જીવના એવ. ॥ ૬ ॥ વળણ॥ માટે બાંધો ચોપડા, જઇએ આપણે ઘેર; દુર્યોધન દબઈ ગયો, ભારે ભભકા ભેર,

કડવું ૩૦ રાગ સાખી.

વૈશમપાયે એણીપેરે બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારિ તુજને સંભળાવું; સુરેખા હરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ શકુની મામો એમ બોલ્યો, સાંભળો વાત વ્હેપારિ, એકવેળા કામ પાડી જુઓ, ખબર પડશે અમારી, ॥ ૨ ॥ જાનવરમાં કાંઇ નથી જોવાનું, બધી પરિક્ષા અમને; કીંમત કહો વ્યાજબી રિતે, માગ્યું દઇશું તમને ॥ ૩ ॥ ગટોરગ-

છ કહે મારા હાથી, ગજથી ઉંચા ભરાય; તેની કીંમત એક એક ગજે, પાંચ પાંચ હજાર થાય. ॥૪॥ ઉચ્ચક કીમત અશ્વ ઉંટોની, એકકેકે એક અયુત; માગણી તાગણી નહી કરવાની, સમજો ક્ષત્રી સુત. ॥૫॥ દુર્યોધન કહે કબુલ છીએ, ગજ ભરવાનો લાવો; અસત્ય, અધર્મ કાંઇ ન મળે, સાથે જોવાને આવો. ॥૬॥તવ ગટોરગછે ગજ દીધો, લીધો કરણે હાથ; પાવડી ચડી ચાલ્યો માયાવી, મેહેતા મુસદ્દી સાથ. ॥ ૭ ॥ ચાલ્યા સેવકને છડીદારો, શેઠની શેવા માટ; દુર્યોધન કહે મારા કરતાં, રાજાના રાજાનો ઠાઠ. ॥૮॥ ચોપડા લૈ લૈ ઉભા ગુમાસ્તા, કરણ હાથીતો ભરે; ચોપડામાં આંકડા મુકે, ભરતર ચોકસ કરે. ॥૯॥ જાણી જોઇને કરણ રાજા, ઓછું ભરવા જાય; પણ માયાવી સોળ ગજનો, હોય તે વીસ ગજ થાય. ॥ ૧૦ ॥ એ રિતે એક હજ્જાર હાથી; ભરી રહ્યા સીરદાર, ઉચક કીમત અશ્વ ઉંટોની ગણતી કરી તે વાર. ॥ ૧૧ ॥ દ્વાદશ કરોડ થયા રૂપૈયા, હીસાબ મેળવી દીધો; ગટોરગછ કહે લાવો નાણાં, આંકડો નિસ્ચે કીધો. ॥ ૧૨ ॥ દુર્યોધન કહે ઓરે વ્હેપારી, કોણ તમારૂં ગામ; ક્યિો દેશને કયાંના રહેનારા, લખાવો તમારૂં નામ ॥ ૧૩ ॥ હુંડી કરીને મોકલી દેશું, અમે તમારે ઘેર; ગટોરગછ રક્તલોચન કરી, બોલ્યો બહુ ક્રોધભેર. ॥૧૪॥ ઉધારાનો નથી ધંધો, હાલ નાણાં ગણી આપો, દુષ્ટ કહે પરદેશમાં છીયે, વીવેકથી માપ માપો. ॥૧૫॥ જાને આવ્યા કયા નાણા લાવ્યા, તે કરતાં લખી દૈયે; ગટોરગછ કહે અમેશું કરીએ, રોકડ ગણી લૈએ.॥૧૬॥ દુર્યોધન કહે રોકડા નથી, રાખો ભરોંસો અમારો, અધીર રહેતીહોય તો રે' વા દો આ રહ્યો માલ તમારો ॥૧૭॥ ગટોરગછ કહે નાણાં નતાં તો, શીદ કર્યો વેહેપાર; ચોપડા અમારા બગડાવ્યા, દીધી તસ્દી અપાર. ॥૧૮॥ શું જુઓ છો શેવક મ્હારા, કરો કારમો કેર; અવળા બાંધી ઉંચા ટાંગી, મારી નાંખો ઠેર. ॥ ૧૯ એટલે એના સેવક કોપ્યા, અવળા બાંધી દીધા; ઉઘાડી તરવારે પેરા મુકયા;નજરકેદી કીધા. ॥૨૦॥ દુર્યોધન કહે ઓરે મામા, દ્વારિકાં વિશે જાઓ; ગ્રહસ્થોને ઘેર ખત ખાતાં, લખીને નાણાં લાવો ॥૨૧॥ તવ મામાએ અરજ કીધી, એકને છોડો સાર; નાણાં તમારાં લાવી દૈયે, નહી લાગે કંઇ વાર. ॥ ૨૨ ॥ ગટોરગછ કહે એકને છોડો, તવ આવ્યો છડીદાર; ચારમાંથી છુટવું છે કોને, એમ કર્યો ઉચ્ચાર. ॥ ૨૩ ॥ મામો કહે મુજને છુટવા દો, નાણાં લેઈ ઝટ આવું; ત-

વ છોડાવ્યો શકુનીને, મામો કહે હું જાઉં. ॥ ૨૪ ॥ જો કોઇ નાણાં ધીરે છે તો, પાછો આવું છું આ ઠામ; ધીરનાર કોઇ નહી મળે તો, મારે તારે રામરામ ॥૨૫॥ એમ કહીને મામો નાઠો, ગયો દ્વારીકાગામ; મોહોમા ગ્યાં વ્યાજ કબુલ કરી; ખત લખી લીધા દામ. ॥૨૬॥ રથ ભરાવી લાવ્યો ને આવ્યો; કહ્યું શોદાગર ત્યોને; રાજા ધિરાજને કેદ કર્યા છે, હવે તો છોડીદોને. ॥ ૨૭ ॥ ગટોરગછે ગણી લીધાં, નાણાં તેણીવાર; બાંધેલાને છોડી મુકયા, કહ્યું ખરો વેહેવાર. ॥ ૨૮ ॥ હવે ઉધારે માલ ધીરીશું, માલ સુખે લેઈ જાઓ, ત્રણે હજાર માવત તમે, ગામમાં માલ મુકી આવો. ॥ ૨૯ ॥ દુર્યોધન દુસ્યાસન શકુની ચોથો કરણરાય; રથમાં બેશી આગળ ચાલ્યા, પુઠે જાનવર જાય. ॥ ૩૦ ॥ ગામમાં આવ્યા, વાહન લાવ્યા, બંધાવ્યાં જાનીવાસે, માયાવી સેવકો પશુ સોંપીને, ગયા ગટોરગછ પાસે ॥ ૩૧ ॥ બળદેવજીને ખબર પોહોંચી, પાસે બેઠા દિનાનાથ; બળદેવજીયે પ્રભુના સામો, મુછે નાંખ્યો હાથ. ॥ ૩૨ ॥ જો ભાઈ વેહેવાઇ નાદાર મહારો, અદેખાઇથી તું બોલે; પણ જો બધા જાનવર લાવ્યો, કોણ છે એની તોલે. ॥ ૩૦ ॥ પ્રભુ કહે ભાઈ મોટા તે મોટા, વાત એની નવ થાય; દિવસ કરતાં રાતે શોભા, મર્મે વદ્યા જદુરાય. ॥૩૪॥ એવામાં તો રાત પડીને, વીતી ગઇ ઘડી ચાર; લોકોયે કરી તૈયારી સુવાની, દેવાયાં નગ્રનાં દ્વાર. ॥ ૩૫ ॥ ગટોરગછે માયા સંકેલી, પાંચસેં દૈત્ય બનાવ્યા; પાંચસેંના ટોપલા કરિને, નાણાં ભરી ઉપાડાવ્યાં. ॥૩૬॥ અસુર તેડી ભોંયરે આવ્યો, ભાઇએ આવકાર દીધો; એક ખુણે ટોપલા ઠાલવીને, નાણાંનો ઢગ કીધો. ॥ ૩૭ ॥ અભીમન્યુ કહે કયાંથી આ લાવ્યા, ખુટાડે ન જાય ખુટયો, ગટોરગછ કહે વીરા મ્હારા, દુષ્ટ કાકાને લુંટયો. ॥ ૩૮ ॥ એમ કહી બેઉ બંધુ બેઠા, ભેળું કર્યું ભોજન; એવે સમે મધ્ય રાત્રી ગઇને, બોલ્યો ભીમનો તન. ॥૩૯॥ ઓ વીર હવે જાઉં છું હું તો, દુઃખ દેવા મુજ જાતે; તમે તમારે નીર્ભય રેહેજો, આવીશ હું કાલે રાતે. ॥૪૦॥ અભીમન્યુ કહે નીત્યાન જાઓ તેતો નહી ઠીક ધારો; ગટોરગછ કહે આજનો દહાડો, છે કાકીયોનો વારો. ॥ ૪૧ ॥ એમ કહીને નીકળીયો એ, ગયો બાગની બાહાર; કેસ છોડીને ધુણવા બેઠો, હેડંબા કુમાર. ॥૪૨॥ એટલે એની માયા હાલી, બહુજ ચડી ચોટે; ગામમાં હાથી ઘોડા ઉંટ બાંધ્યાં, તે ભોંય પડી આળોટે. ॥ ૪૨ ॥ ઉંટ બરાડે હાથી ત્રાડે, અશ્વ પછાડે કે ચરણ;

સરવે જાગ્યા જોવા લાગ્યા, જાણ્યુ કે પામસે મરણ ॥૪૩॥ અરેરે કોઇ ઉપાય કરો, પાડે છે પોકે પોક; થયો ઉત્પાત ને હોકારા જાગ્યું ગામનું લોક ॥૪૪॥ ગોવીંદજી તવ હસવા લાગ્યા, ચાલો તતપર થઇયે, શું છે બળદેવના વેહેવાઇને, તમાસો જોવા જઇએ ॥૪૫॥ એમ કહીને જોવા આવ્યા, માયાવીએ ખેલ કીધા, ગટોરગછે જાનવરોના જીવજ ખેંચી લીધા ॥૪૬॥ શરીર સહીત માયાવીને, લોપ એણે નવ કીધા; બરાબર ચોખા કરીને, ખોખાં રહેવા દીધાં ॥ ૪૭ ॥ ત્રણશહસ્ર જાનવર મુઆં, પાપીને પ્રગટયો સોક, અરેરે મારૂં ઘર બેઠું, કહીને મુકી પોક, ॥૪૮॥ મામાયે તવ ગોદો મારયો, કીમ્મત આપણી થાસે; કહેસે કે આટલામાં રડે છે, નીર નહી હોયે પાસે ॥ ૪૯ ॥ એમ કહીને છાનો રાખ્યો, બળદેવજીયે દીઠું; દુરીયોધન કહે વેવાઇ લાવો, પશુને દાટવા મીઠું ॥૫૦॥ પ્રભુ કહે જોઇએ તે આપો, ઓરે બળદેવ ભ્રાત;હળધારી કહે તું જા અહીંથી, મુકય મશ્કરીની વાત॥૫૧॥ એમ કહીને મીઠુ દીધું, ખાડા ગોડાવ્યા ઘણા; મીઠું નાંખીને નાંખવા માંડયા, ખોખાં પશુ તણા ॥૫૨॥ ખાડામાં નાંખેને લોપ થાયે, એ કામ માયાનું કહાવ્યું; હર પ્રકારે નુકશાન કીધું,મીઠું પણ બગડાવ્યું ॥૫૩॥ પછી સહુસહુને સ્થળ ગયા, કૌરવ જાનીવાશે; દુરીયોધન બહુ રડવા લાગ્યો, રાણીજી આવ્યા પાસે ॥૫૪॥ આવા ઉંધા વ્હેપાર કરજો, ઠપકો દીધો અપાર; પછી સઉ મનવાળી સુતા, શું કર્યું ભીમ કુમાર ॥૫૫॥ જાણ્યું કે લુંટવી કાકીયોને; જો એક કરૂં વ્હેપાર; તો વ્હેમ ખાઇ કોઇ નહી આવે, રચું જુદા પ્રકાર ॥૫૬॥ વળણ જુદા પ્રકારે રચના કરૂં, એમ સમજ્યો બળવાન; કહે વલ્લભ રચના કરી, ઓળબંધ બહુ દુકાન ॥

કડવું ૨૩ મું રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજેરાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું સુરેખા હરણ મહીમાય ॥૧॥ દરવાજાથી બેબાજુએ, લાંબી બે ઓળો કીધી,જુજવી જાતના તંબુ તાણી,દુકાનો બનાવી દીધી ॥૨॥ જુજવી જાતના કર્યા વ્હેપારી, જુદા જુદા વ્હેપાર; મનુશ જુદી જુદી જાતી, મહેનતુને માગનાર ॥૩॥ કોઇ વહેપારી કોઇ ભીખારી, બનાવ્યા ભીમને તંન; પુરણ કહેતાં પાર ન આવે, થોડું કરૂં વરણન

॥ ૪ ॥ વઇદ પુરાણી બ્રાહ્મણ ભૈડા, ભાટેલાને જોશી; વીવારથી સારથી- યા મેહેતા ફરતા લેખણ ખોશી. ॥ ૫ ॥ કાયત મુસદીને ઝવેરી, સોની ચોકશી જડીઆ; ચીતણીયાને શેઠ પટેલીયા, સલાટ સુથાર કડીઆ, ॥ ૬ ॥ ગાંધી નેસ્તીને તંબોળી, પાટીદાર વાણીયા; સરૈયાને સારવી પટવા; ચપડીયાને તાણીયા ॥ ૭ ॥ ખમાર ખતરી શાવક શણવી, સુ- ખડીયા મેવાવાળા; દક્ષણી દુબળાને મરેડા, કાબુલી સીદ્દી કાળા.॥૮॥ કુંભાર લુહારને કંસારા; રજપુત ગરાસીયા કોળી; ઘાંચી મોચી માળી દરજી, કંદોઇને પંચોળી. ॥૯॥ કાઠી લોકને ગોલા ધોબી, છીંપાને ગ- ળીઆરા, કણબી કાછીયાને મારવાડી, ચુડઘરને બંધારા. ॥૧૦॥ મા- ઠુર મવને મરકરા છે, ડોશી વાણીયા; ઘાટીયા; પસ્તાગીયાને દલાલઘાં યજા, વિંટનાર ને ભાટીયા. ॥૧૧॥ ખાલ પાખરવાનને ખરાદી, કાસદને વણઝારા; રાવળીયાને ભોઈ ભીલડા, ડભગરને હલકારા. ॥ ૧૨ ॥ દુધા- રા તલંગી વાડીયા, ગાડીવાન વેહેલવાન; દરવાન સરવાનને ભરનારા, મસ્તાનને પેહેલવાન. ॥૧૩॥ રંગારા ચીતારા વીંધારા, પખાલી તુનના- રા; ચોધરીને દાતણીઆ વાઘરી. સાદડીયા ચુનારા. ॥ ૧૪ ॥ આશેદાર ચરવેદાર બ્હોરા, પીંડારને તારકશી; પીંજારા ઇંગ્રેજ ફીરંગી, મુગલને પારસી. ॥૧૫॥ ચોરચાડીયાને જુગારી; મુસલમાન ભઠીઆરા; આરબ હબશી બાહાર વાશીયા, ઢીંમરને ચમારા. ॥ ૧૬ ॥ બાજીગરને બજા- ણીયા છે, ભાંડ ભાટ ભવૈયા; નટવા નાચણીયાનેવાદી, ગાંધર્વનેગવૈયા. ॥૧૭॥ ફાતડા હીજડા ગુણકા દૈયણ, શેવડાને ઝલાલી; ઝંડાફકીર જોગી મેવાડ, જપતીને હલાલી.॥૧૮॥ભાવસાર ભરવાડને ભાડભુંજા, બુકશેલર લેખડીયા; હકીમ દાક્તર મેમણ મુમના, તાઈ ઘડવી ચોપ્રડીયા. ॥૧૯॥ વાંસફોડા સારસ્વત ખોજા, કાપડીને ખલાસી; ક્ષત્રી બ્રહ્મક્ષત્રીને નાગડા બહુરૂપીમધવાશી. ॥૨૦॥ વકીલ કાપડીયાને છાપતીયા, કઠીઆરા કુંદ્દી- ગરા વળતણીયાને વળાવીયાછે, નાણાવટી તો નરા. ॥ ૨૧ ॥ પર્મ હંશ અને ઉદાસી, સંન્યાસીને ત્યાગી; બ્રહ્મચારી ભગતને ગોસાંઇ, તપે- સ્વરીને વઇરાગી. ॥૨૨॥ મુની કાનફટાને પવાઇ, વેલીને બહુ ખામી; વીશેષ વીસ્તાર જો કરીયે તો, વખત વિતે આખી. ॥ ૨૩ ॥ વળણ. ॥ બહુ કીધા વેહેપારીયો, સરવે જુજવી જાત; વદે વલ્લભ રચના રચી, પછી થયો પરભાત.

કડવું ૨૮ રાગ ધન્યાશરી.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહીમાય ॥ ૧ ॥ વાહાણું વાહ્યું દરવાજા ઉઘડીયા, હોંકારો ગામમાં પેઠો; ગટોરગછ એક દુકાનમાંડી, સણગારવેચવા બેઠો ॥ ૨ ॥ સોળ સોળ સણગાર ચણુયા ચોળી, ચીર અતી અમુલ્ય; એક એક નારીનાં ખીંટીયે ખીંટીયે, ભેરવીયાં નહીં ભુલ્ય ॥૩॥ મોટો વેપારી પોતે બનીયો; વેચે વસ્ત્ર શણગાર; દ્વારીકાં વિશે વાત ચાલી, ઉપમા અપરમપાર ॥ ૪ ॥ છત્રપતીનું નામ સુણી, પરદેશી લોક આવ્યા; દરવાજા બહાર બજાર કીધું; માલ ઘણેરો લાવ્યા. ॥૫॥ અંતરયામીનું નથી અજાણ્યું; ભાણેજ પર છે દયા; કૌરવની નારીનો ઘાટ ઘડવા, પોતાના મેહેલમાં ગયા ॥૬॥ એકસોને આઠ પટરાણીને, બોલાવી પોતાની પાસે; કહ્યું કે તમે પેહેરી ઓઢીને, જાઓ જાનીવાસે॥૭॥ કૌરવ કેરી કામનીયોને, ફોગટની ફુલાવો; બાહારનું બજાર જોવામાટે, તેઓને તેડી જાઓ ॥૮॥ હોરાવજો કાંઇ એમની પાસે, તમારે કાંઇ ન લેવું; બહારની ચીજ જે લાવશે તેને, હું પેસવા નહીં દેઉં ॥૯॥ એવી પ્રભુએ આજ્ઞા આપી, પહેર્યું ઓઢ્યું સહુ નાર; આવી સ્ત્રીઓ તે જાનીવાસે, સહુએ દીધો આવકાર ॥ ૧૦ ॥ દુરયોધનની ભાનુમતીએ, બોલાવ્યાં હેત આણી; રૂક્ષમણીને જોડે બેસાડ્યાં, પછી વદી મુખવાણી ॥ ૧૧ ॥ કેમ આવ્યાં પ્રભુની પટરાણી, રૂક્ષમણી તવ બોલે; જગતમાં ભામની ભાગ્યશાળી, નથી કોઇ તમ તોલે ॥૧૨॥ છે ધનવંતા ધણી તમ તણા, નામ સુણી લોક આવ્યા; દેશ દેશાન્તરના વેહેપારી, વેચવાને માલ લાવ્યા ॥૧૩॥ નગ્રની બારણે બજાર થયું, મંડાઇ બહુ દુકાન; તે જોવાને જવા સારૂ, આવ્યા થઇ સાવધાન ॥ ૧૪ ॥ સાંભળીને ભાનુમતી ફુલી, આજ તમે વાત જાણી; મારા ધણીના નામ પ્રમાણે, નથી બરોબર મંડાણી ॥ ૧૫ ॥ એમની પુંઠે મનુશ મેદની, ખરેખરી ખંડાય; શ્રષ્ટીમાં મ્હારા ધણીને નામે, જ્યાં જાય ત્યાં મંડાય ॥ ૧૬ ॥ અમ તોલે કોણ ગ્રહસ્થ છે જગમાં, પૈસાનો નાવે પાર; અટવાય લક્ષ્મી ચરણ તળે ગણીયે નહી લગાર ॥ ૧૭ ॥ છત્રપતી નથી ભાગ્યશાળી, હું આવી એમને ઘેર; મારે પગલે હસ્તીનાપુરમાં, થઇ છે લીલા લહેર ॥ ૧૮ ॥ સૌ સુંદરીને સત્યભામાએ, સાંભળી સમજ્યાં એ-

મ; કરમજાદી કેહેવરાવવાનો, પુરણ એમનો પ્રેમ. ॥ ૧૯ ॥ પછી રૂક્ષમણી એમ બોલ્યાં; ઉઠો તતપર થઇયે; તમારા કંથની આજ્ઞા માગો, બજાર જોવા જઇયે. ॥૨૦॥ ભાણુમતી કહે ચાલો વેવાણ્યો, શું આજ્ઞા દે પતી; ધણીને પુછવાનો ધારો, અમારા ઘરમાં નથી. ॥ ૨૧ ॥ શું કાંઈ દાબેલ છીએ ધણીનાં, શું ધણીની ઓશીઆળ;અમોને એ આવીને પુછે, બહાર જતાં ભુપાળ. ॥૨૨॥ મને પુછયાવણ પાણી ના પીયે, વશમાં રહે રાત દહાડી; પુછયા વીના કાંઈ કામ કરેતો, હું નાંખું ધુળ કાહાડી ॥૨૩॥ રૂક્ષમણી કહે વારૂ બાઇ, છત્રપતી ભલા સાંખે; અમારા પ્રભુને પુછીયે નહીતો, ચામડી કાહાડી નાંખે. ॥ ૨૪ ॥ ભાનુમતી કહે તમે ડરેલાં, શું કરી નાંખે ગોપાળ; મુજ પતી ટુંકારો કરેતો, દેઉં બેમણની ગાળ.॥૨૫॥ પ્રભુની નારીયોએ ગાંડવાળી,શું બોલે મ્હોટાની ગોરી; પતીને તુછય જેવા કરી કાહાડે,એજ કપુતનિ છોરી ॥૨૬॥રૂક્ષમણી કહે ભાગ્યશાળીછો,ઘરમાં ચલણ ચાલે; રાણી કહે પુછો મામીજીને, પતીથી પત્ર ન હાલે ॥૨૭॥ એમ કહીને વસ્ત્ર પહેર્યાં; કૌરવની સહુ નાર; સણગાર સજી એકસોને છ, નીકળી મુકામ બહાર ॥૨૮॥ છ કારભારીની છ નારી; સોભાઈની સો સાથે, પ્રભુની પટરાણી રૂક્ષમણી, બાજ્યાં રાણીને હાથે ॥૨૯॥ વાતો કરતી સરવે ચાલી, નીકળી નગ્રની બાહાર, ત્યાંતો ઝળહળ શોભી રહ્યું છે, નવું થયેલું બજાર. ॥ ૩૦ ॥ ભાનુમતી ફુલીને બોલી, જુઓ પ્રભુની રાણી; દુકાનો મારા નાથના નામની, જુઓ કેવી મંડાણી ॥૩૧॥ રૂક્ષમણી કહે તમારા ધણીના. નામની મંડાઇ સારી, શંખણી રાણી સમજે ન કાંઇ, ફુલણીયણ અહંકારી ॥ ૩૨ ॥ બજાર બધું જોતાં ચાલ્યાં, ગયાં ગટારગછ પાસે; વસ્ત્રને સુંદીર શણગાર દીઠા, માયાવીને અવાસ ॥૩૩॥ રૂક્ષમણી કહે ભાનુમતીજી, તમ લાયક સણગારો, તેવાંજ વસ્ત્ર લાવ્યા વેહેપારી, મોહે જીવ અમારો ॥૩૪॥ એટલે આગળ થૈ ભાનુમતી, ગટારગછને પુછે;એક એકનારીનાં સણગાર વસ્ત્ર, તેની કીમ્મત શું છે ॥ ૩૫ ॥ જુદી ભાશા ગટોરગછ બોલ્યો, દુર હમારો દેશ; ત્યાંની નારીઓ બહુ ઇછેછે, આ દેશનો પહેરવેશ ॥૩૬॥ માટે મુલ કરવાનું નથી લેવું હોયતો આવો; તમારાં ઉતારી અહીં મુકો, અમારાં પેરી જાઓ ॥૩૭॥ ભાનુમતી કહે રૂક્ષમણીજી, વહેપારી આંધળા જેવો; આપણા કરતાં ઉંચા સોનાનો ભારે દાગીનો કેવો ॥૩૮॥ મોતીનો માલ છેબહુ ભારે;હાવો કયાંથી મળેજોગ,

સતભામા કહે ઊઘાડો નફો ભુલે તેના ભોગ ॥ ૩૯ ॥ ભાનુમતી કહે તમોને અમો, સરવે બદલી લઇયે, પ્રભુની પ્રેમદા એવું બોલી, બદલીને કયાં જઇયે ॥૪૦॥ અમારા ઘરમાં ધણી છે નબળો, અણ સમજુ ભગવાન; મુમત ઝાલે જરા ન સમજે, નફો કે નુકશાન ॥ ૪૧ ॥ ભાનુમતી કહે ભોગ ભવિશના; કહી કૌરવની પેઠી, વસ્ત્રાભુષણ બદલવાને દુકાનમાં જઈ બેઠી ॥૪૨॥ ગટોરગછ કહે બધું બદલજો, મુજ મનમાં રેછે વેમ; ભાનુમતી કહે નથી ગાંડાં અને ભુલશું કેમ ॥ ૪૩ ॥ એમ કહીને બદલી લીધાં, પટકુળને શણગાર; વાલની વીંટી ધરાધરી બદલી નીકળી સરવે નાર ॥૪૪॥ ભાનુમતી કવે જાંબુવંતીજી, હવે દેખાઉં-છું કેવી; સતભામા કહે શું પુછોછો, થઈ છબી લક્ષમી જેવી ॥૪૫॥ ચાલ્યાં એવી વાતો કરતાં, ગામમાં આણંદ ભેર; કૃષ્ણ પ્રભુની કામનીયો તે, ગઇ પોતને ઘેર ॥૪૬॥ પુછયા પ્રભુએ સૌ પ્રેમદાને, બજારના સમાચાર; સતભામા કહે બદલો કીધો, વસ્ત્ર અને શણગાર ॥ ૪૭ ॥ એમ કહીને એતો રહ્યાં, પેલી સહુ જાનીવાસે; સ્વામીયોને લાભ બતાવવાને, આવી દુરીયોધન પાસે ॥૪૮॥ છત્રપતી કહે ભાનુમતીજી મને પડયો એક વેમ; ઈંદ્રાણી સરખું રૂપ તમારૂં આજ થયું છે કેમ ॥૪૯॥ ભાનમતી કહે તપાસી જુઓ, અમારા શણગાર; તમારા જેવા અમે ન કરીયે, ઉંધા ઉંધા વહેપાર ॥૫૦॥ હાથી ઘોડા જઇ હોરી આવ્યા, શો લાભ લીધો લાવી, જુઓ અમે એક વહેપારીને, કેવી છેતરી આવી ॥૫૧॥ દુરીયોધન કહે જુઓ મામા, બહુ પાકી ભાનુમતી; મામો કહે તારી મામી, તે પણ કાચી નથી ॥૫૨॥ નારીયોનાં એમ વખાણ કીધાં, સ્થળે ગઈ સ્ત્રી જન; એવે ૨ મે પોહોર રાત્રી વીતી સરવે કર્યું શયન ॥૫૩॥ નગ્રના દરવાજા બંધ થયા, માયાવીએ માયા મેલી, બજાર બધું લોપ કીધું, લીધું બધુ સંકેલી ॥૫૪॥ પછી બસે દૈત્ય બનાવી, સોના ટોપલા કરીયા; નારીયોના ધુતી લીધેલા, દાગીના તેમાં ભરીયા ॥૫૫॥ સો દૈત્યને માથે ઉંચકાવી, ભોંયરામાં સીધાર્યો; નાણાંના ખુણા સામો ખુણો, તેમાં ઢગલો માર્યો ॥ ૫૬ ॥ અભીમન્યુ હસવા લાગ્યો, આ પુંજી ન જાય ખુટી; ગટોરગછ કહે વીરા મ્હારા, સો કાકીયોનેલુંટી ॥૫૭॥ એમ કહીને ભોજન ભેળાં, કીધાં બન્ને ભ્રાત; હશી હશીને વાતો કીધી, એવે ગઈ મધરાત ॥ ૫૮ ॥ ગટોરગછ કહે વિરા મ્હારા, બે ઘડી બારણે જઉં; આજે રાત્રી નથી રહેવાનો, કાકીયો ફુલાવી આ

શું ॥૫૯॥ એમ કહીને બહાર નીકળ્યો, માયાવી જુલમી જાગ્યો; મસ્તકના કેસ છુટા મુકી, પોતે ધુણવા લાગ્યો ॥ વલણ ॥ લાગ્યો મેદાનમાં ધુણવા, કર્યો માયાવી કોપ; કહે વલ્લભ અબળા તણાં, વસ્ત્રો કીધાં લોપ.

કડવું ૨૧ રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારીતુજને સંભળાવું સુરેખા હરણ મહીમાય ॥ ૧ ॥ ચીર ચણીયા ચોળી લોપ કરી,શણગાર રહેવા દીધા, માયાવી રચના રચીને, ભયંકર જંતુકીધા ॥૨॥ ચીતાકોની ચાકરણો બનાવી, પુરણ મેળવ્યાં પાપ; કસ્સાના કાળા નાગ બનાવ્યા,સાંકળના કર્યા સાપ ॥૩॥ દામણીના થયા કાન ખજુરા શરીર ઉપર ફરતા; મોતીના મકોડા થઇને, ચટ ચટ ચટકા ભરતા॥૪॥ વાળીના વીંછુ પાંદડીના વંદા, ઝીણા મોતીની કીડી; ચુડીયોની થઇ ચંદન ઘોયો, સૌ પ્રેમદાને પીડી ॥ ૫ ॥ કાળીગાંઠોની કાળીનાગણો તુસીની તનસો કાળી; સળવળાટ શરીરે થયો,જાન જાગી ભયભાળી ॥૬॥ વસ્ત્ર શરીરે ન મળે કોને, પુરણ પડીયો શોક; ભયંકર જંતુ દેખીને,પાડે પોકાપોક ॥૭॥ નગ્રતણું લોક જાગી ઉઠયું,ઉઠયાશ્રીઅવીનાશ;ચાલોરે લોકો જૈયે જોવા, કરીયે કાંઈ તપાસ ॥૮॥તવ સરવેલોકજાવા આવ્યું, આવ્યા અંધના સુત; શું થયુંછે બહારથી પુછે, શું મહી ભરાયું ભુત ॥૯॥ આડાઅવળા વાંકાચુંકા, ચરણે વિંટાયા સાપ; ત્રાસે નાસે ખંખેરી નાંખે, મોઢે પોકારે બાપ ॥૧૦॥ ઉંચી નીચી અબળા કુદે; દુખ દશા થઈ કેવી; સુતરનો તાર પાસે ન મળે, સૌ માચે જણી એવી ॥૧૧॥ બહારથી બહુ બુમો પાડે છે, છત્રપતી રાજન; દ્વાર ઉઘેડો દ્વાર ઉઘેડો, શું થયું છે વીઘન ॥ ૧૨ ॥ તો પણ કોઇ ઉત્તર ન દે; પુરણ દુખમાં પડીયો; છુટે કેશે કુદે સઘળી, જેમ જાણે ભુતડીયો. ॥૧૩॥ ચાર ઘડી કુદાવી મારી, એવો કારમો કોપ; ધુણતો બંધ રહીને જંતુ, સર્વે કરી દીધાં લોપ ॥૧૪॥ એટલે વળી ધીરજ મનમાં, શરમમાં સહુ પેઠી, ટોળે ટોળાં ભેગાં થઇને, ખુણે ખુણે બેઠી ॥ ૧૫॥ એક નારીયે અદખોલે દ્વારે, કહ્યું કે કષ્ટી કાપો, સુત્ર તાર નથી અમપાસે, વસ્ત્રો અમને આપો ॥ ૧૬ ॥ પુરૂષોના પાસે ધોળાં વસ્ત્ર દીધાં તેણી વાર; ધોળાં તો ધોળાં પહેરીને, બેઠી સરવે નાર ॥ ૧૭ ॥

પછી બારણાં ઉઘેડી નાંખ્યાં, પેઠા પુરૂશો તમામ; બળદેવ આવ્યા કૃષ્ણ આવ્યા, આવ્યું આખું ગામ. ॥૧૮॥ સૌ સૌની નારીને પુછે, આ ખેલ કોણે બનાવ્યો, ચુડો ન મળે ધોળાં વસ્ત્રો, જાણે રંડાપો આવ્યો ॥૧૯॥ જોઇ જોઇને સર્વ હસે છે, મશ્કરી કરે ગોપાળ, રંડાપો રૂડો સોભ્યો પણ, માથા ઉપર છે વાળ. ॥૨૦॥ બળદેવજી કળકળવા લાગ્યા, આશું તુજને ઝેર; કેમ કરેછે મશ્કરીયો તુ, જા ભાઇ તારે ઘેર. ॥૨૧॥ પ્રભુ કહે જોઇશું તમાસો, જગતને વેહવારે; તમાસાનું ન હોયતેડું, રોજ જગાડી મારે. ॥૨૨॥ છત્રપતી તો પુછવા લાગ્યો, ભાનુમતીને એમ; કયાં ગયાં આભુશણ વસ્ત્રો, કુદવા લાગ્યાં કેમ. ॥ ૨૩ ॥ ભાનુમતી કહે ભરથાર મ્હારો. વાંકો દીવસ થયો, વસ્ત્ર આભુશણ બદલાવીને, વેહેપારી છેતરી ગયો. ॥ ૨૪ ॥ દુર્યોધન કહે બહુ ડાપણમાં, થયો નફાનો પ્રેમ; રાણી કહે કાલે જાનવર લાવી, છેતરાયા તમે કેમ. ॥ ૨૫ ॥ કોઇને છાકોટા નવ કરસો, અમે તો અહીં નહીરહીયે;પરણાવો પુત્રતમે તમારે; અમે અમારે જઇએ. ॥ ૨૬ ॥ દુર્યોધન કહે સું કહ્યું છે તે, આ વડી કરો રીસ; જવાનુંતો નામ ન દેતી, તુજ ખોળે મુજ શીશ.॥૨૭॥ એટલે પાછું કહ્યું રાણીયે; સું કહું નફ્ટ તમને; રાખવાં હોય તો વસ્ત્ર ભુશણ, કૈથી લાવી દો અમને. ॥ ૨૮ ॥ દુર્યોધને કહ્યું પ્રભુને, વેળા અમારિ માપો ઘેર જઇ પોચાડી દેઇશું, નારીના પોશાક આપો. ॥૨૯॥ બળદેવજી કહે આપો વીરા, કહયું માન્યું મોરાર; આપ્યાં એકસો છ નારીનાં વસ્ત્ર અને શણગાર. ॥ ૩૦ ॥ પછી સૌ સૌને સ્થળ ગયાં; ગયો હેડંબા તન; ભોંયરા વીશે અભીમન્યુની જોડે કર્યું સયન. ॥૩૧॥ રાત્રી વીતી વ્હાણું વાયું, ઉઠયો ભીમનો સુત; એ ભાઈ ગામમાં જૈને આવું છું, કરો આવું કાંઇ તુત. ॥૩૨॥ એમ કહી બ્હાર નીકળીયો, દુષ્ટને દમવા રાજી, પચીસ દહીંતો બનાવી તેની, બનાવી શાક ભાજી. ॥ ૩૩ ॥ ગાંસડો બાંધી માથે લીધો, પોતે કાછીયો થયો; દ્વારીકા ગામના બજાર વીશે, વેચવા માટે ગયો. ॥૩૪॥ સારા શાક જોઇને લોકો; ભાવજ પુછવા આવે; તવ માયાવી બજાર કરતાં બમણું મુલ બતાવે. ॥૩૫॥ તેથી તેનું કોઈ ન લેતું, એવે આવ્યા ગીરધારી જાનૈયા માટે હરનીશ લાવે, શાક સામાન મોરારી. ॥૩૬॥ તેમણે દીઠો ગટોરગછને, પ્રભુ જઇ તવ પુછે; સાચા કાછીઆ સાચુ કેહેજે, આ શાકનો ભાવ શું છે. ॥૩૭॥ માયાવીકહેભાવજ શાનો,લેઇ જાઓ મહારાજ;

સત્યવાદીને ખવરાવશોમાં. લેજો લંપટજ લાજ॥૩૮॥ એમ કહીને આ પી દીધું પોતે થયો વીદાય; સાથે સારાં શાક બીજાં લીધાં, ઘેર ગયા જદુરાય ॥૩૯॥ કદી નહીને તે દીન પ્રભુ, પેઠા રસોઈ કરવા, માયાવિ શાક જુદા કીધાં, પાપીતણાં પેટભરવા ॥૪૦॥ શ્રેષ્ટીનો સ્વાદખેંચીમહી મુકયો, જાનયા જમવા આવ્યા; બાજઠ ઢાળી બીરાજ્યા સરવે, પ્રભુ પીરસણું લાવ્યા ॥૪૧॥ સત્યવાદીને પીરસ્યું સાચું, શોભાઇને માયા વી; છ કારભારી સહીતને તે, નવીન સામગ્રી ભાવી ॥ ૪૨ ॥ બાકી બીજાને પીરસ્યું સાચું, જમવાની આજ્ઞા દીધી; ચાખી જોતામાંઅતી સ્વાદ લાગ્યો, કૃષ્ણે કારીગરી કીધી ॥૪૩॥ કૌરવે કહ્યું લૈજાઓ પાછાં, પાંચવાની પકવાન; બીજું ત્રીજું કાંઇ ખાવું નથી,શાક મુકો ભગવાન ॥૪૪॥ પ્રભુ કહે જોઇએ જેટલું, તેટલું માગી લેજો;દુરીયોધન કહેશાક તમારૂં, સઘળું મુકી દેજો ॥ ૪૫ ॥ સ્વાદજ લાગે તેમજ માગે, મુકે છે ભગવાન; અવીવેકી શાક આરોગે, અંધ તણા સંતાન ॥૪૬॥ જમતા જમતા વીખાણ કરે; આજ સુંદીર રસોઇ; ઓ બળદેવ બલીહારી જઇયે ચાતુર રાંધનાર કોઇ ॥૪૭॥ બળદેવ કહે કૃષ્ણ અમારા, રાંધ્યું સરમે લેવાઈ; કૃષ્ણ કહે કોનું કરવું તું, અમારા પણ વેવાઈ ॥૪૮॥ દુ-રીધન કહે ઓરે મામા, સારી રસોઇ કરે શામ; આપણા ઘરમાં રાંધવા જોઇએ, કૃષ્ણ સરીખો ગુલામ ॥૪૯॥ અજ્ઞાની જીવ દુષ્ટ મતીનો, બો-લે ફાવે તેમ; માયાવી શાક ઘણું ખાધું; ગળા લગી આવ્યુંએમ ॥૫૦॥ પછી સરવે જમી ઉઠયા; બળદેવે મુખવાસ આલ્યા; રસોઇના વખા ણ કરતા, જાનીવાસે ચાલ્યા ॥૫૧॥ એવામાંતો રાત્રી પડી, વીતી ગયો દન, દરવાજા નગ્રના બંધ થયા, સરવે કર્યું સયન ॥ ૫૨ ॥ વલણ ॥ એવે મધ્ય રાત્રી થઈ, ઊઠયો ભીમ કુમાર; વ્યાસ વલ્લભ એમ ઓચરે નીકળ્યો ભોંયરા બહાર.

કડવું ૩૪ મું રાગ અહોરાયજીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજેરાય, વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહીમાય, અહોરાયજી સુણીયે. ॥૧॥ ગદાર ગછ મેદાનમાં બેઠો, છુટા મેલ્યા કેશ; એટલે એની માયા ઉપડી,પુરણ કર્યો પ્રવેશ. અ૦ ॥ ૨ ॥ માયાવીની માયા જબરી, હલાવી હલાય; શાક જમી સુતા છે તેના, પેટમાં ધુડધુડ થાય. અ. ॥૩॥ કઇનામોઢામાં

મોળ વછુટી,નીકળતું બહુ થુંક; કૈ જણાને આંકડી આવી, કૈનેચાલી ચુંક અ. ॥૪॥ અકળાઈ અકળાઇ સરવે ઉઠયા, પુરણ દુખમાં પેઠા; આંતરડાં દોવાવા લાગ્યાં, કૈ જન ઓકવા બેઠા. અ. ॥ ૫ ॥ ખરળ ખરળ સૌ ઓકવા લાગ્યા, પુરાં મળીયા પાપ; મ્હોમાથી નીકળે ચકલાં ઉંદરડાં વંદા વિંછીને સાપ. અ. ॥૬॥ ઘરોડીઓને કાન ખજુરા; ખીશકોલા નીકળી પડતાં; ચાકરણેયોને ચામાચીડીયા, બહાર પડી તરફડતાં. અ. ॥ ૭ ॥ એવું એવું જોઈભય પામે, પોકારે છે બાપ; અડધા પેટમા અડધાબારણે;લબડે મોટા સાપ. અ. ॥૮॥ એવું જોઇનેત્રાસપામીને,પાડે પોકા પોક; હોકારા થયા તેથી જાગ્યું, આખા ગામનું લોક, અ. ॥ ૯ ॥ જુગદીસ જાગ્યા કેહેવા લાગ્યા, સરવે તતપર થઈયે; ચાલો લોકો વણ પૈસાનો તમાસો જોવા જઇયે. અ, ॥૧૦॥ પ્રભુ આવ્યા લોકોને લાવ્યા, દોડયા આવ્યા બળદેવ; ઓરે વેવાઈ દ્વાર ઉઘેડો, તોફાનની શી ટેવ અ. ॥ ૧૧ ॥ પણ બારણા ત્યાં કોણ ઉઘાડે, ઓકા ઓકજ થાય; કૈકૈં લોટા ભરીને નાસે, ત્યાંને ત્યાં બેશી જાય. અ. ॥૧૨॥ તેથી અતીશે દુરગંધ ઉઠે, ઓકી મુઆ ઘડીચાર; જીવજંતુ દેખી દેખીને, ત્રાસ્યાઅપરમપાર અ. ॥૧૩॥ આંતરડાં ઓકીને દોવાયાં માયાવીનો ઓકોપ; ખરેખરી સીક્ષા કરીને, માયા કીધી લોપ. અ.॥૧૪॥ ન મળે ઓકેલું જીવજંતુ, ધીરજ વળી લગાર; બળદેવની બહુ બુમો સુણી, ત્યારે ઉઘેડયાં દ્વાર અ. ॥૧૫॥ એટલે અંતરયામી બોલ્યા, લેવાનો છે લાહાવો; બારણે શા સારૂ ઉભા છો, સઉ લોક અંદર આવો. ॥૧૬॥ તવ બળદેવને બહુ રીસ વ્યાપી, બોલ્યા કૃષ્ણ શું એમ; ઉપર રહી મસકરી કરાવે, ભાઈ તું આવ્યો કેમ. અ.॥૧૭॥ તું તો ઘેરજા ભાઇતુતારે, તવબોલ્યા ભગવાન; શા ઉપર સપડાવોછો અમને, આશુ નીત્ય તોફાન. અ.॥૧૮॥ સપુત વેવાઇ શોધી લાવ્યા છો. જ્યાને ત્યાં વાત ગવાઈ; રાત પડેને હો બાળો નીત્યે, આતે શી નાગી ભવાઈ અ. ॥૧૯॥ એકેદિન ઉંઘવા નવ દીધા, ફજેતી બહુ સસ્તી;આવું અહીં નીત્યે નહી ફાવે. ઉજડછેકે વસ્તી.અ. ॥૨૦॥ તમાશો થાશે સઉ જોવા જાશે, જગતનો છે ધારો; તે કરતાં તોફાન કરે, વેવાઇઓનેવારો.અ. ॥૨૧॥ બળદેવજી ઝખવાણા પડીયા;ગયા વેવાઈપાસ; શું હતું તે આજ બુમો પાડી, શો પડયો તમને ત્રાશ. અ. ॥૨૨॥ દુર્યોધન કહે આ વેવાઇ, પોકાર્યા અમે બાપ; અમને સહુને થઇ ગઇ ઊલટી, નીકળ્યા મ્હોમાંથી સાપ. અ. ॥ ૨૩ ॥ બળદેવજી કહે બતાવો મુને, કરોછો તમે નવાઇ; કાંઇ નથી ને બુમો પાડોછો, મા

ડી મીથ્યા ભવાઇ. અ.॥૨૪॥ તમે તમારે કાલ સવારે, છાબજ મોકલી દેજો; પછી વરઘોડો ચઢાવી આવી, વર પરણાવી લેજો. અ. ॥ ૨૫ ॥ એમ કહીને પાછા વળીયા, સઉ લોક ગયું ઘેર;છત્રપતી કહે ઓરે મા મા, ફજેતી થઇ બહુ પેર. અ. ॥ ૨૭ ॥ મામો કહે મુઇ ફજેતી, ભુખે જીવડો જાય; રાત્રીએ ખીચડી ઓરાવી, ઓકેલા સહુ ખાય. અ. ॥૨૭॥ પછી સરવે શયન કીધું, થયો પ્રાતસકાળ;તવ અંતરધ્યાન થઇને ગયા ભોંયરે શ્રી ગોપાળ. અ. ॥ ૨૮ ॥ બે ભાઇ સુતા તેને જગાડયા, બોલ્યા જુગજીવન; વીવેક હોય તો છાબ કન્યાને,આપો ભીમનાતન. અ.॥૨૯॥ ગટોરગછ કહે રીતી બતાવો, પ્રભુ કહે ત્યાર થાઓ;ભાનુમતીનું સ્વ-રૂપ ધરીને, વેવાઇને ઘેર જાઓ. અ. ॥૩૦॥ જોડે બીજી નારીયો લેવી, ગાતાં જવું સહુ સાથ, વસ્ત્રને આભુશણ ભરેલી, છાબ લેવી તમ હાથ અ. ॥ ૩૧ ॥ ગાતાં ગાતાં મંડપે જાવું, વેહેવાણે વેહેવાણો ગાય; તમારે તો છાબ લેઇને, બેસવું મંડપ માંય. અ. ॥૩૨॥ પછી સુરેખા કન્યા આવી, છાબ બધી લઇ જાશે; તે મુકી આવીને ખોળામાં, બેસવાની તમ પાસે. અ. ॥૩૩॥ એ રીતી છે છાબ આપવાની, બોલ્યો ભીમનો તન; કરશું વટ વેહેવાર સઘળો, ઓરે જુગજીવન. અ. ॥ ૩૪ ॥ એટલે પ્રભુ વીદાય થયા, ઉઠયો માયાવી ભુપ;છાબદેવા જવાને ધરીયું, ભા-નુમતીનું રૂપ. અ. ॥ ૩૫ ॥ એકશોને છ દૈત્ય બનાવ્યા, માયાવી કું-માર; એક દૈત્યની છાબ બનાવી, ભર્યા વસ્ત્ર શણગાર. અ. ॥ ૩૬ ॥ એકસોને પાંચ રાક્ષસ રહ્યા, તેની કરી ફંડ ફેરા; નવાણું ભાઇની નારી નવાણું, છ કારભારી કેરી. અ. ॥ ૩૭ ॥ પોતે ભાનુમતી થયેલો, ખે-લજ કીધો ત્યાંય, છાબ લઇ લોપ થઇને પડયો; દ્વારીકાં નગ્રની માંય. અ. ॥૩૮॥ ગાતાગાતા મંડપ ભણી, ચાલ્યા ઉલટ લાવી; બળદેવને ત્યાં ખબર પોહોચી, છાબ આપવા આવી. અ. ॥ ૩૯ ॥ બળદેવની નારી રેવંતી,તે કહે ધારો ખોટો;અત્યારમાં સૌ ઉભા રો ગાવા, મોટાનો ચાલ મોહોટો. અ. ॥ ૪૦ ॥ વળણ ॥ એમ કહી જદુકુળની, ભેગી કીધી નાર; ગીતાં ગાતી આવતી, તેનો કરૂં વીસ્તાર.

કડવું ૩૨ રાગ ધુમાશી ધોળનો.

આનીહારે રૂડો વીવા માંડીયો, ટેક. ॥ હવે વૈશમ પાયે રૂષી બો-લીયા, તું તો સુણ જનમેજે ભુપાળ; ૨. છાબ લેઇ સાસુ થઇ ચાલીયો,

એતો માયાવી ભીમનો બાળ. રૂ૦ ॥ ૧ ॥ જાતાં જાતાં મળ્યું લોક ગામનું, એને ભાનુમતી સૌ જાણે. રૂ૦ રાણી ઠમકેને ઝમકે ચાલતી, છેડો ખેંચીને ઘુંઘટ તાણે. રૂ૦ ॥ ૨ ॥ ગાતી ગાતી આવી સહુ સુંદરી, પુરા પ્રેમે મંડપમાં પેઠી. રૂ૦ છાબ ગ્રહી ભાનુમતી ભામની, ગાદી તકીયે જઇને બેઠી. રૂ૦ ॥૩॥ તવ રેવંતીજી ઘરમાં ગઈ, કહ્યું બેટી પહેરી ઓઢી જાઓ; રૂ૦ તારી સાસુજી છાબ દે તુજને, તે તો લઇને ઘરમાં આવો. રૂ૦ ॥૪॥ તવ સુરેખા કન્યા સંચરી, એને પુરણ ઉલટ વ્યાપી. રૂ૦ ગટોરગચ્છે બોલાવી ભાવથી; કન્યાના કરમાં છાબઆપી રૂ૦ ॥૫॥ તેતો લઇને ઘરમાં પરવરી; માથે વધાવી ધરી ઉમંગ. રૂ૦ છાબ લેઈ કહ્યું બેટી સંચરો, બેસો જૈ સાસુને ઉછંગ. રૂ૦ ॥૬॥ તવ સુરેખા ત્યાંથી પાછી વળી, માને કહે મંડપમાં પેઠી. રૂ૦ સાસુ થઈને બેઠો સુત ભીમનો, તેના ખોળામાં આવીને બેઠી. રૂ૦ ॥ ૭ ॥ સુરેખા કહે સાસુજી માહરા, તમ સંગ દીવસ આવ્યો રૂડો. રૂ૦ ગટોરગછે મનમાં વીચારીયું; નથી સાસુજી હુંછું સાસુડો. રૂ૦ ॥૮॥ પછી ગટોરગછ કહે વહુ સારૂ, ચાલો આપણે ઊભા થઇયે;રૂ. કેવો મહેલ છેતાહ્યરા તાતનો, મને દેખાડ જોવાને જૈયે. રૂ૦ ॥૯॥ તવ સુરેખા કન્યા ઊભી થઈ, ઝાલ્યો સાસુજી કેરો હાથ. રૂ૦ વાતો કરતાં ગયાં બેઉ મેહેલમાં પેહેલો માળ જોવા ચઢયા સાથ. રૂ૦ ॥ ૧૦ ॥ નીરખી જાળી બાહારી અટારીયો, જોતાં જોતાં બીજે માળ જાય. રૂ૦ નીચે કરેલી માયાવીકામની, તેતો જદુનારી સામી ગાય. રૂ૦ ॥૧૧ ॥ એવે બીજે ત્રાજે માળ નીરખી,ગયા ચોથેને પાંચમે માળ. રૂ૦ પછી છઠાને સાતમો નીરખ્યો, ગયાં ધાબામાં ધાબુ વીસાળ. રૂ૦ ॥૧૨॥ એતો અગાશી ગગનમાં ગાજતી, ત્યાંતો શીતળ વાયુ વ્હાય. રૂ૦ દીસે નગ્રને વનબધું ત્યાં થકી, વળી અશોક બાગ દેખાય રૂ. ॥ ૧૩ ॥ તવ ગટોરગછે વીચારીયું, નથી અહી કોઈ કાળો કાગ; રૂ૦ મ્હારી સુરેખા ભાસીછે એકલી, ભલો લેઈ જવાનો છે લાગ. રૂ૦ ॥ ૧૪ ॥ વલણ ॥ છે લાગ લેઇ જાવા તણો, ભુલુંતો મુજ ભોગ; વલ્લભ વદે વીચારીયું, ફરી બેસે નહી જોગ.

કડવું ૩૬ રાગ સવાયો ઝડપથી.

એમ વીચારી ચીર કાઢયું, કટી કશીને બાંધે; આવોરે લાડકડી ભામી, કહીને લીધી ખાંધે ॥૧॥ વાયુને વંટોળ કીધો, વીજળીનો ચ-

મકાર; ગરજના કરી ગગને ચઢીયા,ભીમ તણો કુમાર. ॥ ૨ ॥ બાગમાં પડી ભોંયરા વિશે, સુરસપાટે આવ્યો; કયાં ગયા અભીમાન્યુ ભાઇ, ભાભી લાડકડી લાવ્યો. ॥૩॥ એમ કહી જઇ પાસે બેસાડી, ગભરાઇ સુરેખાય; અભેમન્યુને ઓળખ્યો,ને, રડવા લાગી ત્યાંય. ॥૪॥ મારા રડયા મારા પીટયા, કરમ હીણા કહાવ્યા; બોલાવું મ્હારા બાપને તમે, કેમ મને હરી લાવ્યા. ॥ ૫ ॥ ઓળખ્યો આ જુનો વર મ્હારો,કહી ને નાંખી ચીસ; મ્હા તાતને તેડાવીને, છેદાવું તમ શીશ. ॥૬॥ ગટોર ગછે મન વિચાર્યું, જાણી જસે કોઇ વાત; પાર નહી પડે ખેલ ધારેલો થાસે અતી ઉત્પાત. ॥ ૮ ॥ એમ જાણી સમજાવવા લાગ્યો, સુરેખાને એમ; આવો રૂપાળો વર મુકીને, પેલાને મોહ્યાં કેમ. ॥ ૮ ॥ કન્યા ગાળો દેવા લાગી, તમને પોહોચાડુ ડેઠ; ગટોરગછ કહે ગાળો ન દેસો, હું તો તમારો જેઠ. ॥ ૯ ॥ છાનાંમાનાં આને પરણો, સંસારનું સુખ માણો; હુંકારો મુજને નવ કરીયે, મારી લાજ તાણો. ॥ ૧૦ ॥ તેમ તેમ ગાળો દેવા લાગી, રૂવે અપરમપાર; ધાંટા કહાડે બરકા પાડે, નાની વયની નાર. ॥ ૧૧ ॥ ગટોરગછે શીશ પછાડી, કીધા રાક્ષસ ચાર; ગર્ધવ મુખાકારમા કાળા, દંત લાંબા ગજ ચાર. ॥ ૧૨ ॥ ગોળ ગોળ ગોળા જેવા ડોળા પોહોળાં મોહો કદરૂપ; બારે ભયંકર દઇતો દેખી,કન્યા થઇગઇ ચુપ. ॥ ૧૩ ॥ રાક્ષસો કહે ખાઇ જઇશું થનારૂં હોય તે થાય; સુરેખા કહે જેઠ મ્હારા, તમને લાગુ પાય. ॥ ૧૪ ॥ આ રડયા મને ખાઇજવા ના, રંક ભાભી ઉગારો, મુઓ પેલો વર લખમણો, આ વર મ્હારો સારો. ॥ ૧૫ ॥ અભીમન્યુ તવ હશી પડયો, બોલ્યો ગટોરગછ એમ; કબુલ કરે છે કન્યા વરને પાપીઓ ખાઓછો કેમ. ॥૧૬॥ ખબડદાર કોઇ નવ ખાસો, પાસેને પાસે ઠરજો એ કન્યા બુમો પાડે, તો એક કોળીયો કરજો. ॥૧૭॥ પછી કહ્યું અભીમન્યુને, ઓ વીરા હું જાઉં, કન્યાની ત્યાં બુમો પડસે, જઇ સુરેખા થાઉં. ॥૧૮॥ આશા ભરેલો વર આવ્યો છે કન્યા વના વળેપાછો; મ્હારીતમે ચીન્તા નવકરસો, કોઇ વાતે નથી કાચો. ॥૧૯॥ સુરેખા કહે જેઠ મ્હારા, રાક્ષસ લેતા જાવો; નહી તો મુજને ખાઇજવાના કાંઇક દયા લાવો. ॥૨૦॥ ગટોરગછ કહે નહી ખાય તમને, બોલ્યા વિના કોઇ વાર; સુરેખા કહે ડાહી થઇશ હું;બોલીશ નહી વગાર. ॥૨૧॥ બેશીશ તમારા ભાઇ પાસે, પછી રડયા શું ખાસે; માયાવી કહે એવાં ડાહ્યાં થઇ, બેશો ભરથાર પાસે. ॥૨૨॥ એ-

મ કહીને બ્હાર નીકળીયો, ઉડી આકાશે ચડીયો; શુદ્ધ સુરેખાનું રૂપ ધરીને જઇ ધાબામાં પડીયો. ॥૨૩॥ પછી પોતે છાબ લોપ કીધી, લોપ કરી બધી નાર; માયાવી ખેલ કરેલો તે, રાખ્યો નહી લગાર, ॥ ૨૪ ॥ બાવરી બની જદુકુળ નારી, વહેવાણો ગઈ કયાય; છાબ આપેલી જોવા ગઇ તો તે ન મળે ઘરમાંય. ॥૨૫॥ તવ સહુ સુંદરી કહેવા લાગી, આતો કઉતક કહાવ્યું; ગાંડા જેવા ગાવા લાગ્યા, નિશ્ચે સપનું આવ્યું. ॥૨૬॥ રેવંતી કહે શાનું સપનું, ગાયું છે લાડે કોડે; સુરેખા ગઇ છે મ્હેલ જોવા, એની સાસુ જોડે. ॥૨૭॥ અરેરે તેનો તપાસ કરૂં કહી મેહેલમાં દોડી; ઓરે સુરેખા, ઓરે સુરેખા, ઓરે લાડકી છોડી. ॥૨૮॥ મેડા ઉપર ચઢવા લાગી, ઘાંટા કાઢી બોલાવી; ઓમા ઓમા કરતી કરતી, સામી સુરેખા આવી. ॥૨૯॥ ચોથે માળે ભેગાં થયાં, મા દીકરી તે ઘડી; ઓ માતા મુને બિક લાગી; કહીને બાઝી પડી. ॥૩૦॥ રેવંતીયે રૂદે ચાંપી, નીચે તેડી લાવિ; પ્રભુ કેરી પ્રેમદા સૌ; ખબર પુછવા આવી. ॥૩૧॥રેવંતી કહે દીકરી મ્હારી, તારા જીવને કેમ; ગટોરગછ કહે કાળજું મ્હારૂં, ધડકયા કરે જેમ તેમ. ॥ ૩૨ ॥ સૌ કહે તારી સાસુ કયાં ગઇ કેવું બની ગયું કામ; ગટોરગછ કહે ઉંચી ઉડીને; ચાલી ગઇ એ આમ. ॥૩૩॥ ઓમા મ્હારા પેટમા તો, મરવાનો ભય લાગે; જીવ ઘણો ગભરાય છે મ્હારો, જાણે કોઇ હાડ ભાગે. ॥ ૩૪ ॥ રેવંતી તવ રડવા લાગી, ચોધાર આંસુ પાડી; પથારી કરી સુરેખાને, સાચવીને સુવાડી. ॥૩૫॥ અરેરે જોશીને બોલાવો, જોવરાવો કોઈ જોશ દોરા કરાવો ચીઠી કરાવો, શો દીકરીનો દોશ. ॥ ૩૬ ॥ ભુઓ બોલાવો જતી બોલાવો, કોઇને દાણા દેખાડો; દ્રષ્ટી બાંધો નજર ઉતારો, લાડકડીને ઊઠાડો. ॥૩૭॥ એટલે અતી દોડા દોડ ચાલી, કન્યા મરડે મુખ; મોંઘાઇ માટે ખાય ગોઠમડાં, સૌ કહે દારૂણ દુખ. ॥૩૮॥ બળદેવજી ત્યાં ધાઈ આવ્યા, બહુ ચીંતામાં પેઠા;ઊદાશ પામી લેલાટ કર દઈ,સુરેખા પાસે બેઠા. ॥૩૯॥ ઉતારે ઊતાર નજર બાંધે, કરાવે દોરા ચીઠી; લગન વેળા વીઘન આવ્યાં, દીકરી દુખી દીઠી. ॥૪૦॥ એવામાં શ્રી કૃષ્ણ આવ્યા, સેજ સ્વભાવે ત્યાંય; કન્યાને ઓળખી પાછા વળીયા, ઊભા ન રહેવું હાંય, ॥૪૧॥ એવામાં સુરેખા બોલી, બળદેવ પ્રત્યે વચન; કૃષ્ણ કાકાને પાછા બોલાવો, ખોળે બેઠાનું મન. ॥૪૨॥બળદેવજીએ બુમ પાડી, પાછા વળો મમભ્રાત; તમારે ઉછંગ બેટી બેસાડો, ટાઢી મીઠી

કરે વાત ॥૪૩॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે કામછે મ્હારે, તવ બળદેવને રીસવ્યાપી; મારે ખોળે મોટાં કીધાં, બાળક તારા અધાપી ॥ ૪૪ ॥ તે બધું મ્હારૂં છુટી પડીયું, દીકરી નથી સુખી, તેથી ખોળે બેસવા માગ્યું; શું જશે ખોળો દુખી ॥૪૫॥ એવું કહ્યું તવ કૃષ્ણજી આવ્યા; બોલાવી રૂડે રંગ, આવ્ય સુરેખા કહીને બેસાડી; હરજીએ ઉછંગ ॥૪૬॥ પછી છાનુમાનું કહ્યું, પોતે સુંદરશામ; તું તારે કર કરતો હોય તે, ન લઇશ મારૂં નામ ॥૪૭॥ મુજ ઉપર રાખવી મહેરબાની, જાણીતો તુજથી કાંપે; ગટોરગછ કહે તમારી નારીઓ, કેવા ચરણ શીશ ચાંપે ॥ ૪૮ ॥ કૃષ્ણ કહે ફાવે તેમ કરજે, તારો દીવસ છે ઘેર; ઉછંગથી ગટોરગછ ઉઠયો, પછી બોલ્યો સુખ ભેર ॥૪૯॥ પીતાજી હવે ઠીક થયુંછે, જાઓ સૌ સૌને ઠામ; એમ કહી પથારીમાં સુતા, લેશો નહી મુજ નામ॥૫૦॥ એટલે સરવે વેરાઇ ગયું, બોલી રેવંતી એમ; ઓ દીકરી તને ખાવા આપું, શું ખાધા પર પ્રેમ ॥૫૧ ॥વલણ॥ ખાવા માગો દીકરી, તો મન ખુશી થાય; કહે વલ્લભ એમ કરગરે સુરેખાની માય.

કડવું ૩૭ રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન, સુણ પરીક્ષત રાયના તન; બોલ્યો ગટોરગછ હું ખાઊં, લાવો કુંચીયો ઓરડે જાઉં ॥ ૧ ॥ ભર્યા પકવાન જાનૈયા કાજ, ગમે તો તેમાંથી ખાઉં આજ; તવ માતાને ઉલટ વ્યાપી, તેને ઓરડાની કુંચીયો આપી ॥૨॥ તવ માયાવી ઓરડે ગયો, દીઠાં પકવાન ખુશી થયો; એણે માયા રચી તે વાર, કીધા દૈત્ય એક હજાર ॥૩॥ તેમાં પાંચશે ટોપલા કીધા, પકવાનો ભરાવી દીધાં; રહ્યા રાક્ષસ પાંચસે જેહ, ઉપડાવ્યા તેને શીર તેહ ॥૪॥ પછી ખેલ માયાવીએ કીધા, કરી અદર્શ મોકલી દીધા; તેતો પહોચાડયા હેડંબા વન, દીધા ઓરડા ભીમના તન ॥૫॥ હતું તેટલું પકવાન ટાળ્યું, એણે સાફ વાશીદું વાળ્યું; તાળા દેઇને કુંચિયો લીધી, જઈ રેવંતીને દીધી ॥ ૬ ॥ ગયા પકવાન લેઇને જેહ, પોચ્યા હેડંબા વનમાં તેહ; કર્યો ઢગલો પકવાન તણો, તેનો ગંજ ત્યાં વાગ્યો ઘણો ॥૭॥ બેઠી સુભદ્રા હેડંબાય કહ્યું સેવકે સઘળું ત્યાંય; બોલી સુભદ્રા ઓ જેઠાણી, કયાંથી આણ્યા પકવાન તાણી ॥ ૮ ॥ કહે હેડંબા સુણો દેરાણી, લાવ્યા દ્વારીકાંથી દૈત્ય તાણી, એ તો વેહેવાઇનું મોકલાવ્યું, તમ સારૂં ઢાંકયું આવ્યું

॥૯॥ કહી હસ્યાં દેરાણી જેઠાણી, બેઉ રહ્યા છે ઉલટ આણી; રહ્યો માયાવી થઇ કન્યાય; બળીભદ્રના ભોત્રન માંય ॥૧૦॥તેત્રે થયો મધ્યાન કાળ, બોલ્યો દુરીયોધન ભુપાળ, ઉઠો નારીયો સરવે જાઓ,છાબજે વહુને આપી આવો ॥૧૧॥ તવ ઉઠી ભાનુમતી રાણી, પેહેર્યા પોશાક ઉલટ આણી; પછી છાબ કરી .તૈયાર, તેમાં ભર્યા વસ્ત્ર શણગાર ॥૧૨॥ લીધી ભાનુમતીયે હાથ, બીજી પ્રેમદા ચાલી સાથ; ગીત ગાતી સહુ આવી, તવ વેહવાઓએ બોલાવી ॥૧૩॥ સહુ સામા સામી ગીત ગાતી, બેઠી ભાણુમતી મદ માતી; તવ રેવંતી ઘરમાં ગઇ, ત્યારે સુરેખા ઉભી થઇ ॥૧૪॥ રેવંતીયે કહ્યું બેટી જાઓ, સાસુ આપે તે છાબ લાવો, બોલ્યો ગટોરગછ મુખ એવું, નહી જાઉ થાય થયું તું તેવું ॥૧૫॥ માયે કહ્યું કાળજાની કાચી; આ તો આવી છે સાસુ સાચી, ત્યારે ચાલ્યો હેડંબા તન, ગયો મંડપ હસ્તે વદન ॥ ૧૬ ॥ જઇ છાબ સાસુ કને લીધી, પોતાની માતને સોંપી દીધી પાછો મંડપમાં પેઠો, ભાનુમતીને ખોળે બેઠો ॥ ૧૭ ॥ તવ ભાનુમતી હરખાણી, વહુ બહુ રૂપાળી જાણી; એણે અણ દીઠાનું દીઠું, જાણે માર મહુડાને મીઠું ॥ ૧૮ ॥ વહુ તું નથી રૂપે નરસી, કહી ચાંપે રૂદીયા સરસી વિચાર્યું માયાવીયે એમ, બતાવું સાસુને પ્રેમ ॥ ૧૯ ॥ વ્હાલા લાગો છો કહીને દાબી, બની ગઇ ભાણુમતી રાભી; ભાંગી ગયા એનાબધા હાડ, બળ્યું આ કન્યાનું લાડ ॥૨૦॥ તપ્યા નેત્રને તપ્યું શીશ, નાખી રાણીયે કારમી ચીસ; તવ શકુની મામાની નારી, એણે ભાનુમતી ને વારી ॥૨૧॥ કર્યા કન્યાયે તુજને લાડ, તેમાં શું તારાં ભાગ્યાં હાડ; એતો છે વહુજી હલેતી, તેમાં શી કરી તેની ફજેતી ॥૨૨॥ કહી ગોદા મારી રીસ કીધી, પોતે વહુને ખોળે લીધી; બોલ્યાં મામીજી વહુ શાણા તારી સાસુમાં નથી બે દાણા ॥ ૨૩ ॥ કહી ચાંપે રૂદીયા સાથ, ત્યારે દીધી માયાવીએ બાથ; મામીજી તમે છો બહુ સારા, મને લાગો છો પ્રાણથી પ્યારા ॥ ૨૪ ॥ કહી દબાવી દાખવી રીસ, તવ મામીયે પાડી ચીસ; એના લોચન તરિ ગયાં, બધા હાડ ચકચુર થયાં ॥ ૨૫ ॥ મુકી દીધી સુરેખાએ મામી, દાબવામાં ન રાખી ખામી; પછી ભાનુમતી બોલી એમ હવે બુમ તમે પાડી કેમ ॥૨૬॥ બોલી મામીજી શુણ રાણી, હવે કન્યાની વાત મેં જાણી; આપણો લક્ષમણો રાંક, તેનો વચાર કરવો કાંક ॥૨૭॥ બોલી મુખે મરડી ભાનુમતી, મને આ કન્યા

ગમતી નથી; કદી પરણાવ્યા વણ પાછા જઇયે, બળીભદ્રનાં દુશમન થઇયે. ॥૨૮॥ માટે પરણાવો રીઝી ખીજી, ઘેર જઇને લાવીશું બીજી; બળદેવ તનયા બળદાખે, મ્હારા છોકરાને મારી નાંખે ॥ ૨૯ ॥ એવી વાતો કરતી ચાલી; ગઈ જાનીવાસે કર ઝાલી; કહાવ્યું બળદેવજીએ આવો, વાજતે ગાજતે વર લાવો. ॥ ૩૦ ॥ તવ બોલીયો અંધ કુમાર; મામા વરને કરો તૈયાર; એને પીઠી ચોળાવો અંગ, કહાડો વરઘોડો ખુબ રંગ. ॥ ૩૧ ॥ વળણ ॥ મામે આપી આગના, આવો સરવે નાર; પીઠી ચોળો પ્રેમથી. હવે ન કરસો વાર. ॥

કડવું ૩૮ મું રાગ ધોળનો.

પીઠીચોળે, પીઠી ચોળે પ્રીત આણીરે; વરરાજાને ચઢાવે ગંગોદક પાણીરે ॥૧॥ અતર ફુલેલ, તેલ શરીરે લોરરે; ગીતાં ગાતી, ગાતી તે શરીયા ઘોયેરે. ॥૨॥ વરરાજાને, હઇયે હરખ નવ માયરે, ઝટપટ કરવા, આવ્યો દુર્યોધન રાયરે ॥૩॥ ઓરે મામા, ટાઢો સ્વભાવ તમારોરે;બાજ-ઠપરથી, વરને ભોંય ઉતારોરે. ॥ ૪ ॥ ઉનું ટાઢું, જળ મંગાવી દોનેરે, વરરાજાને હવે નવરાવા લ્યોનેરે. ॥ ૫ ॥ તવ તે મામે, ભોમી ઉતારી નવરાવ્યોરે; છત્રપતિ, વસ્ત્ર આભુશણ લાવ્યોરે. ॥ ૬ ॥ મામા ઝટપટ, જાવાનો રાખી ખેટકોરે; જામો પ્હેરાવો, વરને ચીરોને પટકોરે. ॥ ૭ ॥ તવ તે મામે, પેહેરાવ્યાં વસ્ત્ર સણગારરે; નાંખ્યા અછાબા, હીરા મોતિના હારરે. ॥ ૮ ॥ એટલે રાયના અનુચર આંગણે આવ્યારે, વરને માટે, ઘોડી શણગારીને લાવ્યારે. ॥૯॥ દુરિયોધને, કહ્યું વરને ઉપાડોરે; વાર ન કરશો, વરરાયને બહાર કહાડોરે ॥ ૧૦ ॥ લાવી તમે ઘોડી ઉપર બેસાડોરે; પછી સરવે, જાનૈયા રસ્તે પાડોરે. ॥૧૧॥ મામાયેતો, વરરાયને ઉપાડયોરે; બહાર કાહાડી, ઘોડી ઉપર બેસાડયોરે. ॥ ૧૨ ॥ વરરાજા તો થૈ બેઠો ઠીકા ઠીકરે,બેસતામાં, થઈ છે દસવીસ છીંકરે ॥૧૩॥ બોલ્યા રાજા, મામા, આ શુકન કેવારે; મામો કહે, જસ લેઇ આવીએ એવારે ॥ ૧૪ ॥ રાય કહે શી, બુદ્ધી તમમાં ભાળુરે; કરો ટપકું, વર રાયને મોડે કાળુરે ॥ ૧૫ ॥ દ્રષ્ટી ન લાગે, પરણી આવે લાડે કોડેરે; એટલે મામે, લાવીને મેંશ ઘશી મોંઢે રે. ॥ ૧૬ ॥ વરરાજાને, શ્રીફળ મુખવાસ આલોરે; સૌ જાનૈયા, વરરાયને લેઇ ચાલોરે આપ્યું શ્રીફળ, પાન તે વરને હાથરે; મોહોડ ઘાલી. પુંઠે ઊભી એની માતરે. ॥ ૧૭ ॥

પુઠે બીજી નારીયો ગાતી જાયરે; ઉતાવળ કરે દુર્યોધન રાયરે. ॥ ૧૮ ॥ વલણ ॥ લઈ ચાલો વરરાયરે, કહે છે દુર્યોધન; વદે વલ્લભ સૌ સાંભળો. ઘોડી તણું વરણન.

કડવું ૩૯ મું રાગ લક્ષમણીની ઘોડીનો.

આંની હાંરે લક્ષમણ વરની ઘોડલી. ટેક ॥ રાજાયે દીધી આગનારે, ગરગડીયાં નીસાન; છત્રીસ વાજાં વાગીયાંરે, ચાલી કૌરવ કેરી જાન, લ૦ ॥ ૧ ॥ જાનૈયા જોડે જાયછેરે, સાબેલા રૂપવાન સાજન સારૂ શોભતુંરે, બની સોભા સ્વર્ગ સમાન. લ૦ ॥ ૨ ॥ છત્રપતી માંહી માલતોરે, અછકલી નીચ જાત; ફુલી ફુલી થાય ફાળકોરે, ભાનુમતી વરરાજાની માત. લ૦ ॥ ૩ ॥ મોહોડ મુસ્તકપર મેલીયોરે, રામનદીવો હાથ; નવાણું ભાઈની નારીયોરે, ચાલે ભાનુમતીની સાથ. લ૦॥૪॥ બાપ સરીખો બેટડોરે, લખમણ વર નાદાન, વારે વારે હસ્યા કરેરે, બન્યો બાઘો ચકવો બેભાન. લ૦ ॥૫॥ ડાફેરા મારે ડગેડગેરે, જુએ નગ્રનું લોક; મરડે મોઢાં વર જોઈનેરે, ભીડ ભરાઈ છે, અથોક. લ૦ ॥ ૬ ॥ દેખાડે સહુને સાહ્યબીરે,રાજા દુરીયોદન, મુજ જેવો ગ્રહસ્થ કો નથીરે, એવો અભીમાન વસ્યો છે મન. લ૦ ॥૭॥ શુભ શોભાથી આવીયારે, બળદેવજીને ઘેર; તોરણે વરને રોખીયોરે; પછી પોખવાની કીધી પેર. લ૦ ॥ ૮ ॥ રેવંતી આવી પોંખવારે, વર પોખ્યાના કોડ, રામન દીવો હાથ મારે, માથે બત્રીશ ભમરીનો મોહોડ લ૦ ॥ ૯ ॥ ગરગાચાર્ય પોખાવતારે, લેઈ સામગ્રી સાર, વરની કને મામો રહયોરે, કરે બ્રાહ્મણ મંત્રઉચ્ચાર. લ૦ ॥૧૦॥ ધુંસળ મુસળ રેવૈયોરે, સરીયો, સંપુટ ત્રાક, એંડી પેંડી ઉતારીનેરે, ટીલું તાંણી આમળીયું નાક. લ૦ ॥ ૧૧ ॥ વળણ ॥ એ રીતે વર પોખીયો, લીધા મંડપ માય; બાજઠપર પધરાવીયો, બેઠા કૃપાચાર્ય ત્યાંય.

કડવું ૪૦ મું રાગ સાખનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખાહરણ મહીમાય, ॥૧॥ મંડપ માંડયો છે મધ્ય ભાગે, પુર્વ દીશાયે સભાય; જાદવ કૌરવ સૌ ત્યાં બેઠા. મંડપચરચા દેખાય ॥ ૨ ॥ પશ્ચીમ દીશા રચી છે સભા, તેમાં બેઠી સહુ નારિ; તે પણ સઘળી ચરચા દેખે, રચવાની બલહારી. ॥૩॥ ગર્ગાચાર્ય ને કૃપાચાર્ય તે

બેઠા મંડપ માય; બાજઠ બેઠો છે વરરાજા, શકુની મામા ત્યાંય. ॥ ૪ ॥ રેવંતીયે સુરેખાને, કર્યોપીઠી આચાર; કન્યા ચુંડો મોજડી પાનેતર, પેહેરાવ્યા તે વાર. ॥૫॥ કન્યા મોઢીયો માથે મુકયો, કન્યા રૂપ બનાવી; પ્રદુમને ઉચકી લાવી, મંડપમાં પધરાવી. ॥૬॥ કન્યા પાસે પ્રદુમન બેઠો, પ્રભુ ભય મન લાવે; પુત્ર મ્હારો પાસે હશે તો, કન્યાને નહી ફાવે ॥૭॥ એવું જાણી પુરૂશ પુરાણી, બોલ્યા મુખ વચન; સભામાંથી ધાટા કાહાડી, તેડયો પોતાનો તંન. ॥૮॥ ક્રષ્ણ કહે તમે બેસો સભામાં કન્યા કને શોભે નારી; એક દાસીને, બેસાડીને, અત્રે આવો વીચારી, ॥૯॥ પ્રદુમને કબુલ કીધું, સત્ય વારતા મન વ્યાપી; દાસીને જઈ પાસે બેસાડી, સૌ સામગ્રા આપી. ॥૧૦॥ પોતે જઇને બેઠો સભામાં, શુભ શોભા દેખાય;વરકન્યાસામસામી મંડપમાં, પટકુળ આગળ ધરાય. ॥ ૧૧ ॥ હસ્ત મેળવવાનો સમય થયો,વીપ્રને વચને તદાય; આડો પટ તે લઇ લીધો, કીધો હસ્ત મેળાપ. ॥૧૨॥ કન્યાનો કોમળ કર દેખીને, ખુશી થયો વરરાય, મામાયે કહ્યું વરરાજાને કેવી છે કન્યાય. ॥ ૧૩ ॥ એટલે હશીને વરરાય બોલ્યો, મુજ પીતા છત્રપતી; પણ મ્હારી નારી ના સરખી, એમને નારી નથી. ॥ ૧૪ ઓ મામા હું ભાગ્યશાળી, મામા કહે સુખ લેજે; છાનો માનો એ કન્યાના, હાથ ઉપર નખ દેજે. ॥ ૧૫ ॥ વરરાજા કહે બધુ જાણું છું, શીખવ્યું છે મુજમીત્ર; એમકહા નખ દેવા લાગ્યો, કરે પ્રેમ ચરીત્ર. ॥૧૬॥ ગેટારગછે મન વીચાર્યું, પતી ઉપર પ્રેમ ધરીયે;એ લાડ આપણને કરે છે;તો આપણ લાડ કરીયે.॥૧૭॥ એવું જાણીને વરનો પોંચો, દબાવ્યો કરી રીસ. આંગળાં હાડ નાંખ્યા ભાગી, વર ઉઠયો પાડી ચીસ, ॥૧૮॥ વળણ ॥ ચીસ પાડી વર ઉઠયો આસુ નાકળા જાય; વ્યાસ વલ્લભ વદે સાભળો, શું કહે છે વરરાય.

કડવું ૪૧ મું. ॥ બીલાલરીની છાયા. ॥

ઓ મામા મુકાવોરે, જીવ મારો જાય છે; હું તો નહી પરણુંરે, કન્યા મારી માય છે. ૧ મામો તવ બોલ્યોરે, એવા ગાંડા નવ થૈયે; કન્યા કોમળ અંગનીરે, તેનાથી શું ડરી જૈયે. ॥ ૨ ॥ સમજાવી બેસાડયોરે, સભા સ્હુ નજરે જુએ; હોસ ગઈ ભાગીરે, બેઠો બેઠો વર રૂએ ॥ ૩ ॥ કન્યાયે વિચાર્યુંરે,હાડ ભાગ્યું ખરે ખરૂં; રડે છે કેવારનોરે, માટે એને ખુશી કરૂં. ॥૪॥ ઘુંઘટ ઉઘેડયોરેદેખાડી કાન્તી કેવી; માન્યની મ્રગા નેણીરે, પુરણીમાના ચંદ્ર જેવી. ॥ ૫ ॥ વર હશી પડયોરે; મામા

વહુ બહુ સારી; હવે હું તો પરણું રે એતો મા નહી મ્હારી ॥૬॥ એવી રીતે રાજીરે, વર રાયને કીધો; ઘુંઘટ ગટારગછેરે, ખુશીકરીખેંચી લીધો. ॥ ૭ ॥ પછી પાછું ધાર્યુંરે, વરરાયને દેવા દુઃખ; ઘુંઘટ ઉઘેડયો રે, દેખાડયું મંઝાર મુખ. ॥૮॥ વર થયો ઉભોરે, કન્યા કાળી કહલાડી; પીળા પીળા ડોળારે, આતો રાંડ બીલાડી. ॥૯॥ મામો મુખ બોલ્યો રે, વાત તું કરેછે કેવી;કન્યાતોરૂપાળીરે, તારી માબીલાડી જેવી. ॥૧૦॥ ખેંચોટી બેસાડયોરે, કન્યા ધારે દેવા દુઃખ;ઘુંઘટઉઘેડયોરે; દેખાડયું છે સ્વાન મુખ. ॥૧૧॥ વર થયો ઉભોરે, બાજઠથી પડયો ઉતરી; મામા નહી પરણું રે, જુઓ કન્યા કુતરી, ॥૧૨॥ મામે કહ્યું બેશ હેઠોરે, મોઢેથી ગાળ ભણી; તારી માછે કુતરીરે, કહી કુખમાં ચોટી ખણી.॥૧૩॥તવઘુંઘટ ઢાંકયોરે, વરરાયને દેવા દુઃખ; ઘુંઘટ ઉઘેડયોરે, દેખાડયું ગર્ધવ મુખ. ॥૧૪॥વર થયો ઉભોરે,મામા હું તો જઇશમરી; મ્હારે નથી વરવું રે, આતો છે ખરનીખરી. ॥૧૫॥મામેહાથ ખેંચ્યોરે, ખોટી વાત કરે કેવી; માર્યો એકઠોંશોરે, તારીમા ગર્ધવ જેવી.॥ ૧૬ ॥ વરને બેસાડયોરે, માયાવી તો દેછે દુઃખ;ઘુંઘટ ઉઘેડયોરે,દેખાડયું રાક્ષસમુખ. ॥ ૧૭ ॥ વર થયો ઉભોરે, મામા ભારે ભુડું થશે; આતો રાંડ રાક્ષણીરે. મને તમને ખાઈ જશે. ॥૧૮॥ ભાનુમતી આવીરે, દીકરાનું દુઃખજુએ, બેટા ઘડી કષ્ટ વેઠોરે, પાલવથી આંસુ લુએ. ॥૧૯॥ મને જે વિતેલું રે, મન મારૂં જાણે છે; મામાજીયે જોયું નથીરે, માટે પક્ષ તાણેછે ॥૨૦॥ ત્યારે મામો બોલ્યોરે, ગોર ઉતાવળ કરો;કહોના કહો પણરે,છોકરો કૈ બીધો ખરો. ॥૨૧॥ વળણ. ॥ ગોર બેઉ વળતું બોલીયા, કહો શી કરીયે ભુલ; તેથી ઉતાવળ હોય તો કરીએ સરાવ્યા તુલ્ય.

કડવું ૪૨ રાગ સવૈયા.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા,સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહીમાય. ॥ ૧ ॥ ઓળો ગોળો ગોરે વાળ્યો, ઝટપટ પુરૂં કરવા, વર કન્યાને ઉભાં કીધા, મંગળફેરા ફરવા. ॥ ૨ ॥ વરરાય રડતો ઉભો રહ્યોને, કન્યા ઉભી આંખ મીંચી; વરના કરતાં દેખાય કન્યા, એક વેહેંતજ નીચી. ॥૩॥ પેહેલું મંગળ ફેરો ફેરવ્યાં; ફરી ઉભાં નારી નર; બાજઠે બેઉ ઉભાં રહ્યાં તો, થયાં બરાબર. ॥૧૪॥

સકળ સભા વિસ્મય પામી,કજોડાપણું ગયું;ઉંચાનીચી જરા હતું તે, હવે બરાબર થયું ॥૫॥ હેવે બીજું મંગળ ફરતાં, કરી માયાની કુંચી; વરરાય નીચો પડી ગયોને; કન્યા થઇ હાથ ઉંચી ॥૬॥ એવે ત્રીજુંમંગળ વરત્યું, ફરી ઊભાં બેઉ સાથ; વરરાજા છેક નીચો પડીયો, કન્યા વધી બે હાથ ॥૭॥ જોઈ સભાસદ વીસ્મય પામ્યા, કેમ પડી ગઈ ખોડ, આ વરકન્યા શોભે કેવા, મા દીકરાની જોડ ॥૮॥ તે જોઇને બળદેવજીનું, દાઝયું અંતઃકરણ, નોહ્યનોહ્ય મારી દીકરી આ,થયું કન્યાનુંહરણ ॥૯॥ આતો છે કોઈ કપટી કન્યા, પુરણ પ્રગટી રીસ; હળમુસળ લેવા ગયા ઘરમાં, છેદું એનું શીશ ॥૧૦॥ સભામાંથી ઉઠીને નાઠા, ચેતી ગયા ભગવાન; ગટોરગછને ગોવીંદજીયે, તરત બતાવી સાન ॥૧૧॥ સાન કરી સમજાવી દીધો, પોતે જાદવરાય; હવે વીલંબ કાંઈ ન કરતો, તું થઇ જા વીદાય ॥૧૨॥ તવ માયાવી ચાતુર ચેત્યો,વરરાજાને ઝાલ્યો આવોરે ઘણી લાડકવાયા, કહીને બગલમાં ઘાલ્યો ॥૧૩॥ મંડપ ઉપાડી માંથે લીધો, હેડંબાને તન; વાવંટોળ વીજળી કરીને, ચઢી ગયો ગગન ॥૧૪॥ અંત્રીક્ષ જઇને ઉભો રહ્યો, બોલ્યો મુખ વચન; સાંભળજે સુત અંધ તણા તું, રાજા દુરીયોધન ॥૧૫॥ રાંડીરાંડના શુકન લેઈ, દ્વારીકામાં તું પેઠો;અરજુન નંદન અભીમન્યું, સુરેખા પરણીબેઠો ॥૧૬॥ ત્રણ દીવસ તમને વીતાડયું, તેતો મ્હારૂં કામ; હું ભીમસેનનો દીકરો, ગટોરગછ મુજ નામ॥૧૭॥કન્યા લૈ નાશી નથી જાવું; છું ક્ષત્રી સંતાન; વઢવું હોય તો આવજો, સરવે બાગ તણે મેદાન ॥૧૮॥ તવ દુરીયોધને બુમ પાડી, શીદ ભાગે ઘરસુત્ર; એ ભીમસેનના દીકરાતું, આપ મ્હારો પુત્ર ॥૧૯॥ એવું સાંભળી ગટોરગછે, વરને બગલથી લીધો; પરણજે તું તારી માને કહીને નાંખી દીધો ॥ ૨૦ ॥ શેવકોએ અદ્ધર ઝીલ્યો, કુંવર થરથર કાંપ્યો; દુરીયોધને ખોળામાં લેઈ, રૂદીયા સરસો ચાંપ્યો ॥૨૧॥ એ બેટા શું શું દુઃખ પડીયું, બોલ્યો લખમણ એમ; વારે વારે મેં કહ્યું મામાને, તોહે ન આવ્યો વ્હેમ ॥ ૨૨ ॥ ચાર પ્રકાર રૂપ બતાવ્યાં; મામાયે જુઠું જાણ્યું; રડી રડી ઘણું કહ્યું પણ, મનમાં કાંઇ ન આણ્યું ॥૨૩॥ દુરીયોધન કહે ધીક્કાર મામા, વરસપડયાં સૌ છુટી; રડી રડીને છોકરે કહ્યું, તોહે માની વાત જુઠી ॥૨૪॥ મામો કહે શું વાંકો વળીને, જોવું કન્યાનું વાન;શા સારૂ મને ઠબકો દેછે, મુઓ વર બળી જાન ॥૨૫॥ એટલામાં બળદેવજી આવ્યા, હળમુશળ

લેઈ હાથ, કયાં ગઈરે કારમી કન્યા, તવ બોલ્યો ભુનાથ ॥ ૨૬ ॥ એ હળધારી ન્હોય એ કન્યા, ભીમ તણો એ તન; સુરેખાને પરની બેઠો નર સુત અભેમન ॥૨૭॥ ગટોરગછ છે નામ એનું, કન્યાનું સ્વરૂપ કીધું; હાથી ઘોડા ઘરેણું આપી, એમ ધન લુંટી લીધું ॥ ૨૮॥ એવું સાંભળી બળદેવ બોલ્યા, સાંભળો કૃષ્ણવીર; જ્યારે ને ત્યારે પાન્ડવ નડે, ઓરે શામ શરીર ॥૨૯॥ પાન્ડવને તેં પેંધા પાડયા, ભગની લેવા દૈને; ભગની તેડવા ભીમ આવ્યો, તે ગયો ખુબ ખઇને ॥ ૩૦ ॥ વળી પાછો સહેદેવ આવ્યો, બાઝી ગયો બહુ થઇને, વળી અભીમન્યું યુદ્ધે આવ્યો,દાનવ શરણે લઇને ॥૩૧॥ આજતો આવ્યો પુત્ર ભીમનો કર્યું કન્યાનું હરણ; હવે તેનું કેમ કરવું, ઓરે અસરણા સરણ ॥૩૨॥ પ્રભુ કહે કે કેમ કરવું તું, જેવી તમારી મરજી; તવ બળદેવ કહેલુગડાં પહેરો, યુધ્ધે ચડવું હરજી ॥૩૩॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે લ્યો પહેરીઆવું, કહીને ઘરમાં ગયા; એવામાં દુરીયોધન બોલ્યો; જાદવ તો ત્યાર થયા ॥૩૪॥ એ ભીસ્મ દાદા એ દ્રોણ ગુરૂ, જુઓ વાળ્યો આડો આંક; કન્યા લીધી લક્ષમણાની, આજ જુઓ કોનો વાંક ॥ ૩૫ ॥ દ્રોણ ગુરૂ કહે વાંક એમનો, કરવું હોય તે કરો, છત્રપતીયે આજ્ઞા દીધી, આયુદ્ધ સરવે ધરો ॥ ૩૬ ॥ ગોર કૃપાચાર્ય અશ્વસ્થામા, દ્રોણ ને ભીસ્મ પીતાય; વીચાર કરવા લાગ્યા બેશી, એકાંત સભામાંય ॥ ૩૭ ॥ દ્રોણ કહે કેમ કરશું દાદા, છોકરાં આડો આંક;ભીસ્મપીતા કહે ન્યાય કરો તો, નહી છોકરાંનો વાંક ॥ ૩૮ ॥ પ્રથમ કન્યા એ છોકરાંની, બળદેવે ગાંડાઈ કીધી; પણ દુરીયોધને કુટુંબીની, કહો કેમ કન્યા લીધી ॥૩૯॥ આરતીયોતો આંધળો હોયે, બળદેવજીતો તેવા; પણ કૌરવો એ કન્યાને; કબુલ કરનાર કેવા ॥૪૦॥ અભીમન્યુએ અભીમન્યુની; તારૂણી લીધી તાણી, શું તે લેવા દે બીજાને, પોતાનું ખુએ પાણી ॥ ૪૧ ॥ બે છોકરે વ્યાજબી કર્યું છે, તવ કહ્યું કૃપાચાર; લોકો કહેશે પરણાવ્યા વીના, રહ્યા ગંગા કુમાર ॥ ૪૧ ॥ જગતની રીતી પ્રમાણે; જાનૈયાને લાજ; કેહેણી થાશે આપણે માથે, વીચારો ભીસ્મ મહારાજ ॥ ૪૩ ॥ ભીસ્મ પીતા કહે તમે વીચારો, ઓરે ગોર ગુરૂ આજ; આપણું રહેને પરનું પરણે, તો જાય જગતમાં લાજ ॥૪૪॥ અભીમન્યુ પણ આપણું છોરૂં, તેથી રાજી થઇયે; ઠાલા પાછા વળતા નથી, પરણાવીને જઇયે ॥૪૫॥ આવીછે કન્યા ઘરમાંને ઘરમાં, નથી ગઇ પરઘેર; દ્રોણ કહે તે વ્યાજબી કહો છો, હવે શી કરવી પેર ॥ ૪૬ ॥ કૌરવ જાદવ ભેગા

થઇને, બે છોકરાને નડશે; આપણુને યુદ્ધમાં સંગ લેશે, ત્યાં તો વઢવું પડશે ॥૪૭॥ તે માટે આપણે કેમ કરવું, ઓરે ભીસ્મ પીતાય; આપણ છતાં છોકરાને મારે, અણુઘટતું દેખાય ॥૪૮॥ ભીસ્મપીતા કહે આપણે સૌની સાથે યુદ્ધમાં જાવું;સામા મોરચા બાંધ્યા પછી, આપણે અળગા થાવું ॥૪૯॥ આપણે ચારે સત્ય પુરૂશોએ, યુદ્ધથી કોરાણે રહેવા; બળદેવ કૃષ્ણુને બોલાવીને, આપણી પાસે લેવા ॥૫૦॥ કહેવું કે નાના છોકરા સાથે, આપણું એ નહી કામ; જાદવ કૌરવ નથી ઓછા કરવા દો સંગ્રામ ॥ ૫૧ ॥ એમ સમજાવી આપણી પાસે, રાખવા કબજે કરી; છોકરા નથી હારે એવા, વઢવાના સુર ભરી ॥ ૫૨ ॥ તે કરતાં બળદેવને કૃષ્ણ, ઉપડશે જે વારે; છોકરાની પક્ષ આપણે:કરવી; સામા થવું તે વારે ॥૫૩॥ એમ ચારે :જણે સંતલસ કીધી, એવામાં દુરીયોધન; પોતાના યોધ્ધાને આજ્ઞા કીધી, તૈયાર થઓ સહુ જન ॥૫૪॥ એમ કરવા માંડી તૈયારી, જાદવ કૌરવ લોક; ગટોરગછ મંડપ લેઇને, ગયો બાગ અશોક ॥ ૫૫ ॥ ભોંયરા બારણે મંડપ મુકયો, પરણાવવાને સાર; ભોજાઇને આવકાર દેઈ, બોલાવ્યા ભોંયરા બ્હાર ॥૫૬॥ એક સહસ્ત્ર દૈત્ય બનાવ્યા, વિવેક વાત વીચારી; તેમાંથી પાંચસેં નર કીધા,પાંચસે કીધી નારી ॥૫૭॥ સભા કરીને પુરૂષબેઠા,ગાય છે ગીતાં નારી; એવે નારદને બોલાવ્યા;ઘરવીશે ગીરધારી ॥૫૮॥ચુડો પાનેતર કંકુપડો;મીંઢળ નાડાછડી, જે જોઇએ તે સામગ્રી આપી,નારદને તે ઘડી ॥૫૯॥ પછી પ્રભુએ આજ્ઞા આપી, અશોક બાગમાં જાવો; મંગળે મંગળે દાન દેઉં છું, વરકન્યા પરણાવો ॥ ૫૯ ॥ તવ નારદજી બાગમાં ગયા,કન્યાયે કીધો શોર, નારદજીને નજરે દેખી,આવ્યું પગમાં જોર ॥૬૦॥ ઓરે મારા નારદ કાકા, જઇને કહો આ કરણી, મારા તાતને એટલું કહેજો, જાય જુનો વર પરણી ॥ ૬૧ ॥ એટલે માયાવી રાક્ષસ બોલ્યા, હવે કોળીયો કરીયે; સુરેખા કહે હવે ન બોલું,આવો અભીમન્યું વરીયે ॥૬૩॥ નારદ કહે આ વર સારો, બેશ પરણાવી દેઉં; બેઠા નારદ પરણાવવાને, કારણ કૃષ્ણનું દેવું ॥ ૬૪ ॥ વલણ ॥ કારજ સઘળું કૃષ્ણનું, દે છે કન્યાદાન; વ્યાસ વલ્લભ વાણી વદે, છે સાહાય શ્રી ભગવાન.

કડવું ૪૩ મું. રાગ રહેણીનો.

ત્યાંતો સમે વરતે સાવધાન, શોભા ઘણેરીરે; ત્યાં તો દાન દે છે ભગવાન, શોભા ઘણેરીરે ॥૧॥ એવે રાક્ષણીયો ગીત ગાય, શો. ત્યાં તો હસ્ત મેળાપક થાય, શો. ॥૨॥ ચોરી પેહેલું મંગળ વરતાય, શો.તે માં ગાયોના દાન અપાય, શો, ॥૩॥ પછી બીજું મંગળ વરતાય, શો.તે માં દાશીના દાન અપાય, શો. ॥૪॥ ચોરી ત્રીજું મંગળ વરતાય, શો. તેમાં ભુમીમાં દાન દેવાય, શો. ॥૫॥ ચોરી ચોથુ મંગળ વરતાય, શો. તેમાં ભંડાર સહીત અપાય, શો. ॥૬॥ પછી રૂપૈયા વીંટીયો રમાય,શો; લાગ્યાં વરકન્યા ગોત્રજને પાય, શો. ॥ ૭ ॥ વલણ ॥ વર કન્યા પરણી રહ્યાં,પ્રભુએ દીધું દાન; કહે વલ્લભ પછી કૃષ્ણજી, યુદ્ધે થયા સાવધાન.

કડવું ૪૪ મું.રાગ સાખી.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય;વીસ્તારી તુજ ને સંભળાવું, સુરેખા હરણ મહીમાય ॥૧॥ કૃષ્ણ પ્રભુ તઇયાર થઇને, હાથ લીધાં હથીયાર, ક્રોધ સ્વરૂપ ધારણ કરીને, નીકળીયા ઘર બ્હાર ॥૨॥ એક લક્ષ સાઠ સહસ્ત્ર એકાશી, કુંવર કેરી જોડ; હળધારી હળ લઇને આવ્યા, જાદવ છપનક્રોડ ॥૩॥ દુરીયોધને અગીઆર ક્ષોણી, સેન્યા કીધી ત્યાર; છ કારભારી ને સો ભાઈ, હાથ ગ્રહ્યાં હથીઆર॥૧૦॥ દીધા ડંકા ઉપડયા બંકા, સતવાદીનર ચાર,તે પણ આયુદ્ધ લઇને ચાલ્યા,સૌ સાથે તે વાર ॥ ૫॥ વર કન્યાપણે પરણી રહ્યાં, નારદ બોલ્યા વાણ; લાવો કુંવર હવે અમને, આપો દક્ષણા દાન ॥ ૬ ॥ ગટોરગછ કહે ભોંયરા વીશે, નગદ નાણું ભરીયું; નારીનાં વસ્ત્રને શણગાર શુદ્ધાં, તમને અરપણ કરીયું ॥ ૭ ॥ નારદજીએ આશીશ દીધી, થયા અંતરધ્યાન; પછી ઉતર્યા ભોંયરા વીશે, પાંડવના સંતાન ॥ ૮॥ કન્યાને જઇને બેસાડી; રાક્ષસ ચોકીમાં ચાર, ગટોરગછ કહે મમ વીરા, નીકળો યુદ્ધે બ્હાર ॥ ૯ ॥ સુરેખા કહે એકલી હું, રહું કેવે પ્રકાર એટલે બનાવી માયાવીયે, નાની છોકરીયો ચાર ॥૧૦॥ સુરેખાના જે વડી તેતો, જોઇ સુરેખાને ગમે; પાંચે જણીયો ભેગી થઇને, વીવીધ રમત રમે ॥૧૧ ॥ પછી બે ભાઈ બ્હાર નીકળીયા, કેવો કરયો વીવે-

ક; માયાવી સત્તરદૈત તણો ત્યાં, રથ બનાવ્યો એક. ॥ ૧૨ ॥ તેમાં અભીમન્યુ બીરાજ્યો, સંગ્રામમાં જીવ પેઠો; ઘોડાના અછોડા ઝાલી, માયાવી હોંકવા બેઠો. ॥ ૧૩ ॥ ખરખર ખરખર રથને હાંકયો, ચાલી આવ્યો મેદાન; હીમ્મત રાખી રણમાં ઉભા, યુદ્ધ કરવા બળવાન. ॥૧૪॥ એટલે જાદવ કૌરવ આવ્યા, યુદ્ધ તણા મનસુબા; મેદાન વિશે જુદેજુદે, જથે જઇને ઉભા. ॥ ૧૫॥ ભીસ્મ કૃપાચાર્ય અશ્વસ્થામાં, દ્રોણ ગુરૂ બળવાન; તે ચાર જૈને અળગાઉભા, માહા મોટું મેદાન.॥૧૬॥ એટલે બોલ્યા અંતરયામી, ભીસ્મ પીતાશું એમ; ચાર સત્ય પુરૂશો સંપ કરી, અળગા ઉભા કેમ. ॥૧૭॥ ભીસ્મ પીતા કહે બાળક સાથે, આપણે વઢવું ન ઘટે;જો કદી છોકરાં જીતશે તો, તૈયાર છીએ છેવટે. ॥૧૮॥ જાદવ કોરવ સેન્યા સાથે, શું બેને નહી જીતે, ચરચા જોવારહ્યા ઉભા; મોટા મોટાની રીતે. ॥ ૧૯ ॥ તમારે પણ ચરચા જોવા, અળગા રેહેવું જોઇએ; છેવટ સરવે સામા થૈશું, વાંક કાઢે નહી કોઇએ. ॥૨૦॥ તવ કૃષ્ણે કહ્યું બળદેવ બંધુ, સમજણની એ વાત; ચાલો એમની સાથે જઇને, ઉભા રહીએ ભ્રાત. ॥૨૧॥ એમ વીચારી બન્ને બંધુ, સતીયા પાસે ગયા; ભીસ્મ પીતાના રથની સાથે,રથ રાખીનેરહ્યા.॥૨૨॥ ભીસ્મની જોડે રથ પ્રભુનો,પ્રભુ જોડે બળદેવ; ભીસ્મ પીતાયે સાનકીધી, રથ ભીડાવો એવ. ॥૨૩॥ એટલે ગુરૂરથ હંકારી, બળદેવ પાસેઆવ્યા; તેમની જોડે ગોર કૃપાચાર્ય, રથ પોતાનોલાવ્યા.॥૨૪॥ ભીસ્મનીજોડે અશ્વસ્થામા, રથ રાખીને રહ્યા; ચારે જણનીવચ્ચમાબંને, બંધુ કબજે થયા. ॥ ૨૫ ॥ ભીસ્મે દ્રોણને સાન કીધી. આપણે કોઇ ન વડવું, છોકરાં ઉપર આ ઉપડે તો એપર આપણે પડવું. ॥૨૬॥ વચ્ચમાં ઘાલી નાંખવા કચરી, શું કરે બળ ગોપાળ; આપણાં બેઉ છોકરાનો, ન થાય વાંકો વાળ. ॥ ૨૭ ॥ એવી સંતલસ એમણે કીધી, પ્રભુના મનમાં કાંઇ, લડવઇઆ બે તરફે ઉભા, મેદાન ભુમી માંઇ. ॥ ૨૮ ॥ અળગા ઉભાછે છોકરા બેઉ, બોલ્યો અભીમન્યુએમ;જો ભાઇ જુજવા બે જથે ઉભા, કહો કરીશું કેમ. ॥૨૯॥ ગટોરગછ કહે વીરા મ્હારા, શા સારૂ ગભરાઓ; તમોને ન ફાવે તે દો મુને, ફાવે ત્યાં તમે જાઓ.॥૩૦॥ લઢી વઢીને પક્ષ તમારી; કરીશ મ્હારા વીર; જરાએ ગભરાશો નહી, રાખજો રૂદે ધીર. ॥૩૩॥ એટલે બોલ્યો અભીમન્યું, રથ લઇ તતપર થાઉં; તમે જાવો જાદવ વીશે; હું કૌરવમાંજાઉ.॥ ૩૨ ॥ ગટોરગછ

તવ ઉતર્યો હેઠો, રથમાંથી તે વાર;અભીમન્યુ કહે વારતા સુણો, સુરા નર સરદાર ॥૩૩॥ રથ તમારો માયાવી છે, વાગે કોઇની ચોપ, તો નીરાધાર થઇને હું બેસું. થઈ જવાનો લોપ ॥૩૪॥ ગટોરગછ કહે હું જાણું છું,તે કેમ ભુલી જઇશ;લઢીશ વઢીશ પણ તમારી; ખબર લેતો રહીશ ॥૩૫॥ એમ કહીને પોતે ચાલ્યો, જાદવ સામો થાય; અભીમન્યુ રથ હંકારી, કૌરવ દળમાં જાય ॥૩૬॥ જૈને ઉભો દુષ્ટો સામો,અરજુન જીનો તન; માયાવી ગયો જાદવમાં, ત્યાં મોખરે પ્રદુમન ॥ ૩૬ ॥ પુત્ર પ્રભુનો સહુથી મોટો, બોલ્યો મુખ વચન; શું આવ્યો તું અમારા સામો. એ રાક્ષસીના તન ॥૩૭॥ ક્ષત્રીનું કુળ છે કેવારે, શોધી જો તારાં પરીયા; નાત બહાર રહ્યા સંતનું રાજા, માછીની પુત્રી વરીયા ॥૩૮॥ તારા બાપનો કાકો લાવ્યો, વરેલી નંદીની નારી, કુન્તલપુરના રાજાયે દીધી, ફક્ત ફોઈ અમારી ॥ ૩૯ ॥ કુંતા કુંવર પાંચે કુંવારા, સમજી સામો થાને,તાણીતોશી તુજ તાત વર્યો,રાક્ષસી હેડંબાને ॥૪૦॥ મુજ સામો તું શોભતો નથી; એ રાક્ષસીના પુત્ર, પાંડવ વર્યા એકના રીને, ત્યારે થયું ઘરસુત્ર ॥ ૪૧ ॥ અમારી કન્યાનું હરણ કીધું, મરણ આવ્યું તારૂં; માયાવી કહે પુત્ર પ્રભુના, સાંભળ બોલવું મ્હારૂં ॥૪૨॥ તારા દાદા વાસુદેવજીને, કંસે કન્યા દીધી; કુળવંતને કેમ છુટા ન મુકયા, કાળાગ્રહે કેદ કીધી ॥ ૪૩ ॥ પુછી જો તુજ તાતને એ, કાળાગ્રહમાં અવતરીયા; ગાયો ચારી છાશ પીને, ગોકુળમાં ઊછરીયા ॥ ૪૪ ॥ તારા બાપને કોને દીધી, કન્યા સન્મુખ હાથ; અંબાવના ડેહેરામાંથી લાવ્યા, રૂક્ષમણી તુજ માત ॥ ૪૫ ॥ નરકાસુરને મારી નારી, લાવ્યા સોળ હજાર; જાંબુવંતી રીંછડી લાવ્યા, શરમ ન આવી લગાર ॥૪૬॥ કુળ તારૂં તું રાખ્ય છાનું, પાનું બધું મુજ હાથ;હજુ બીજું સાંભળવું હોયતો, ઘણી લાંબી છે વાત ॥ ૪૭ ॥ એવાં વચન સાંભળીને, બોલ્યો પ્રદુમાન; રાતો તાતો ક્રોધે ભરાયો, શામ તણો સંતાન ॥ ૪૮ ॥ ॥ વલણ ॥ ક્રોધે ભરાયો અતી ઘણો, કૃષ્ણ પ્રભુનો તંન; કહે વલ્લભ વળી બોલીયો, વઢવાનાં વચન.

કડવું ૪૫ મું રાગ પ્રદુમન કહેછે. મનહર છંદ.

ભીમ સુત કીયો, તુત મર્દમેં તું ભયો ભુત; અબ હાથ આયગયો

ઠામ મૈ બેઠારેગો ॥ નગ્રમે તોફાન કીયો, પ્રપંચ લગાય ગીયો; બલીયે સું બાથ દીની, અબ તું બીચારેગો ॥ જમ જૈશે જાદવહે, કાલ જૈસે કૌરવ હે, સબ હીલમીલ તેરા, પ્રાનકું નીકારેગો. ॥ દેખ મેરા બાન સાન, ભાન તો ભુલાય દઉં, દોનુંકું પકર કર; કરશે સંહારેગો ॥ ગટોરગછ કહે છે ॥ પાઉંપર પાઉંપર, પ્રભુ કે નંદન તુંહી ભગ જા નહીતો મેરા, દૈત લલકારેગો ॥ માયાવી મધેગાજબ, જાન નીકારેગા તબ; કબ નહી લરૂ એસો, તોબા તું પોકારેગો ॥ આપો આપ બલ કરૂ, તબ મેં પીછો નપરૂં; પકરપકર કર બ્હોત માર મારેગો ॥ કૌસનકે સુત સબ, દાવમેં આયાહો અબ; કેસ ગ્રહી ગ્રહી લેકે, દરીયેમેં ડારેગો ॥—રાગ ચોપાઇ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયે વચન, સુણ પરીક્ષત રાયના તન; એવું બોલ્યો ગટોરગછ જ્યારે, કોપે ચડીયો પદુમન ત્યારે, ॥૧॥ એવે કૌરવમાં શું થાય, મુખ્ય લડવૈયો કરણરાય; સાથે રાખેલા બે સંતાન, સામો આવ્યો ત્યાં અભેમાન ॥ ૨ ॥ તેવો ગાજીને બોલ્યો કરણ, છોકરા આવ્યું તારૂં મરણ; તવ બોલ્યો અભીમન્યું રાય,જીવવું હોય તો પડ પાય ॥ ૩ ॥ એવે કરણ તણા બે તન, બોલ્યા પીતા પ્રત્યે વચન; તાતજી નવ બોલશો કાંઈ, અમે લઢવાના બે ભાઇ ॥૪॥ જાઓ જઈ બેસો કોરાણે, એને મારવાના આ ટાણે જાણ્યું કરણેવઢવા દેવું, જોવું દીકરા કરેછે કેવું ॥પ॥ એવું સમજીને એ ખશીયો, બેઠો અળગો જોવા યુદ્ધ રશીયો; એના વ્રશકેતુ ચંદ્રકેતુ, તેને થયો વઢવાનો હેતુ ॥ ૬ ॥ અભીમન્યુ સામા બેઉ ઉભા, કીધા યુદ્ધ તણા મનસુબા, બોલ્યો વ્રશકેતુ વચન, જોતું ઝપાટો નરના તન ॥ ૭ ॥ વળણ ॥ જોજે ઝપાટા અમ તણો, કહેછે કરણ કુમાર; વદે વક્ષભ બેઉ બોલતા, મનમાં ધરી અહંકાર ॥

કડવું ૪૬ રાગ ઝુલણા સાખી.

તડો વડ બે જણારે, બરોબર બે જણારે ॥ટેક॥ વ્રશકેતુ બોલીયો, કન્યા દે પડ પાય; અભીમન્યુ કહે વર રાયને, વરે ભાનુમતી એની માય. તડો૦ ॥૧॥ વ્રશકેતુ બોલીયો, હમણાં વધ્યું ધર સુત્ર; બોલ વીચારી બાળકા, તુંતો મંત્રના પુત્રનો પુત્ર. તડો૦ ॥ ૨ ॥ અભીમન્યુ વળતું વદ્યો, સાંભળ મુજ વચન; મુજ સામો શોભતો નથી, તુંતો દાશીના તનનો તન. તડો૦ ॥ ૩ ॥ વ્રશકેતુ બોલીયો; કપટ અમે જો કી-

ધું; તારા બાપને બાજી રમાડી, કેવું રાજપાટ ધુતી લીધું. તડો૦ ॥૪॥ અભીમન્યુ કહે કપટી તણું, ખરાબ થાશે ખાણું; મારા ભાઇએહાથી આપી, કેવું નગદ લીધું નાણું. તડો૦ ॥ ૫ ॥ વ્રશકેતુ બોલીયો, જો અમે સમસેર કાહાડ્યા, કરૂપતી નગ્ન નચાડવા, કેવા ભરી સભામાં લાવ્યા. તડો૦ ॥૬॥ અભીમન્યુ કહે મુજ બંધુએ; સણગાર દૈ રચના રચાવી; તારી કાકાયોને તારી માને, આખી રાતજ નગ્ન નચાવી.તડો. ॥૭॥ વ્રશકેતુ વળતું વધો, શુભ અરજુનના તન; દુઃખ દેવા તુજ તાતને, કેવા કાહાડયા છે અઘોર વન. તડો૦ ॥૮॥ અભીમન્યુ કહેબદલો વાળવા, ગટોરગછે દાવ ધાર્યો, શાકભાજી ખવરાવીને, કેવા ઓકાવી અઘાવી માર્યા. તડો૦ ॥૯ ॥ કરણ કેડેથી બોલીયો, આતો જીભ જુધ થાય; મહેણું મારે તુજથી સવાયું, મ્હારૂં પેટ પાસુ બળી જાય. તડો૦ ॥૧૦॥ વળણ ॥ માટે મ્હારા, દીકરા, ઢુંકીકરે જીભ્યાય; કહે વલ્લભ ઉશકેરીયા, વઢવાને એ રાય ॥

કડવું ૪૭ મું રાગ સાખીનો.

વૈશમપાયે એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વીસ્તારીતુજને સંભળાવું, યુદ્ધ તણો મહીમાય ॥ ૧ ॥ કરણરાયે કુંવરોને, ઉશ્કેર્યા તે વાર; એટલે વ્રશકેતુ ચંદ્રકેતુ, બન્ને ગ્રહ્યાં હથીઆર ॥ ૨ ॥ અભીમન્યુયે ટંકાર કીધો, હિમ્મત રાખી અપાર; એટલે સઘળા કૈરવ લોકે ઉપાડયા હથીઆર ॥ ૩ ॥ જાદવ જુધમાં પ્રદુમને, ઉંચો કીધો હાથ; એટલે આયુધ લૈને કોપ્યો, જાદવનો સહુ સાથ ॥ ૪ ॥ રોશે રૂઠયા, અગની ઉઠયા, મનમાં અપરમપાર; ગુપતી ગેડી ગદાયો લેઇ, દેવામાંડયો માર ॥ ૫ ॥ માયાવી એટલો જાદવ ઝાઝા, કરતા સોર બકોર; કીડી ઉપર કટક ચઢે, તેવું કીધું જોર ॥ ૬ ॥ તોફાન દેખી માયાવીને,પુરણ પ્રગટી રીસ; કેશ છોડીને પાશાણ વિશે, એણે પછાડયું શીશ ॥ ૭ ॥ મસ્તકમાંથી જુજુ જેવા,જીવ ખર્યા હજાર; પવનને પ્રથવિ અડીકે,દૈત્ય થયા તે વાર ॥ ૮ ॥ તાડપુર ઉંચા નાકે બુચા, ગજ ગજ લાંબા દંત; જાદવ ઉપર જોર જણાવ્યું, લેવા માંડયો અંત ॥૯॥ મારો મારો મુખે ભાંખે, નાંખે કારમી ચીસ; કૈરવમાં યુધ શરૂ થયું, સૌને વ્યાપી રીસ ॥૧૦॥ વ્રશકેતુએ બાણ માર્યું, અભીમન્યુને અંગ; અરજુન સુતે સામુ મારી, તે બાણ કીધું ભંગ ॥ ૧૧ ॥ ચંદ્રકેતુએ મંત્ર ભણીને,

માર્યા અગણીત બાણ; અભીમન્યુએ સામા મારી, સર્વે કર્યાં ભંગાણ. ॥ ૧૨ ॥ પછી પોતે બાણ લેઇને, નાગ પાસ મંતરો સાંધ્યા; કરણના બે દીકરાને. અવળે હાથે બાંધ્યા. ॥૧૩॥ તે દેખીને કરણ ઉઠયો, આવી ઉભો તે ઠામ; પોતાના પુતરોને કહયું, બોલ્યું બાપનું નામ. ॥૧૪॥એમ કહીને હાથ છોડયા, મેઘનાદે ગડગડીયો; આયુધ લીધાં હાથમાંને, યુધ્ધે તુટી પડીયો. ॥૧૫॥ અગણીત મંત્રથી બાણ છોડે, સુર્ય તણો કુમાર; બાણ એનું એક જતા જતામાં થાય છે સાઠ હજાર. ॥૧૬॥ મારે અભિમન્યુ અગણીતું, વાયુ વેગે જાય;બાણ એનું એક જતાજતામાં ચાળીસ હજાર થાય. ॥૧૭॥ કરણ આગળ કેટલું ગજું, ઘણો પડે છે માર; વળી આસપાસના યોદ્ધાનાં, આવે ઘણાં હથીયાર. ॥ ૧૮ ॥ તો પણ યુદ્ધ ટકાવી રહયો છે, અરજુનજીનો તન; જાદવમાં બહુ જોર કરે છે, બળીયો પ્રદુમન. ॥ ૧૯ ॥ શીવ તણું એક બાણ લીધું, માર્યું કરીને કોપ; ગટોરગછના દૈત્ય માયાવી, તેતો કીધા લોપ. ॥ ૨૦ ॥ તે દેખી માયાવી કોપ્યો, જણવિ ઝાઝી રીસ; પાશાણ વીશે પોતે પછાડયું, ચાળીસ વેળા શીશ ॥ ૨૧ ॥ ચાળીસ હજાર રાક્ષસ થયા, લાંબા ત્રણ ત્રણ તાડ; :બળવંતાને બીહામણા બહુ; લાંબા પોહોળાં હાડ. ॥ ૨૨ ॥ પછી પાછું શીશ પછાડયું, ફરીથી ચાળીસવાર; સાત તાડવા ઉંચી બનાવિ,રાક્ષણી ચાળી હજાર. ॥૨૩॥ ગર્ધવમુખીને ભુંડમુખી, સ્વાનમુખીકીરમુખી;વાયસમુખીહરણમુખી,કોસુંવાળીકોલુખા ॥ ૨૪ ॥ કે પીતવરણિકંઇરક્તવરણિ, કૈંશામવરણાકાળિ; સાતસાતગજનાદંત લાંબા,કૈંક ટુકા કેશવાળી. ॥૨૫॥ કૈ રાક્ષણીએ ચણીયો પેહેર્યો, કેંયે ઢાંકયા કેશ;કંઇયેકછેલગોટિ.વાળી, કૈં છેનગનવેશ.॥ ૨૬ ॥ અકકેકતાડવા સ્તન લાંબા,કારમીલડાઇ ધારે; બે ભુજમાં બે સ્થાનગ્રહીને, જાદવલોકને મારે ॥૨૭॥ દશ દશ જોદ્ધા દબાય તળે, પામે છે બહુ ત્રાસ; રાક્ષસીનો ભય ભારે ભાસે, કરતા નાસાનાસ. ॥ ૨૮ ॥ કૈં રાક્ષણી પડે ટોળામાં, કૈં જાદવને ઝાલે; મરડા મસળી મોઢામાં ને, નસ્કોરામાં ઘાલે, ॥ ૨૯ ॥ એ રીતે રાક્ષસીયો લડતી, જબરું દૈવત દાખે; રાક્ષસ લોકો ખોળાને ખોબા, ભરીને રેણું નાખે. ॥ ૩૦ ॥ જાદવ ઉભા આંખો ચોળે, રોળેરાક્ષણી દોડી;ધુળ થકીઅંધકાર કીધો, એવી જુકતી જોડી. ॥ ૩૧ ॥ હેડંબાનો દીકરો તે, ચડીયો છે ગગન; યુદ્ધ કરાવે ઉપર રહીને, ભીમસેન કેરો તન. ॥ ૩૨ ॥ વનમા જઇ ઝાડ તાડ લાવે.દારૂણ દૈવત દાખે;

મ્હોટા મ્હોટા પાહાડન ને પરવત, અંત્રીક્ષ રહીને નાંખે ॥૩૩॥ એરીતે ત્યાં યુધ ચાલે, કૌરવમાં શું થાય; અભીમન્યુ ઉપર કોપ્યો, પોતે કરણ રાય ॥ ૩૪ ॥ લઢતાં વઢતાં, કરણ રાયે, કીધો કારમો કોપ, શીવ મંત્રે બાણ મારી કીધો, કુંવરનો રથ લોપ ॥૩૫॥ પગ પાળ થયો અભેમન્યુ, વાગે ઘણાં હથીઆર, શરીરને ઓથો નવ રહયો, ઘણોક પડીયો માર ॥ ૩૬ ॥ વસ્ત્રો ફાટયા આભુશણ તુટયાં, ભોંકાઇ ગયાં તીર; રૂંવે રૂંવે ભાલોડા ભેદયાં, વહયું ઘણું રૂધીર ॥ ૩૭ ॥ ચારણી જેવું શરીર થયું, તરી ગયાં લોચન; સંભારવા લાગ્યો ગટોરગછને, કયાં ગયા બંધવ જન ॥ ૩૮ ॥ ભીડ વેળાના ભાઇ મહારા, વીસ્વાસ દેઇને વહ્યા, અરેરે રણમાં રઝળાવ્યો, હવાલ ભુંડા થયા ॥ ૩૯ ॥ એ રીતે ટળવળવા લાગ્યો, ઘણીક પામ્યો કષ્ટી; એવે સમે ગટોરગછની ગગનથી ગઇ દ્રષ્ટી ॥૪૦॥ બહુ દુઃખીયો બંધુને દીઠો, ક્રોધ હળાહળ ચડીયો, જયદ્રથ બનેવી દુરીયોધનનો, તેના રથમાં પડીયો ॥૪૧॥ જેદ્ર થને હડસેલો માર્યો, માયાવી મ્હાબળ કાવ્યો; ઘોડાના અછોડા ઝાલી, રથજ હાંકી લાવ્યો ॥૪૨॥ અભીમન્યુને ઉચકીને, બેસાડયો રથમાંય; ગટોરગછ કહે કેમ વીરા, શું તારી ઇચ્છાય ॥ ૪૩ ॥ કુંવર કહે વીરા મહારા, હવે નહી ચીંતાય; તમે તમારૂં પુરૂં કરીને, પક્ષે આવો હાંય ॥૪૪॥ માયાવી કહે વારૂ વીરા, કહી આકાશે ચડાયો, પ્રદુમાનના રથ ની નીચે, આવી અચાનક પડીયો ॥ ૪૫ ॥ ઉપાડી રથ માથે લીધો, ચઢી ગયો ગગન; અંત્રીક્ષ જૈ ગાજીને બોલ્યો, વૃકોદરનો તન ॥ ૪૬ ॥ જોરે પ્રભુના દીકરા હું, જીવજ તારો લેઉં; રતનાગર સાગરમાં તુને, રથ સહીત નાંખી દેવું ॥૪૭॥ તવ પ્રદુમાન ચેતી ગયો, મારવા ભાલો લીધો, રથ ઉપાડી ગટોરગછે, ગામમાં ફેંકી દીધો ॥ ૪૮ ॥ પછી પડયો જાદવ વીશે, કરતો સોરબકોર; મોખરાનો વડવઇઓ ગયો, ભાગ્યું સહુનું જોર ॥૪૯॥ એટલે રાક્ષસને રાક્ષણીયો, કોપ કરે મહા માઠા; જાદ વકેરા જબરા જોધા, પણ જીવ લઇને નાઠા ॥૫૦॥ ભંગરાણ પડીયું, માયાવી નડીયું; નસાડયા સહુ જન; પછી રાક્ષસ રાક્ષણીયોની; પ્રત્યે વદ્યો વચન ॥ ૫૧ ॥ વલણ ॥ યોદ્ધા પ્રત્યે બોલીયો, રાતાં રાખો રક્ષ; વદે વલ્લભ આજ્ઞા કરી, કરીયે ભાઇની પક્ષ. ॥

કડવું ૪૮ મું રાગ સવૈયાનો.

વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા, સુણ જનમેજે રાય; વિસ્તારી તુ

જને સંભળાવ્યું;યુધ તણો મહીમાય. ॥૧॥ ગટોરગછે આજ્ઞા આપી, ભાઇની વાહારે ચડો; કૌરવ કેરી સેન્યા વીશે નેત્ર મીચીને પડો. ॥૨॥ એમ કહી દૈત્યો લલકારી, પોતે ચઢયો ગગન; રાક્ષસ રાક્ષસીયોનું ટોળું, આવ્યું હસ્તે વદન. ॥૩॥ કૌરવે જાણ્યું કેર થવાનો, થૈરહયો સોરબકોર; તેદેખી અભીમન્યુના પગમાં આવ્યું જોર. ॥ ૪ ॥ હેડંબાનો સુત માયાવી, જોયું ગગનથી ધરણ; જાણ્યું કે બહુ જોર કરે છે, કપરો રાજા કરણ. ॥૫॥ એવું ધારી ઝડપ મારી, કર્ણની નીચે પડીયો રથ એનો ઉપાડી લેઇ, પોતે આકાશ ચડીયો ॥૬॥ ગગને જૈને કરી ગરજના ભુંડી વાત ભંડાવ્યું, કરણ કાકા દરીયામાં નાંખી, કાકીને રંડાવું. ॥૭॥ સાંભળી કરણ થરથર ધ્રુજ્યો, યુધ ભલેરૂં મચીયું; ખરા રંગમાં ભંગ પડાવ્યો, ભુંડું ગટોરગચીયું. ॥૮॥ નીચે નાંખી દેશે મુને, નીકળી જાશે પ્રાણ; એવું જાણી હાથમાથી, મુકયા ધનુશને બાણ ॥॥ વાંકો વળીને મારવા માટે,કરણે ભાલો લીધો; માયાવીએ રથ ઉપાડી, વનમાંફેંકી દીધો. ॥૧૦॥ હાડ કુટાયા કરણ કેરાં, ઘાટ ભલેરો ઘડીયો; ગગનથી ગટોરગછ પાછો હાથી ઉપર પડીયો. ॥૧૧॥ દુર્યોધનનિ અંબાડીમાં, આવ્યો ભીમકુમાર;છત્રપતીના બે ભુજ ઝાલી, છીનવી લીધાં હથીયાર. ॥૧૨॥ ગટોરગછે ઘોઘરો ઝાલી, પાપીને નાખ્યો હેઠો; રાતો તાતો થઇ માયાવિ, રૂદીયા ઉપર બેઠો. ॥ ૧૩ ॥ એટલે બધી રાક્ષસીઓયે, જુલમ કીધો માઠો; શકુની સૌથી પહેલોસમજ્યો, જીવલઇને નાઠો. ॥૧૪॥ એટલે નાઠા સકળ યોધા, કીધો કારમોકેર,ગટોરગછ કહે દુષ્ટ કાકા, તુજને મારૂં ઠેર. ॥૧૫॥ તવ દુર્યોધને હાથ જોડયા, તુજને લાગુ પાય; લખમણને પરણવું હશે તો, પરણશે એની માય. ॥ ૧૬ ॥ ઓ ભાઇ જીવતદાન દે મુને, ઉગરૂ તુજ પ્રતાપ; એવો કુમતી ગરજ વેળા ગર્ધવને કહે બાપ. ॥ ૧૭ ॥ તે અનુભવ નથી માયાવીને, એણે કર્યો વિચાર; કાકો થઇ આવું બોલે છે; મારૂં તે ધીકાર. ॥૧૮॥ એવું સમજી ઉઠી ગયો કે, નાઠો દુર્યોધન; રાક્ષસ રાક્ષસી લોપ કીધાં વ્રકોદરને તન. ॥ ૧૯ ॥ આવી બેઠો રથને વીશે અભીમન્યુની સાથ; સારથી પદથી ગ્રહણ કીધા, ઘોડાના અછોડા હાથ. ॥ ૨૦ ॥ દુરીયોધન બહુ ખેદ પામ્યો, બોલ્યો મામા પ્રત્યે; જુઓ મામા કન્યા લીધા ક્ષત્રીયોની ગત્યે. ॥ ૨૧ ॥ જીત જોઈ બળદેવજીએ, હળમુશળ ધર્યું હાથ એટલે ચક્ર ચડાવ્યું પોતે, દયાળુ દીનાનાથ॥૨૨॥ એટલે બો-

લ્યા ભીસ્મપીતા,વિચારી આયુદ્ધ ધરજો; અમારે તમારે લડાઇ થાશે, સમજીને કામ કરજો. ॥૨૩॥ બળભદ્ર કહે આશું બોલો, અવળો ઉમં-ગ કેમ ધારો, ભીશ્મ કહે મારવા નવ દેયે, છે છોકરો અમારો. ॥ ૨૪ ॥ એમ કહીને આયુધ લીધાં, બળદેવ બોલ્યા એમ; કૃષ્ણ વીરા તમેઆ મને જોજો, કરે ફાવે જેમતેમ. ॥ ૨૫ ॥ બે છોકરાનેહું મારૂં છું જણવો તમે અહિંરીસ, પ્રભુ કહે હુંતો ચક્ર મુકુછું, છેદવા જાદવ શીશ. ॥૨૬॥ હળધર કહે કેમ આડુ બોલે,જાદવ આપણાં રાંક;તેમને તું શાસારૂ મા રે, શો છે એમનો વાંક. ॥ ૨૭ ॥ કૃષ્ણ પ્રભુ કહે વીરા મારા, ન્યાય તણો પંથ સ્હાવો, શા શારૂ છોકરાઓને મારો; એમનો વાંક બતાવો.॥ ॥૨૮॥ બળદેવજી કહે નજરે જુઓ છો, ઓરે અસરણા શરણ, આપણે ઘેર ઉતપાત કરીને, કરયું કન્યાનું હરણ. ॥ ૨૯ ॥ પ્રભુ કહે કે હરણ કીધું, તેમાં અનીતી શીકીધી,પેહેલો વીવાહશીદ કર્યો તો, પોતાનીક-ન્યા લીધી. ॥ ૩૦॥ એમનીહતી ને એમણેલીધી તેમાં શો એમનો વાંક, પોતાની કન્યા કેમ જવા દે;સહુને વ્હાલું છે નાક. ॥ ૩૧ ॥ ભીસ્મે સાન કરી ગુરૂને;હવે ન ધરશો બીક; આપણેઆપણ જોયા કરો, સળગ્યું ઘર માં ઠીક.॥૨૨॥ કૃષ્ણના શબ્દો બળદેવે સુણ્યા, બોલ્યો તું બંધવ મ્હા રો; આ કહેવાથી થાય છે નિસ્ચે, આ બધું તું કરનારો. ॥૩૩॥ કૃષ્ણ કહે કે હું કરનારો, નહી મારવા દેઉંબાળ, બળદેવ કહે કપટ તારૂ,મેં ન જાણ્યું ગોપાળ. ॥ ૩૪ ॥ હળમુશળ હેઠું પછાડી, રથ થકી ઉતરીયા, અભીમન્યું પુછવા લાગ્યા, બળદેવજી ક્રોધ ભરીયા. ॥ ૩૫ ॥ બતાવ્ય છોકરા કયાં છે કન્યા, મોકલું નહી તુજઘેર, અભીમન્યુ કહે જોઇતી ન થી, નીસ્ચે ધારી તે પેર. ॥૩૬ ॥ અમારે અમારી કેવરાવવીતી, તે તો લીધો લાહાવો; અશોક બાગના ભોંયરામાંથી, સુખે પાછી લઈ જાઓ ॥ ૩૭ ॥ એટલે ત્યાંથી બળદેવ ચાલ્યા, ભોયરામાં ભડાકે. રાક્ષ સ માયાવી ગટોરગછના, લોપ કર્યા લપડાકે. ॥ ૩૮ ॥ જઇ કન્યાને ખાંધે લીધી, બળદેવજી બહુ બળીયા; બડ બડતાને કળકળતા એ, પોતાને ઘેર પળીયા. ॥ ૩૯ ॥ કઉરવ હારીને નાઠેલા તે એ ક જગાએ મળીયા, તેમણે જાણ્યું બળદેવજી તો કન્યા લઇ ઘેર પળીયા. ॥ ૪૦ ॥ દુર્યોધન કહે મામા તમે હું ત્રીજો દુશા શન. ચોથો કરણ આપણ ચારે, જઇએ બળ ભોવન ॥ ૪૧ ॥ સમ જાવિને કન્યા લૈયે થૈયે પછી વિદાય; નારિયો માત્રને રજા આપો, તે

સહુ આગળ જાય. ॥ ૪૨ નારીયોને તવ વિદાય કીધી, કૌરવ ઉભા રહ્યા; કન્યા લેવા ચારે જણા દ્વારામતીમાં ગયા. ॥ ૪૩ ॥ જૈ બળદેવની પાસે બેઠા, બોલ્યો દુર્યોધન આપણા રંગમાં ભંગ કીધો, પાંડવોને તન. ॥૪૪॥ જ્યારેને ત્યારે અમનેનડે છે, વળી ગણાય છે રાંક; હળધારી તમે નજરે જોયું, જુઓ કોનો વાંક. ॥૪૫॥ કરમ એમનાં એ ભોગવશે, કરે અધર્મઅન્યાય; અમે અમારે ઘેરલૈજૈયે, લાવો સુરેખા કન્યાય. ॥૪૬॥ બળદેવને તવ કરોધ વ્યાપ્યો, શું તુ બોલ્યો હરામી; એ કન્યા પરણી ચુકી છે, શું કરૂં બીજો સ્વામી. ॥ ૪૭ ॥ વિચાર વીના કેમ તું બોલ્યો, હળધરને ચઢી રીસ; લાવો શેવક ખડગ મારૂં, છેદું આનું શીશ. ॥ ૪૮ ॥ તવ ચારે જણ મુઠીઓ વાળી, નાઠા તેણી વાર; રથમાં બેશી નીકળી ગયા, દ્વારીકા નગ્રની બહાર. ॥ ૪૯ ॥ મેદાનમાં પેલા સત્ય પુરૂશો છે, પાચમા છે અવીનાશ; તે પાંચે જણે પાંન્ડ કેરા પુત્રોને બોલાવ્યા પાસ. ॥ ૫૦ ॥ તવ ગટોરગછ અભિમન્યુ, આવીને પડીયાપાય; આશીશ દેઇને હાથ મુકયો, મુસ્તક ભીસ્મ પીતાય. ॥ ૫૧ ॥ મંદ હસીને ભીસ્મપીતા, બોલ્યા મુખ વચનતારી ક્રિયા જોઇ પ્રસન થયો ઓ ભીમસેનના તન. ॥ ૫૨ ॥ ધન તારી માની કુખને ને, ધન ભીમ તારે બાપ; ગટોરગછ કહે દાદા તે સૌ. તમારો પરતાપ. ॥ ૫૩ ॥ દાદા કહે કે વેહેવાર વટમા, ધરવી ન કોઇની ધાક; એવી વધારવીશા બાશી, જાવા ન દેવું નાક. ॥૫૪॥ પછી કહ્યું અભિમન્યુને, ઓરે લાડકડા તન; વનમાંથી તુજ તાત આવતા સુધી, રેહેજે હેડંબાવન॥૫૫॥ કૌરવલોકોછે બહુ કપટી, દગાથી મારે ઠેર; માટે ગટોરગછ અભીમન્યુને રાખજે તારે ઘેર. ॥૫૬॥ માયાવી કહે ઓરે દાદા, મા દીકરો બે રહશે, રાખજો સંભાળ કુન્તાજીની, વીદુરને ઘેર સેહેશે. ॥ ૫૭ ॥ ભીસ્મ પીતા કહે કુન્તાજીની, ચીંતા ન ધરશો મન; નીરભયપણે તમે રેહેજો ઓરે મ્હારા તન. ॥ ૫૮ ॥ તવ બે પુત્રો પાચે પડીયા, રાજી થયા જુગદીશ; સત્ય પુરૂશો તેને કૃષ્ણ પ્રભુએ, હાથજ મુકયા શીશ. ॥ ૫૯ ॥ વળણ; ॥ કર શીશ મુકી બોલીયા, પોતે ભિસ્મ પીતાય; જાઓ તમે બેઉ દીકરા, થૈએ અમે વિદાય.

કડવું ૪૯ મું રાગ ચોપાઇ.

બોલ્યા વૈશમપાય વચન; સુણ પારક્ષત કેરા તન; સત્ય પુરૂશોયે રથ હંકાર્યો કૃષ્ણ પ્રભુ દ્વારીકાં પધાર્યો. ॥ ૧ ॥ સત્યવાદી ચારે જણ પ-

ળીયા, જઇ કૌરવદળને મળીયા;એવા પાન્ડવના સુત બળીયા;હેડંબા વન જાવા વળીયા ॥૨॥ ગયા આઘા એક જોજન,બોલ્યો ગટોરગછ વચન;ભાઇ અહીં રહો થોડીવાર,રસ્તે કરી આવું ખેલ લગાર ॥૩॥એવું કહીને તતપર થયો,જાય કૌરવ જુવતી ત્યાં ગયો; એતો બળવંત માયાવી ભુપ,એણે લીધું દુર્યોધન રૂપ ॥૪॥ બીજા બનાવ્યા નવાણું ભાઈ, તેતો સરવે ત્યાં આવ્યા ધાઇ; સાથે કીધા છ કારભારી, આવ્યા કૌરવ કેરી જ્યાં નારી ॥૫॥ એવે ભાનુમતી પુછે એમ;કહો કન્યાનું કર્યું કેમ; બોલ્યો દુરીયોધન મુખવાણી,તું તો નિર્ભાગિણિ છે રાણી ॥૬॥ રાંડો તમારા પગને પ્રતાપ,સહુને ઉપજીયો સંતાપ; સુણિ બોલી સરવે નારી તમો પન્ડે નિર્ભાગી ભારી ॥ ૭ ॥ સુણિ પુરૂશો ક્રોધભેર ચાલ્યા, પોતાની સ્ત્રીયોના કેશ ઝાલ્યા ॥ ૮ ॥ ગાળો દેતા દેવા માંડયો માર; ગડદા પાટુ ઢીંચણનો પ્રહાર;કીધો માયાવીએ કાળો કેર; લીધું દ્રુપતી માતાનું વેર ॥ ૯ ॥ સહુ નારીને હાથ બતાવ્યા, એવે કૌરવ સરવે આવ્યા;બુમો સાંભળી પ્રગટયો કોપ, તવ થયો ગટોરગછ લોપ ॥ ૧૦ ॥ ત્યારે કૌરવો આવીને પુછે, તમો રડો તે કારણ શું છે, વળી પુછવા લાગ્યો ભુપાળ; કહે રાણી તમારૂં કપાળ ॥૧૧॥ અમને મારીને થાઓ અજાણ્યા, તમે સપુત છો તે જાણ્યા; જોયું સત્ય પુરૂશોએ દુખ, લાગ્યા હસવા વસ્ત્ર દેઈ મુખ ॥૧૨॥ એવે બોલ્યો દુરયોધન એમ, કહો મામા થયેલું આ કેમ;બોલ્યો શકુની મામો તે ઠામ;ગટોરગછીઆનું આ કામ ॥ ૧૩ ॥ જેવો ગટોરગછ લોપ થયો, તેવો હસ્તીનાપુરમાં ગયો; જ્યાં બેઠો ધ્રત્રાષ્ટર ભુપ, ત્યાં તો આવ્યો શકુનીને રૂપ ॥ ૧૪ ॥ બોલ્યા અંધ તણા છડીદાર, આવ્યા શકુની લેજો જુહાર,તવ બોલ્યો આંધળો એમ, આવો શકુની કોહો થયું કેમ ॥ ૧૫॥ કેમ કેટલે રહી છે જાન, કહો કયાં ગયા સૌ સંતાન; તવ બોલ્યો માયાવી ભુપ, શુદ્ધ શકુનીને સ્વરૂપ. ॥ ૧૬ ॥ આંસુ પાડી લેલાટ કર દીધા, રડી અશુભ સમાચાર કીધા; આવ્યા દ્વારીકાં પાન્ડવ તન, એક ગટોરગછ અભેમન ॥૧૭॥ એતો બેઉ જણે વાઢયો ઘાણ, લીધા સકળ જાનના પ્રાણ; બેઉ બાળકે વાળ્યો છેક, રાખ્યું નહી જીવતું કોઇ એક ॥ ૧૮ ॥ બાળબચ્ચાં નરને નારી, એક એકને નાંખ્યા મારી;રહયો જીવતો હું એક આપ,તે તો તમારે પુન્ય પ્રતાપ ॥ ૧૯ ॥ બેઉ પાંડવ કેરા તન, એવું બોલ્યા છે વચન; કરસું હસ્તીનાપુર સેલ, સોયે ભાઇના ભોગવસું મહેલ. ॥૨૦॥

એવું સાંભળી પ્રગટી રીસ, કુટયું ધત્રાષ્ટરે શીશ;અરેરે કાઢયો મ્હારો વંશ, મ્હેલ ભોગવે તે મને દ્વંશ ॥ ૨૧ ॥ આપી આંધળાએ આજ્ઞાય, લક્ષ સેવક થાઓ વીદાયે; એક ઝપાટે દૈવત દાખો, સોયે મેહેલ છે તે તોડી નાંખો ॥૨૨॥ તવ કીધું સેવકોયે કેવું, એક સપાટે હાથેળી જેવું; શકુની આડો અવળો થયો, લોપ થૈ ભાઇ પાશે ગયો ॥ ૨૩ ॥ જઇ અભીમન્યુને મળીયો, બેઠો રથ હાંકવાને બળીયો;વાતો કરતા ચાલ્યા બે વીર, હસે રમે ગુણ ગંભીર ॥ ૨૪ ॥ એવે હસ્તીનાપુર ગઈ જાન, તેણે દીઠું મ્હોટું મેદાન; જાણ્યું મેહેલ પાડયા તે શું છે, જઇ ધત્રાષ્ટરને પુછે ॥ ૨૫ ॥ પુછયું ધત્રાષ્ટરને એમ, તાતજી આમ કીધું કેમ, બોલ્યો ધત્રાષ્ટર મુખમાંથી, તમે મુએલા આવ્યા કયાંથી ॥ ૨૬ ॥ બોલ્યો દુરીયોધન ઓ તાત, એવી બુરી કોણે કહી વાત; બોલ્યો આંધળોતેણી વાર, કહ્યા તુજ મામે સમાચાર ॥૨૭॥ બોલ્યો શકુની ન જાણું વાત, હું તો આવ્યો જાનૈયાની સાથ; મારા જેવું ધરીને રૂપ, કહી ગયેલો માયાવી ભુપ ॥૨૮॥ ભીમના નંદનનું એ કામ; એનું ગટોરગછ છે નામ, બોલ્યો દુરીયોધન તે વાર, કહ્યા તાતને સઉ સમાચાર ॥૨૯॥ હજીપાંડવ બહુ સારા, પણ પુત્રો થયા બે નઠારા, તેમાં અભીમન્યું તો ઠીક, ગણી ગટોરગછની બીક ॥૩૦॥ એમ વાતો કરીને રહ્યા; પેલા બેઉ ભાઈ ઘેર ગયા; ચાલી આવ્યા હેડંબા વન, પેઠા સુવર્ણને ભોવન ॥૩૧॥ જ્યાંબેઠી છે હેડંબાય,અભીમન્યુ જઇ પડયો પાય;પછી સુભદ્રા માતનેનમીયો. સઉના મનનો સંતાપ સમીયો ॥૩૨॥ પુછયા સુભદ્રાએ સમાચાર, કહ્યા અરજુનને કુમાર;માતા કન્યાનો રેહેત અદાપ, પણ પરણ્યો ભાઇને પ્રતાપ ॥ ૩૩ ॥ બોલ્યો માયાવી પ્રભુ પ્રતાપે, ભાઈ પરણ્યો છે એને આપે; એક એકનાં કીધા વખાણ, રહ્યા હેડંબાવન બળવાન ॥ ૩૪ ॥ હસ્તીનાપુર વીદુર ઘેર, કહી ભીસ્મે કુન્તાને પેર; રહ્યાં સુખ રૂપ ત્યા કુન્તાય, પાંડવો છે દ્રીવિત વનમાંય ॥૩૫॥ જીત પામ્યા પાન્ડવ તન; કરી સહાયતા જુગજીવન; પોતાના ભકતનો સુત કાજ, કીધી ખટપટ શ્રી મહારાજ ॥૩૬॥ જેના માત પીતા સેવે હરી, તેનો પરીવાર બેસે ઠરી; કરે ભકતના પુત્રને સાહાય, એવો ભજન તણો મહીમાય ॥૩૭॥

॥વલણ॥ મહીમા મોટો ભજનનો, પુરે મનના કોડ; કહે વલ્લભ શ્રોતા સહુ, બોલો જે જે શ્રી રણછોડ ॥

સુરેખા હરણ સમાપ્ત.